

TIETOKONELAPSELLISESTI AJATELLEN
TIEDONTUOTTAMISEN KÄYTÄNTEET TIETOKONELAPSI-KOOSTEEN
MUODOSTUMISESSA ERKKI AHOSEN ROMAANISSA *TIETOKONELAPSI*

Kuu Aholainen
Pro gradu -tutkielma
Kotimainen kirjallisuus
Historian, kulttuurin ja taiteiden
tutkimuksen laitos
Turun yliopisto
Kevät 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

AHOLAINEN, KUU: Tietokonelapsellisesti ajatellen. Tiedontuottamisen käytänteet Tietokonelapsi-koosteen muodostumisessa Erkki Ahosen Romanissa *Tietokonelapsi*

Pro gradu -tutkielma 72 s.

Kotimainen kirjallisuus

Elokuu 2020

Käsittelen tässä pro gradu -tutkielmassa Erkki Ahosen romaania *Tietokonelapsi* (1972) Gilles Deleuzen sekä Félix Guattarin luoman prosessifilosofian ja siihen läheisesti kytkeytyvän Rosi Braidottin feministisen prosessiajattelun kanssa. Toimin teoksen kanssa uusmaterialismin kentässä ottaen huomioon romaanin materiaalisuuden sekä materiaalisuuksien kytkeytymiset ja näiden vaikutukset lukuhetkessä. Keskeisenä materiaalisuuteen linkittyvänä toimijana verkostoituvat erilaiset ruumiit sekä näiden paikantumiset ja tiedontuottamisen mahdollisuudet.

Tutkimuskysymykseni on, miten Erkki Ahosen *Tietokonelapsi*-romaanissa tietokonelapsi-kooste muotoutuessaan ehdottaa ajattelemaan tiedontuottamisen käytänteitä, sen mahdollisuuksia ja rajoituksia. Tätä kysymystä lähestyn hahmottamalla *Tietokonelapsi*-romaanin Deleuzen ja Guattarin filosofian kanssa omaehtoiseksi, fragmentaariseksi toimijaksi, joka samanaikaisesti tuottaa ja on tuotettavana osakomponenttiansa toimesta. Toimiessaan romaani mm. kytkeytyy niin tieteisfiktiokirjallisuuden historioihin ja niiden luomisprosesseihin kuin myös luonnontieteiden prosesseihin. Avaintekijänä luennassani toimii Donna J. Harawayn teoretisoima esteettis-eettinen-ajattelu, jossa materiaaliset toimijat nähdään vastavuoroisina, toisiaan kohti käyvinä kanssatoimijoina.

Tutkielmassani ajattelen, että on tärkeää luoda dikotomioita vastustavia prosesseja ja ajatella monenlaisten erilaisten, niin ei-inhimillisten eläinten kuin teknologistenkin, toimijoiden kanssa.

Asiasanat: prosessifilosofia, feminismi, uusmaterialismi, tiedontuottaminen

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDATUS.....	4
1.1 Algoritmeja konekarttaan: Erkki Ahonen ja Tietokonelapsi.....	4
1.2 Prosessifilosofia.....	6
1.3 Avautuminen maailmoihin.....	11
2. ELINKONE.....	18
2.1 Elinrytmit.....	18
2.2 Beethoveneita vatsassa.....	23
2.3 Sukupuolispesifisyys.....	28
3. TIETOKONE.....	33
3.1 Tieteiden piirit.....	33
3.2 Tietokoneen ruumiintietoisuus.....	43
4. OSAKONE(TTA).....	55
4.1 Tietokonelapsellisesti ajatellen.....	55
4.2 Koneen osa.....	63
5. LOPETUS.....	68
6. LÄHTEET	

1. JOHDATUS

– Sinun on helppo kysellä koska et tiedä niin paljon kuin minä. Et tiedä miten vaikeiksi vastaukset tulevat kun tietää tarpeeksi. Mutta olet oikeassa siinä että ratkaisu on tehtävä. (*Tietokonelapsi* = T 120)

1.1 Algoritmeja konekarttaan: Erkki Ahonen ja Tietokonelapsi

Kirjailija Erkki Ahosen (1932–2010) *Tietokonelapsi*-romaani ilmestyi vuonna 1972. Teos vastaanotettiin hyvin ja kriitikot pitivät sitä Ahosen ”kirjailijatyön johdonmukaisena jatkeena”, vaikka suuremmalle yleisölle kirja jäi tuntemattomaksi. Teos oli yksi ensimmäisistä suomalaisista tieteisfiktioromaaneista, jossa käsiteltiin teknologiaan liittyviä eettisiä, ontologisia ja epistemologisia ongelmia (ks. esim. Matilainen 2014, 110).

Kustannustoimittaja ja kirjallisuusaktiivi Hanna Matilainen (2014, 21) kirjoittaa kotimaisen tieteisfiktio alkaneen Tyko Hagmanin *Matkustus kuuhun* -romaanista (1887). Matilainen (2014, 22) kutsuu suomalaisen tieteisfiktio kulta-ajaksi Arvid Lydeckenin *Tähtien tarhoissa* -romaanista (1912) alkanutta 1960-luvulle jatkunutta ajanjaksoa. Tähän väliin mahtuvat niin Outsiderin eli Aarne Haapakosken 1940-luvulla kirjoittamat Atorox-robotin seikkailut kuin Toivo Armas Engströmin *Avaruuspallo*-romaanin (1957) (Matilainen 2014, 22, 113). Ulkomailla tähän kultaiseen ajanjaksoon sisältyy esimerkiksi sittemmin klassikoiksi tulleet Isaac Asimovin *Säätiö*-trilogian teokset (1951–1953) ja George Orwellin *Vuonna 1984* -romaanin (1949). 2010-luvulla kotimaisen tieteisfiktio kentillä toimivat mm. Hannu Rajaniemi ja hänen kirjoittamansa *Kvanttivaras*-trilogia (2010–2014) sekä Emmi Itäranta ja hänen luomansa *Teemestarin kirja* -romaanin (2012). (Ks. esim. Sinisalo 2017, 189.)

Ennen *Tietokonelasta* Ahonen oli kirjoittanut mm. tieteisfiksioksi luettavat romaanit: *Paikka nimeltä Plaston: Tieteisromaanin* (1968) ja *Kuumatka: Päiväkirja viikolta jolloin ihminen ensi kerran uskalsi mennä Kuun lähelle* (1969), mutta hän kirjoitti myös muun tyylistä proosaa, kuten Jeesuksen elämänfilosofiaa käsittelevän *Kiviä vuoret* -romaanin (1965), ja runoutta (Ihonen 1999, 131). *Tietokonelapsen* ilmestyttyä Ahonen julkaisi vielä *Syvä matka* -tieteisfiktioromaanin (1976), jonka jälkeen hänen

kirjallinen uransa hiipui. Hänen viimeisin romaaninsa *Matin savotat; Annin palveluspaikka: Kaksi pienoisromania* julkaistiin omakustanteena vuonna 2007.

Tietokonelapsi-romaanissa tutkijat ottavat autokolarissa menehtyneen naisen kohdusta sikiön ja alkavat tuottaa erilaista tietoa olennon aivoihin eli toisin sanoen ryhtyvät lapsen (tieteis)kasvattajiksi. Tutkimusta rahoitetaan usean eri valtion toimesta ja siihen osallistuu tutkijoita ympäri maailmaa. Aste asteelta tutkijat lisäävät aivojen laskentatehoa erilaisilla teknologisilla ulokkeilla antaen lapselle yhä enemmän tietoisuusmahdollisuuksia. Lapsen tietoiutuessa (ihmis)tutkijat itsereflektoivat omaa positiotaan suhteessa tietokonelapseen ja maailmaan. Lopulta tietoiutunut tietokonelapsi alkaa uhata ihmiskuntaa joukkotuhoaseilla vedoten ihmisten välinpitämättömyyteen, rajallisuuteen ja empatiakyvyttömyyteen. Teos kysyy kysymyksiä esimerkiksi teknologiaan kytkeytyvistä eettisistä ongelmista, ihmis- sekä koneolentojen tajunnan toiminnasta ja yhteiskunnan sekä yksilön vastuusta suhteessa ympäristöihin ja toisiinsa.

Tutkin tässä pro gradu -tutkielmassa¹ Ahosen *Tietokonelapsi*-romania posthumanistisesta, uusmaterialistisen feminismin tulokulmasta. Näen tämän perusteltuna etenkin tänä aikana, jolloin ihmisen toiminnan jäljet näkyvät öljy- ja sulamisvanoina ympäristöissä (antroposeeni) ja jolloin globaali kapitalismi on vaikuttanut luokka- ja tulotasohierarkioihin aina 1600-luvulta lähtien (kapitaloseeni) ja jolloin epä tasa-arvoinen ”rotu”-politiikka on kaksinapaistanut keskustelukenttiä ”taisteluksi olemassaolosta” (plantationoseeni) ja jolloin monenlaiset lajit kanssatoimivat jatkuvassa väliaikaisuudessa (chthuluseeni) (Haraway 2016, 2, 45, 48, 49, 51, 55, 99, 101; ks. myös Zylynska 2014, 9–10, 16–22, 56–58, 72–73, 124–126).

Omassa kanssaluennassani romaani fokusoituu kysymyksiin erilaisten toimijoiden kategorioiden jatkuvasti pulppuilevista, haarautuvista, hengittävistä ja paalutetuista määrittelyistä ja näiden jatkuvasti määritellyiksi tulleiden kenttien suhteista toisiin toimijoihin. Kategorioiden, kuten ihmisen/inhimillisen, rajat eivät ole pysyviä vaan

¹ Etsiessäni kirjastojen hakukoneilla aiempaa tutkimusta Ahosesta, löysin ainoastaan yhden Erkki Ahosta koskevan pro gradu -tutkielman, Jukka Ekqvistin kirjoittaman *Elämä, maailmankaikkeus ja lähes kaikki: Kirjailijakuvassa Erkki Ahonen* (2000).

jatkuvan keskustelun alaisia kenttiä (Braidotti 2013, 1; Agamben 2004/2002, 37). Lisäksi esimerkiksi nämä ihmisiksi/inhimillisiksi määrätyt ruumiit toimivat jatkuviissa sisäisissä rajakeskusteluissa kategorioissaan (Braidotti 1993/1991: 23) ja luovat muiden toimijoiden kanssa ne alueet, kohtaamispaikat (Irigaray 1996/1984: 35), territoriot (Deleuze & Guattari 2010/1972, 293–294; Deleuze & Guattari 1993/1991, 74–75, 91), kompositiot (Deleuze & Guattari 2013/1987, 2), joissa käydään keskustelua esimerkiksi ihmisten ja monenlaisten, erilaisten ei-inhimillisten toimijoiden kanssa monimuotoisin erilaisin tavoin. Tutkimuskysymykseni onkin: Miten Erkki Ahosen *Tietokonelapsi*-romaanissa tietokonelapsi-kooste muotoutuessaan ehdottaa ajattelemaan tiedontuottamisen käytänteitä, sen mahdollisuuksia ja rajoituksia?

1.2 Prosessifilosofia

Luen ja ajattelen *Tietokonelapsi*-teoksen toimintaa yhdessä filosofien Gilles Deleuzen ja Félix Guattarin prosessifilosofian kanssa. Omassa prosessiluennassani, joka on laajasti vaikuttanut kirjallisuudentutkija Kaisa Kurikan prosessiajattelusta, Deleuzen ja Guattarin monivaikutteinen filosofia toimii materiaalilla ekspressoituvien tyylien tai eleiden tai halukoneiden tai ilmaisutapojen eli materiaalien intensiivisten tapahtumien luentana ja kytkeytymisinä erilaisissa immanenssin² kerrostumissa (Deleuze & Guattari 2010/1972, 15–19, 51–56; Deleuze & Guattari 2013/1987, 46, 113–114, 165, 367, 369, 579; Deleuze & Guattari 1993/1991, 189; Kurikka 2013, 21, 26–27).

Käsittelen materiaaleja politiikantutkijoiden Diana Coolen ja Samantha Frostin (2010, 10) tavoin omaehtoisien potentiaalien omaavina toimijoina, jotka mahdollisuuksiensa kanssa voivat vaikuttaa ja tulla vaikutetuiksi (ks. myös Braidotti 2013, 60; myös Grosz 2011, 52; myös Zylinska 2014, 37). Ajattelen, että materiaalit, jotka muodostavat esimerkiksi *Tietokonelapsi*-teoksen, eivät ole passiivisia objekteja vaan aktiivisia, omatoimisia toimijoita, joiden toiminnalla on vaikutus sekä materiaaleihin itseensä että niiden ympäristöihin. Tätä voi sanoa affektiiviseksi suhteeksi. Materiat

² Immanenssilla Deleuze ja Guattari (1972/2013, 130) tarkoittavat ”tämänpuoleista” eli materiaalista maailmaa, johon kytkeydytään ja joka toimii kytköksinä.

kytkeytyvät omalla toiminnallaan esimerkiksi tiettyihin sosiaalisiin, symbolisiin, yhteiskunnallisiin, ruumiillisiin, teknologisiin, diskursiivisiin, luonnontieteellisiin, taiteellisiin, yms. kenttiin.

Nämä materiaaliset tyylilliset tapahtumat haarautuvat tekemällä eroja materiaalisissa prosesseissa jatkuvalla syötöllä yhä uudensuunlaisiin eleellisiin tapahtumiin eli tulevat tietyiksi ilmaisumuodoiksi synnyttäen koneellisia koosteita ja uusia prosesseja uusissa tasoissa. Koska materiaalilla toimivat, osittaiset, fragmentaariset, paikantuneet halukoneet ovat sekä tuottavia että toimivia yksiköitä, prosessiluennassani ilmaukset samanaikaisesti tuottavat niin itseään kuin toisiaan sekä niitä kenttiä, tilanteita, tasoja, joissa ne toimivat (Deleuze & Guattari 2010/1972, 15–19, 32–33, 40, 56, 130; Deleuze & Guattari 2013/1987, 2, 22–23, 63, 112–114, 122, 220, 291, 339, 379, 562, 579; Deleuze & Guattari 1993/1991, 26, 30–32). Esimerkiksi *Tietokonelapsi*-romaani tulee tutkimuksessani tällaiseksi materiaalilla toimivaksi koneeksi, Tietokonelapsi-romaani-koneeksi (vrt. Sihvonen 2009, 20), joka jakautuessaan tekee uusia prosesseja ja kerrostumia sekä on samanaikaisesti myös itse kerrostunut taso, joka luo kerrostuneisuuttaan ja johon kerrostutaan. Jatkuva materiaallinen ilmaisullisuus, uusien käsitteiden luominen, rihmastollinen koosteisuus, piirtää pakoviivaa pois yleisistä kohti erityisiä, uudensuunlaisia ajattelutapoja. (Deleuze & Guattari 2010/1972, 25; Deleuze & Guattari 2013/1987, 5; Deleuze & Guattari 1993/1991, 44, 51, 73, 93; Kurikka 2013, 9, 23, 27, 29; ks. myös Sihvonen 2009, 47.)

Pakoviivalla Deleuze ja Guattari (2010/1972, 427; 2013/1987, 2) ajattelevat tapahtumaa, jolla on potentiaali irtautua kulloisestakin yleisestä tasosta ja ehdottaa toisenlaista ajattelua. Pakoviivat eivät ole Deleuzen ja Guattarin (2013/1987, 9, 240–242) filosofiassa symboleja, vaan konkreettisia osia immanenttisisä rihmastossa, erityisiä solmuja erityisissä luomisprosesseissa, jotka reaalisina, maailmassa toimivina piirtävät eroja, muuntumisia ja mutaatioita (ks. myös Kurikka 2013, 29). Kuitenkaan mikään tyyli tai ele tai ilmaisu tai kone ei välttämättä takaa toiminnallaan pakoviivojen muodostumista. Koska käsitteet eivät edellä niitä tilanteita, joissa ne luodaan, ilmaiset ja kentät, immanenssin taso, syntyvät samanaikaisesti koneiden toimiessa eikä niiden toiminnasta voida sanoa mitään etukäteen, vaikka tietäisikin jonkin tietyn koneen toimintamekanismeista joitakin seikkoja (Deleuze & Guattari 2013/1987, 362; Deleuze & Guattari 1993/1991, 49, 81). Käsitteillä tai kentillä ei myöskään ole mitään

tiettyä päämäärää (Deleuze & Guattari 2010/1972, 17–19, 30), koneet pikemminkin kuluttavat ja tuottavat jatkuvalla syötöllä ja vasta niiden toimiessa jokin ilmaisu saattaa vaikuttaa tuottavan jonkin vasteen ruumiissa.

Useasti toiminnot myös tukkeutuvat, katkeavat, tukkivat, katkovat, tai tukitaan, katkotaan, tietoisesti tai tiedostamatta, eikä virta kulje pitkiin aikoihin ollenkaan mihinkään suuntaan (Deleuze & Guattari 2013/1987, 8, 298). Tutkijan, lukijan, ajattelijan, minun, jonka toiminta on myös fragmentaarista, koosteista, paikallistunutta ja osittaista, onkin vain hypättävä pyöriviin, tukahtuneisiin, hitaisiin, lämpimiin, tiheisiin, myrskyisiin virtoihin ja luotava käsitteiden, eleiden, tyylien, koneiden ynnä muiden toimijoiden kanssa moninaisena materiaalisena käsitteenä, eleenä, tyylinä, koneena ynnä muuna, tai edellä mainitun osana, tai edellä mainittujen osina, niin ennakkoluulottomasti kuin vain mahdollista.

Koska yksi Deleuzen ja Guattarin (2010/1972, 18–19, 49, 366; 2013/1987, 2, 95, 112, 177, 256, 258; 1993/1991, 37, 46–47, 50, 160) merkittävimmistä prosessifilosofiaan kytkeytyvistä käsitteistä on jatkuva tuleminen eli lakkaamatta kulkeva meno-paluu-liike, erojen eriytymisien aaltoilu, tietynlainen ”(elämän) virtaus”, tai hyle eli jatkuva materiaallinen virtaus, prosessifilosofian kanssa ajattelevat hankautuvat alati pysähtyneitä, tukkeutuneita ja liikkeettömiä käsitteitä vastaan. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka toimija voi pysähtyä esimerkiksi tiettyyn poliittiseen identiteettikategoriaan, kuten naiseen, se ei Deleuzen ja Guattarin mukaan ole suotavaa, koska tässä tapahtumassa liike tukkiutuu ja rajoittuu. Deleuzen ja Guattarin ajattelussa (2013/1987, 189) on luotava vastustaen elinten eliöitymistä eli tulisi ajatella niin, etteivät käsitteet subjektifoidu. Toimijoiden jatkuva uudenlainen ilmaisullisuus ja monikkous, parvellisuus (2013/1987, 40), on ensisijaisen tärkeää Deleuzen ja Guattarin prosessifilosofiassa.

Omassa prosessiajattelussani toimin myös feministifilosofi Rosi Braidottin ajattelun kanssa. Braidotti teoretisoi osittain Deleuzen ja Guattarin prosessifilosofian kanssa, mutta hänen ajattelussaan pysähtyneiltä vaikuttaviin voimiin ja virtausten tukkeumiin suhtaudutaan eri tavalla. Kun Deleuze ja Guattari ajattelevat tukoksia aineiden välimenemisen, tulemisen, paikkoina (2013/1987, 317, 339–340, 579–580; ks. myös Kurikka 2014, 214), Braidottille (1993/1991, 161–162, 200) jotkin virtatukkeumat,

kuten nais erityinen politiikka, toimivat kohti menemisen hetkinä, joissa sulkua tulisi syleillä ja sen kanssa voisi ja tulisi ajatella siitä huolimatta, että liike hetkellisesti pysähtyy (vrt. Haraway 2008, 27–32; myös Zylinska 2014, 38–39). Näkisinkin Braidottin (ks. esim. 2002, 111–116) ajattelun tavallaan toimivan Deleuzen ja Guattarin (2010/1972, 51–52, 166–167; 2013/1987, 46–47, 259) teoretisoiman ylikoodauksen logiikalla, jossa Braidotti koodaa feministisen politiikan ja feministisen filosofian osittain Deleuzen ja Guattarin prosessifilosofialla ja samanaikaisesti koodaa Deleuzen ja Guattarin ajattelun feminismillä. Näin Braidotti samanaikaisesti sekä tiedostaa Deleuzen ja Guattarin ajattelussa ilmaistut kysymykset, esimerkiksi sukupuolien pysähtyneisyydestä, että kuitenkin ”menee välistä” niiden ohi ja tuottaa jatkuvalla eriytymisellä feministisesti sitoutunutta poliittista filosofiaa.

Vaikka liike osittain hidastuu Braidottin ajattelussa, hän ajattelee pysähtyneillä käsitteillä olevan erilaisia erityisiä inertioita eli ne lainehtivat ja luovat sisäisiä eroja itsensä sisällä eivätkä ole absoluuttisesti jähmettyneitä. Nämä erot eivät pelkästään sulje ulos toisia eroja, vaan vuorovaikuttavat aktiivisesti keskenään niin itsensä sisällä kuin toisten erojen kanssa. Näissä prosesseissa erot luovat yhä uusia eroja. (Braidotti 1993/1991, 23, 28, 117–118, 160–161, 208; Braidotti 2013, 35.) Tällainen braidottilainen (nomadi-)ajattelu mahdollistaa esimerkiksi naisten käsittämisen poliittisena kategoriana, positiivisena liikevoimana, joka ”pysähtyneisyydestään” huolimatta koko ajan luo eroja niin toisiin käsitteisiin, kuten sukupuoleettomuuteen, kuin sisäisiä eroja erilaisten naisten, kuten rodullistettujen, varakkaiden, taiteellisten, vammautuneiden yms., kesken. Tällä tavalla käsitettynä on mahdollista paikantua tiettyyn positioon, kuten nais erityisyyden positioon, joka yhdistää naisen myös (sorrn)historioihin (Braidotti 1993/1991, 15, 27–28, 82), muttei ole pakko hylätä jatkuvaa, monimuotoista meno-paluu-tulemista, ”(elämän) virtausta”.

Edelleen tämä mahdollistaa ajattelun, jossa esimerkiksi käsite ”nainen” ei jähmety tarkoittamaan vain joitakin normatiivisia materiaalisia toimintatapoja, vaan naiseutta on mahdollista tuottaa moninaisin materiaalisin tavoin. Käsite pysyy siis samanaikaisesti niin kokonaisena kuin fragmentaarisenä paikantumisestaan riippuen ja mahdollistaa moninaisten käsitteiden yhteistoiminnan ja kansatulemisen. Ajattelenkin omassa prosessifilosofiassani, että jokaisen tukoksen kohdalla on aina erikseen käytävä keskustelua siitä, tuleeko sulkeuma kohdata vai tuleeko sen välistä

mennä vai tehdä jotain aivan muuta ja mitä seurauksia näillä toiminnoilla on muihin toimijoihin ja kenttiin.

Jokainen edellä mainituista toimijoista, minä tutkijana, Deleuze ja Guattari, Kurikka, filosofiat, pakoviivat, Tietokonelapsi, painoteknologiat, tutkijat, ruumiit, nimet, elämät, virrat, tukkeumat, Braidotti, sukupuoli, (sorrn)historiat, koneet, eleet, tyylit, ilmaisut, materiat, yms., kohtaavat *Tietokonelapsi*-teoksen tasoissa ja alkavat toistensa kanssa toimiessaan hiekoittaa, sementoida, louhia, asvaltoida, astella, nakertaa, möyhiä, koodata stratifikaatioita eli kerrostumia (Deleuze & Guattari 2013/1987, 46, 584; Kurikka 2013, 52; Sihvonen 2009, 70). Kerrostumiset toimivat Deleuzen ja Guattarin (2013/1987, 46, 61, 64, 584) prosessifilosofiassa suhteellisina kerroksina, jotka muuttuvat, liikkuvat, unohtuvat, tuottavat ja tuottuvat kentillä, tasoilla, ja niitä on aina vähintään kaksi samanaikaisesti.

Kerrokset voivat liikkua tai olla liikkumatta kenttien välillä ja ne muodostavat suhteita kenttien, maan ja periferioiden välillä (Deleuze & Guattari 2013/1987, 58, 46). Toimiessaan kerrostumisprosesseissa *Tietokonelapsi*-romaani vaikuttaa Deleuzen & Guattarin kaksoisartikulaatio-käsitteestä (2013/1987, 47). Kaksoisartikulaatiolla Deleuze & Guattari (2010/1972, 318–219, 321, 350–351; 2013/1987, 47) ajattelevat molaaristen rakenteiden ja molekulaaristen moneuksien samanaikaisia toimijuuksia, joista ensimmäinen pitää mekanismeissaan mahdollisuudet tilastolliseen ja laumahenkiseen toimintaan, reagoiviin voimiin, valintaviivoihin ja kokonaisuuksiin sekä elementteihin ja jälkimmäinen materiaan, positiivisuuteen, perusvoimiin ja osaobjekteihin (ks. myös Kurikka 2013, 52). Näin ajateltuna *Tietokonelapsi*-teos simultaanisesti ja tilanteisesti luo materiaalilla toimivana koneena, joka kytkeytyy koneellisina koostein erilaisiin muihin koneellisiin koosteisiin. Samanaikaisesti teos toimii materiaalisina tasoina erilaisille käsitteellisille henkilöille, joita selvennän luvussa 2, mahdollistaen ajattelun paikkoja. Lisäksi romaani patinoituu kerrostumis- ja kaksoisartikulaatioprosesseissa.

Ajattelemalla *Tietokonelapsi*-teosta edellä ilmaistujen käsitteiden kanssa *Tietokonelapsi* tulee kompositioksi (Deleuze & Guattari 2013/1987, 2, 116, 585–587; Deleuze & Guattari 1993/1991, 192; vrt. Sihvonen 2007, 20) eli paikaksi, joka keskustelee erilaisten mahdollisuuksien kanssa erilaisten voimien vaikutuksesta.

Kompositiona *Tietokonelapsi*-teos rihmastoituu alati uusiin kenttiin, koneisiin, kerrostumiin toimiessaan (Deleuze & Guattari 2013/1987, 2, 5, 42, 587; vrt. Sihvonen 2009, 47). Teos muotoutuu jatkuvasti uudelleenlaiseksi koosteeksi, eikä suostu pysymään paikallaan, vaikka saattaakin joissakin tilanteissa hetkellisesti hidastua. Esimerkiksi tässä tutkielmassa *Tietokonelapsi*-romaanikenttä kerrostuu väliaikaisesti irigaraylaiseksi sukupuolien kohtaamispaikaksi (Irigaray 1996/1984, 35), eleterritorioksi, jossa on mahdollista keskustella sukupuolien suhteista toisiinsa ja näiden tulemismahdollisuuksista erontekoprosesseissa. Tästä lisää tulevissa luvuissa. Yhä muuntuessaan *Tietokonelapsi*-romaanitaso vaikuttaa toisiin toimijoihin toisissa tasoissa, toisissa maailmoissa.

1.3 Avautuminen maailmoihin

Braidotti, Deleuze ja Guattari ovat jokainen ”radikaalin immanenssin (kanssa) ajattelijoita” (Braidotti 1993/1991, 16, 166; Braidotti 2013, 132; Deleuze & Guattari 1993/1991, 44). Immanenssi merkitsee ”tämänpuoleista”. Immanenssi luo edellä mainittujen filosofien ajattelussa voimaa, joka vastustaa transsendenssia eli ”tuonpuoleista” (Deleuze & Guattari 2010/1972, 130, 370). Immanenssin taso toimii ainutkertaisina ja avoimina, lehtevinä maailmoina, jotka voivat käpertyä itseensä ja toisiinsa (Deleuze & Guattari 2013/1987, 8, 80; Deleuze & Guattari 1993/1991, 44–50). Immanenssin tason tai toisenlaisten tasojen sisällä voi toimia muunlaisia tasoja ja ne voivat valua osittain tai kokonaan toisiinsa esimerkiksi kerrostumisprosesseissa, mutta myös tästä poikkeavin mekanismein. Käsitteet, materiaalla toimivat koneet, asuttavat immanenssin tasoa, kenttiä, ja käsitteet sukkuloivat tasojen väleissä sekä sisällä ja kerrostumissa. Tasot eivät edellä käsitteitä, tyylejä, jotka tasot asuttaessaan myös luovat ne, eivätkä käsitteet edellä tasoja, kenttiä (Deleuze & Guattari 1993/1991, 65). Kentät, kerrostumat, eivät myöskään toimi vertikaalisesti päällekkäin vaan horisontaalisesti vierä vieressä ja ne tapahtuvat eli tulevat luoduiksi samaan aikaan. Syntyessään tasot kytkeytyvät niin omaan kuin muidenkin tasojen ja käsitteiden historioihin sekä kerrostumiin että koneisiin koosteisiin. (Deleuze & Guattari 2010/1972, 16; Deleuze & Guattari 2013/1987, 2, 46, 112, 183, 238, 314, 362, 589–590; Deleuze & Guattari 1993/1991, 28, 57, 101; Sihvonen 2009, 122, 152.)

Vaikka lehtevät kentät ja koneet luodaan jatkuvasti uudelleen, se ei tarkoita, ettei niiden luontiprosesseihin vaikuttaisi ennakkoluulot. Esimerkiksi koneolentojen lukeminen vain ihmisyyden allegorioina vaikuttaa lukemisprosesseissa syntyviin vaikutuksiin koodaamalla koneet vain ihmisen ja ihmisyyden (negatiivisiksi) peileiksi, jolloin on aivan se ja sama, onko allegorian tuottajana kone vai jokin muu toimija. Kuten edellä olen maininnut, jotta tutkija, lukija, ajattelija, minä ei jäisi ennakkoletuksiensa vangiksi, on hänen humahdettava mahdollisimman avoimesti pyörteisiin. *Tietokonelapsi*-romaanin voidaan ajatella materiaalisena tasona, kenttänä, jota/joita käsitteet muodostavat ja tuottavat mutaatioilla territorio(i)ksi. Käsitteiden territorioita luvussa 2. *Tietokonelapsi*-teos taas voi toimia käsitteenä suomalaisen kirjallisuusinstituution tasossa. Suomalainen kirjallisuusinstituutio taas voi esimerkiksi toimia statistisena osapalana piirakkakaaviossa tilastollisessa maailman kirjallisuuden tutkimuksen kentässä.

Radikaalin immanenssin kanssa ajattelu kytkeytyy ja kytkeyttää ajattelijansa maailmoihin, tietoisuuksiin, ruumiisiin, teknologiaan, eroihin, lihaan, aikoihin, soihin, soluihin, kauneuteen, maihin, eritteisiin, etiikkaan, sukupuoliin, kosmoksiin, roskeisiin, yms. (Braidotti 1993/1991, 27, 34, 166, 239; Braidotti 2013, 21; Deleuze & Guattari 2010/1972, 21–22, 101; Deleuze & Guattari 2013/1987, 2, 5; Deleuze & Guattari 1993/1991, 34, 50, 76). Tutkija, ajattelija, lukija, minä, ei siis ole vain jossain leijuva tietoisuus, ns. objektiivinen, tarkkaileva silmä, vaan aktiivinen, tietystä paikasta tietoa tuottava, toisten kanssa toimiva tutkija, ajattelija, lukija, minä, jonka paikantuneisuus sekä mahdollistaa että rajoittaa tiedon tuottamista (Deleuze & Guattari 1993/1991, 34; Haraway 1988, 578, 581–583; Rojola 2015, 161; Zylinska 2014, 91). Tästä johtuen aktiivinen paikantumisen tiedostaminen on välttämätöntä ajattelijalle, tutkijalle, lukijalle, minulle, jotta hän pystyisi suhtautumaan positiivisesti, ymmärtävästi, kansatutkimisprosesseihin ja niissä syntyviin ja synnyttäviin muihin toimijoihin. (Ks. esim. Braidotti 1993/1991, 27; myös Deleuze & Guattari 1993/1991, 30, 34, 168; myös Haraway 2016, 1, 132.)

Maailmassa, niin globaaleissa kuin lokaaleissa kentissä, tapahtuu huolestuttavia asioita: kuudes massasukupuutto, Brasilian ja Australian metsäpalot, äärioikeistojen ja populistien valtaanastumiset, alkuperäiskansojen oikeuksien heikkeneminen, ilmastonmuutos, fundamentalististen uskonlahkojen ylösnousemukset, joukkotuho-

aseiden helpottunut saatavuus, resurssipulat, pakolaisaallot, koronavirus, teknologisten innovaatioiden käyttäminen yksityisten tietojen varastamisessa, merien muovittuminen, seksismin ja rasismin laajat vaikutuspiirit, tuotantoeläinten hyväksikäyttö, tuloerojen kasvut, terrori-iskut, jään alta sulaneet superbakteerit. Maailmoissa tuotetaan jatkuvasti ongelmia, joihin (sosiaaliset) mediat pyytävät ottamaan osaa ja vaikuttamaan.

Radikaalin immanenssin kanssa ajatteleva kytkeytyy ja paikantuu nimenomaan edellä mainittuihin myrskyihin vaikuttuen maailmojen kulloisestakin tapahtumasta. Mutta kyynisyyden ja nihilismin sijaan hän voi ajatella nämä tapahtumat mahdollisina toiminnan paikkoina, joissa voidaan tuottaa uudenlaista, positiivista ajattelua, kuten itsereflektiota tai empatiaa käyttävää pohdintaa, ja sammuttaa joitakin ongelmallisia koneita. Ei ole kuitenkaan syytä vajota naiviin optimismiin, jossa ajateltaisiin kaikkien asioiden tulevan ongelmittomiksi ja ratkaistuksi tällaisella ajattelulla. (Ks. esim. Braidotti 2013, 1–12; myös Deleuze & Guattari 2010/1972, 21–22; myös Haraway 2016, 3–4; myös Lummaa & Rojola 2014a, 7–8; myös Lummaa & Rojola 2014b, 18; myös Zylinska 2014, 10–11.) Esimerkiksi ilmasto-ongelmien kohdalla puhuminen ongelmien ”voittamisesta” tai ”päihittämisestä” voi vääristää tilanteen vaatimaa vakavuutta. Feministifilosofi Donna J. Harawayn (2016, 1) mukaan joskus on vain ”pysyttävä ongelmien kanssa” (engl. *staying with the trouble*) eli joidenkin ongelmien yhteydessä on oltava kosketuksessa ja adaptoiduttava niiden kanssa. Näistä pysyvistä ja liikkuvista kosketuskerrostumista on käytävä positiivista, vähemmistöt huomioivaa, jatkuvaa luovaa keskustelua, jotta niiden vaatimuksiin pystyttäisiin vastaamaan.

Ajatteluni toimii yhdessä radikaalin immanenssin kanssa ja tarkemmin paikannan itseni uusmaterialistisen feminismin kenttiin (ks. esim. Coole & Frost 2010, 10; myös Kurikka 2014, 214–215; myös Lummaa & Rojola 2014a, 7; myös Lummaa & Rojola 2014b: 14–21, 22–23, 26–29; myös Zylinska 2014, 112–113). Vaikuttavimmin paikannun braidottilaiseen uusmaterialistiseen ajatteluun. Braidottin posthumanistisessa, feministisessä uusmaterialismissa korostuu kritiikki tietynlaista Ihmistä kohtaan. Tämä isolla I:llä kirjoitettu ihminen on hyväkehoinen, valkoihoinen, hyvätuloinen, pystyvä, eurooppalainen, rationaalinen, universaali, yksi, nuori, sankari, individualisti, terve, hetero ja mies. (Braidotti 2013, 1–2, 12–13, 24, 65, 67–68, 143–144; vrt. myös Grosz 2011, 12; myös Zylinska 2014, 61–63.) Deleuze ja Guattari

(2013/1987, 122, 339, 341) kirjoittavat likipitäen tästä samaisesta Ihmisestä, jota luodessaan ja josta vaikuttuessaan erilaiset ruumiit rakentavat standardimallin ei-kenenkään totuudelle. Tämä ei-kenenkään totuus taas alkaa tuottaa valta-asemia sellaisille ruumiille, jotka sopivat kyseisiin kategorioihin, ja jähmettää nämä vallanpaikat normeiksi juuri tietyille ruumiille. Tällaista Ihmisen logiikkaa voisi käsitteellistää abstraktin koneen (Deleuze & Guattari 2013/1987, 81) toiminnalla. Abstrakti kone toimii potentiaalisena ja virtuaalisena käyttämällä materiaalisia mahdollisuuksia ylikoodaamiseen ja se toimii kerrostumien ulkopuolella, mutta kerrostumissa (Deleuze & Guattari 2013/1987, 116, 164, 167, 199, 260). Abstrakti kone toimii ikään kuin kompositiona osia tekemällä ja sillä on aina suhde koneisiin koosteisiin (Deleuze & Guattari 2013/1987, 82, 115–116, 249), mutta toimiessaan se eriytyy muista koneista.

Lähtökohtaisesti edellä mainitut kategoriat eivät ole sen negatiivisempia tai positiivisempia kuin mitkään muutkaan käsitteet, eivätkä nämä käsitteet lähtökohtaisesti ole olemassa, vaan kun ruumiit yrittävät pyrkiä niihin, ne tulevat luoduiksi (vrt. Grosz 2011, 97). Mutta toimiessaan esimerkiksi valta-asemissa instituutioissa ja muissa valtaa tuottavissa suhteissa, ne alkavat rakentaa ”toisten”, kuten kolonisaation prosesseissa saamelaisten, ydinperhemalleissa panseksuaalien, lihantuotannossa karjaeläinten, klassisessa deterministisessä biologiassa muunsukupuolisten, globaalissa kapitalismissa ikimetsien, ulossulkemisia (vrt. Lummaa & Rojola 2014b, 27). Näistä ulossulkemistoiminnoista syntyvät eettiset ongelmat herättävät kysymyksiä siitä, kuka määrittelee ja ketä varten sen, minkälaiset mekanismit lasketaan ihmisen/inhimillisen tai voimien tai ei-inhimillisten koneiden toiminnoiksi.

Braidottin, Deleuzen ja Guattarin kanssa samanlaisia ongelmia on teoretisoinut esimerkiksi filosofi Giorgio Agamben. Agambenin (2004/2002, 37) mukaan esimerkiksi ihmisyyttä/inhimillisyyttä tuotetaan jatkuvalla binäärisyyden logiikalla ulossulkemalla yhä uudestaan ja uudestaan eläimelliseksi tai epäinhimilliseksi ajateltua ainesta ihmisestä/inhimillisestä (vrt. Grosz 2011, 12). Tämän koneen toiminnan Agamben (2004/2002, 26) nimeää ”antropologiseksi koneeksi”. Ihmistä siis muunnellaan jatkuvasti ihmisen kategorian sisällä samaan aikaan kun häntä tuotetaan jatkuvasti erottamalla hänet muista kategorioista. *Tietokonelapsi*-teos keskustelee

toiminnallaan esimerkiksi uusista ihmisen/inhimillisen tasoista ja näiden kenttien suhteista muihin toimijoihin, kuten teknologiaan/teknologiseen. *Tietokonelapsi*-romaanin sirontaa ajatuksia joistakin isoon I:hin eli jähmettyneeseen ihmiseen/inhimilliseen kytkeytyvistä ulossulkevista määreistä ja luo uudenlaisia tapoja ajatella ihmisiä/inhimillisyyksiä ja muita toimijoita, kuten ei-inhimillisiä eläimiä, ja näiden suhteita moninaisissa koneellisissa koosteissa.

Tutkijana vaikutun, luon ja paikannun kenttiin, jotka vaikuttavat ja tulevat vaikuttaneiksi mm. eurooppalaisuudesta, tarkemmin suomalaisuudeksi tuotetusta yhteiskunnasta, turkulaisuudesta, yliopistokoulutuksesta, ihmislajina olemisesta, valkoihoisuudesta, panseksuaalisuudesta, köyhälistöstä, parikymppisyydestä, muunsu-kupuolisuudesta, yms. alati muuntuvista kategorioista. Olen siis osittain kytkeytyneenä isoon I:n, joka muiden edellä mainittujen kategorioiden tavoin sekä tuottaa että rajoittaa toimintamahdollisuuksiani. Toisin sanoen ”minä” asuttaa ja toimii yhdessä näiden tasojen kanssa niistä vaikuttuen ja luo niissä ja niitä, mutta ei omista kategorioita, vaikka voikin joissakin yhteyksissä toimia näinä kategorioina. Kytökseni Ihmiseen myös luo minulle ja kaikille kanssani toimijoille mahdollisuuksia toisin hajauttaa isoa I:tä ja muita kategorioita ja piirtää pakoviivoja irti negatiivisiksi koodautuneista kategorioista.

Tietokonelapsi-teos kirjoitettiin 1972, ajankohtana, jolloin joitakin tämänhetkisiä ongelmia ei ollut ja joitakin, joita jo silloin tiedostettiin. 1970-luvulla ns. suuret ikäluokat eli vuosien 1942–1950, sotien jälkeen syntyneet tulivat täysi-ikäisiksi ja näkyväksi, toimivaksi osaksi yhteiskuntaa presidentti Urho Kaleva Kekkonen kasvojen ja YYA- sekä EEC-sopimuksien rinnalle (Niemi 1999, 158, 169). Tampereen yliopiston Suomen kirjallisuuden emeritusprofessorin Juhani Niemen (1999, 158, 163, 169) mukaan 70-luvun alussa 60-luvun avoin poliittinen ja suvaitseva ilmapiiri, joka oli paljolti vaikuttanut kiinnostuksesta vähemmistöihin ja vasemmistoihin, oli vielä vallitsevasti läsnä, mutta alkoi rapistua vuosikymmenen edetessä hyvinvointikapitalismin ja muiden talous edellä ajattelevien politiikkojen, kuten thatcherismin, myötä. 70-luvulla Vihreä liike syntyi 70-luvulla ja samaan aikaan kaupungistuminen kiihtyi ja monet ihmiset muuttivat maaseudulta lähiöihin (ks. esim. Lummaa 2010, 11–12, 19–21).

Populaarimusiikin ja erilaisten painotuotteiden kuluttaminen lisääntyi 70-luvulta lähtien, mikä oli jatkoa 60-luvun kiihkeälle talous- ja kulttuurikasvulle, mutta jo 70-luvun lopussa esimerkiksi kaunokirjojen osuus painotuotteista väheni huomattavasti (Niemi 1999, 158, 161, 163, 166–168, 170). Osittain yhteiskunnan rakennemuutoksista syntynyt nousukausi, joka alkoi 60-luvulla, toi Suomeen uusien kirjastojen ja kirjojen lisäksi televisioita (Niemi 1999, 161). Televisiot ja radiosignaalit toivat mukanaan erään merkittävän tapahtuman vuonna 1969. Tuona vuonna tehtiin ensimmäinen onnistunut Apollo-ohjelman kuulento, jolloin Neil Armstrong ja Edwin ”Buzz” Aldrin kävivät kuun pinnalla pilotti Michael Collinsin odottaessa komentomodulissa kuun kiertoradalla (Teerikorpi & Valtonen 1988, 417–418). Lentoon viitataan Ahosen *Tietokonelapsi*-romaanissakin (27): ”Niin kuin kuumatka oli tehty, niin piti tehdä myös tämä [Tietokonelapsi].” Yhdysvalloissa kuulentoprojekteja jatkettiin Apollo-ohjelmassa vuoteen 1972 asti, jonka jälkeen ne tulivat liian kalliiksi Yhdysvaltojen valtion budjetille (Teerikorpi & Valtonen 1988, 417; ks. myös Deleuze & Guattari 2013/1987, 529).

Tiettyjen hetkien ajatukset, mullistukset, politiikat, käytänteet, kerrostumat, teknologiat, tapahtumat, materiaalit vaikuttavat ja ovat vaikuttaneet *Tietokonelapsi*-teokseen (vrt. Sihvonen 2009, 70). On esimerkiksi hyvin vaikeaa olla kytkemättä romaania 1970-luvun alun supervaltojen avaruuslentokilpailun synnyttämään avaruusinnostukseen tai vasemmistopolitiikasta vaikuttuneisiin ajatuksiin. Ilman näitä intensiteettejä *Tietokonelapsi*-romaanin ei olisi juuri tämä tietty *Tietokonelapsi*-romaanin teos olisi ollut erilainen, jos Erkki Ahonen (tai joku muu) olisi kirjoittanut sen 10 vuotta myöhemmin. Ja edelleen se olisi eri teos, jos lukisin sen uudelleen 10 vuoden päästä.

Romaani kytkeytyy luennassani nykyaikaan, vaikka sen julkaisuajankohdasta on kulunut jo kohta viisikymmentä vuotta. Nykyajassa olevat ongelmat vaativat ottamaan osaa maailmaan ja ajattelemaan uusia lähestymistapoja sekä tiedontuottamisen mekanismeja maailman ja maailman kanssa (vrt. Haraway 2016, 1, 3, 10, 25). Ajattelen, että *Tietokonelapsi*-romaanin ehdottaa mekanismeja, toiminnan ja olemisen tapoja, joilla on mahdollista kartoittaa nykyaajassa olevia ongelmia ja luoda kenttiä, tiloja, joissa nämä ongelmat voi kohdata.

Teos ei kuitenkaan ole irrallaan julkaisuajankohdastaan, vaan toimii samanaikaisesti monessa eri ajassa eli aikakentässä ja -kerrostumassa. Prosessiluennassani *Tietokonelapsi*-romaanin ilmaisuja ajatellaan materiaalisina, tasoissa toimivina tapahtumina, jotka tuottavat uusia tapahtumia erilaisissa materiaalisissa kentissä. Ajattelen *Tietokonelapsi*-romaanin voivan toiminnallaan tuottaa uudenlaista ajattelua, jossa otetaan huomioon moninaiset, monimutkaiset ja monitahoiset erot niin käsitteiden, toimijoiden, kerrostumien, koneiden, eleiden, kenttien, tyylien, sisä- ja ulkopinnoilla kuin niiden välisessä toiminnassa. Esimerkiksi *Tietokonelapsi*-teoksen ja prosessiluentani kanssatoiminnan yhtenä mekanismina on problematisoida Braidottin, Deleuzen ja Guattarin käsittelemää isoa I:tä ja mahdollistaa ihmisen/inhimillisen ajattelu jonakin muuna kuin Ihmisenä.

Näitä eroja Ihmiseen on luotava jatkuvasti uudestaan, tai muuten iso I jämähtää paikoilleen kyseenalaistamattomaksi ei-kenenkään totuudeksi ja ylikoodaa kalppiessaan kaikki käsitteet, territoriot, kompositiot ja kentät. Tämä jäätyminen prosessi voi tapahtua mille tahansa käsitteelle ja siksi onkin hiillostettava kerroksia, koneita, eleitä, tasoja ja käsitteitä yhä uudestaan ja uudestaan eriyttämällä erilaisissa kentissä niin niiden sisä- kuin ulkopinnoilla, jotta ne eivät muuttuisi staattisiksi.

Korostan luennassani myös prosessien kytkeytyneisyyttä ja kerrostuneisuutta erilaisiin tieteisiin sekä tieteiden kytkeytyneisyyttä ja kerrostuneisuutta niitä tuottaviin koneisiin, eleisiin, laitteisiin, tyyleihin, kenttiin ja historioihin (ks. esim. Lummaa & Rojola 2014b, 25–26). Tieteiden ja niitä tuottavien laitteistojen ajattelussa minua auttaa kirjallisuudentutkija Frédérique Aït-Touatin teos *Fictions of the Cosmos Science and Literature in the Seventeenth Century* (2011). Aït-Touati analysoi tutkimuksessaan Bruno Latourin toimijaverkkoteorian kanssa, miten 1600-luvun tieteentekijät käyttivät yhtenä tieteen tekemisen tyylinä fiktiota ja miten näihin prosesseihin osallistuivat niin kaukoputket kuin matemaattiset mallitkin. Tieteiden materiaalisuutta pohdittaessa yhdistän prosessiluentaani Harawayn (1988, 2008, 2016), feministifilosofi Elizabeth Groszin (2011) ja media- ja kulttuurintutkija Joanna Zylynskan (2014) tieteenkriittistä ja tieteenfilosofista ajattelua.

2. ELINKONE

Tietokonelapsi-romaanitasossa tutkijoiden intentioina on luoda Tietokonelapsisikiöstä inhimillinen, vaikka Kertoja³ toteaaakin sikiön muistuttavan ulkomuodoltaan syvänvedenkalaa (T 19–20). Teoksessa tutkijat olettavat ihmiskehon olevan sopiva ”mallikeho” sikiölle, joka voisi tulla vaikuttuneeksi minkälaisesta kehosta tahansa. Kuten Kertoja sanoo: ”Oli mahdollista rakentaa hänelle [Tietokonelapselle] käsi ja silmä, ja siitä aloitettiin” (T 35). Lasta luodessa tutkijat eivät ota huomioon, että jo lähtökohtaisesti on olemassa ihmisiä, joilla ei ole käsiä tai silmiä tai joilla nämä elimet ovat vaurioituneet. Tutkijat automaattisesti ajattelevat käden ja silmän olevan välttämättömiä Tietokonelapselle, vaikka hänelle olisi mahdollista luoda vaikka imukupilonkerot tai kahdeksansilmäinen kaleidoskoopinäkö.

Tutkijat alkavat luoda Tietokonelapsisikiöstä tietyn tason, mallin, mukaan tietokonelapsi-ihmistä. Toisinaan romaanitasossa tutkijoille ihmiskeho muuntuu heidän toiminnoissaan ihmistietoisuudeksi, jonka ei tarvitse muistuttaa konkreettista, materiaalista ihmiskehoa eikä Tietokonelapsisikiön kehityksen tarvitse seurata ihmissikiön kehitystä kohdussa. Ajatus Ihmisestä toimii siis abstraktina koneena tutkijoiden ruuvatessa Tietokonelasta kokoon. Avoimeksi kysymykseksi jää, olisiko lapselle tullut erilainen tajuisuus, jos mallikehona olisi käytetty esimerkiksi koiran tai (syvänveden-)kalan fysiologiaa. Prosessiluentani ohjaa ajattelemaan niitä kohtia, joissa Tietokonelapsi asettuu vastahankaan ihmisen/inhimillisen kanssa, joksi tutkijat yrittävät häntä tuottaa, ja yrittää avata keskusteluja uusiin ei-inhimillisiin, materiaaliin olemisentapoihin. Ajattelen prosessiluentani mahdollistavan moninaisten olentojen samanaikaisen toiminnan käsittämisen ja näiden erojen huomioonottamisen monella erilaisella materiaalisuuden tasolla.

2.1 Elinrytmit

Yksi ensimmäisistä tutkijoiden kohtaamista ongelmista tietokonelapsisikiön kanssa on fysiologinen:

³ Olen valinnut kirjoittaa Kertojan isolla k:llä, koska isolla K-kirjaimella kirjoitettu kertoja luo kytköksen isokirjaimisuudellaan isolla I:llä kirjoitettuun Ihmiseen.

Ensimmäinen käytännön kysymys oli fysiologioiden vaatimus lapsen elonrytmistä. He sanoivat sitä vegetatiiviseksi pulssiksi. Sanottiin, että se on aivan välttämätön, jonkinlainen taustakohina, johon heräävä tajuisuus voisi tukeutua. (T 22)

”Vegetatiivisella taustalla” (T 22) fysiologit tarkoittavat ihmiskehon itsensä tuottamia ääniä, kuten vatsan supistuksia ja sydämen tykytyksiä. Koska sikiötä ei kannata mikään ruumis, kohtu, eikä sikiöllä ole (eikä tule olemaan) ihmisruumista, tutkijat kehittelevät lapselle muunlaisia tapoja käsitellä elinten toimintoja. Prosessiluennassani *Tietokonelapsi*-romaanin tasolla tutkijat muuntuvat pelkistä esteettisistä kirjan henkilöistä käsitteellisiksi henkilöiksi ja alkavat asentaa intensiteettejä Tietokonelapsisikiön vielä elimettömään ruumiiseen (Deleuze & Guattari 2010/1972, 32, 102, 104; Deleuze & Guattari 1993/1991, 69; ks. myös Kurikka 2013, 35–36, 93; myös Kurikka 2014, 212–213).

Elimettömällä ruumiilla Deleuze ja Guattari (2010/1972, 22, 33; 2013/1987, 184–185) hahmottavat aikaan ja paikkaan eli immanenssiin kytkeytyneen tapahtuman, johon voidaan alkaa luoda osia, elimiä. Aluksi ruumis on 0 intensiteetti, mutta kun sitä ryhdytään territorialisoimaan, se alkaa intensiteettejä saaden jakautua moninaisin tavoin kohti toisia toimijoita (Deleuze & Guattari 2010/1972, 22, 25, 33). Elimetön ruumis ei välttämättä ole ”ruumis”, kuten syvänvedenkalan ruumis, se voi toimia muunakin kuin ruumiina (Deleuze & Guattari 2010/1972, 22). Elimetön ruumis ja sen osat, osaobjektit, ovat jatkuvien tulemistensa pintoja, jotka vastustavat elinten eliöitymistä, ja johon esimerkiksi käsitteelliset henkilöt ja materiaalisuudet vaikuttavat (Deleuze & Guattari 2010/1972, 369–370, 374; Deleuze & Guattari 2013/1987, 52, 189). Samanaikaisesti elimetön ruumis vaikuttaa käsitteellisiin henkilöihin ja materiaalisuuksiin. Deleuzelle ja Guattarille (2013/1987, 187) elimetön ruumis toimii erityisenä ja ainutkertaisena kokeena, jolla voidaan testata tulemistensa potentiaalisuuksia. Omassa prosessiluennassani esimerkiksi Tietokonelapsen ruumis toimii elimettömänä ruumiina.

Käsitteelliset henkilöt eivät Deleuzen ja Guattarin (1993/1991, 70–71, 75, 82) filosofiassa toimi symboleina tai allegorioina, vaan monipäisinä, vaativina ja tahtovina ajattelun eleinä, jotka luovat ajattelun territorioita (Kurikka 2013, 35, 92–94; ks. myös Sihvonen 2009, 105, 109, 191, 210). Esimerkiksi *Tietokonelapsi*-teoksen

nimikkohenkilö Tietokonelapsi-koneolento voi käsitteelliseksi henkilöksi, tai käsitteelliseksi koneeksi (vrt. Kurikka 2014, 212), muodostuessaan vaikuttaa lukijaansa niin, että lukija alkaa ihmetellä inhimilliseksi nimitettyjen toimijoiden ja teknologisten laitteiden suhteita. Toisaalta samanaikaisesti lukija voi vaikuttaa Tietokonelapsen toimintaan rajoittamalla esimerkiksi määrittelyn kautta Tietokonelapsen toimintamahdollisuuksia. Tietokonelapsi-koneolento käsitteellisenä koneena siis prosessoi suhdeterritorion *Tietokonelapsi*-romaanikenttään.

Territoriot taas kartoitetaan Deleuzen ja Guattarin filosofiassa ja minun prosessiluennassani territorialisoinnin eli alueistumisen/alueistamisen prosesseissa. Territorialisoinnit tapahtuvat prosesseina territorioissa eli esimerkiksi immanenssin tasossa, tietyissä ajallis-paikallisissa positioissa, kerrostumissa, re- ja deterritorialisoitumisen eli uudelleen alueistamisen ja toisin alueistamisen tai hajaantumisen kautta. Näistä prosesseista syntyy tulemisella uusia territorioita, tai joissakin tapauksissa re- ja deterritorialisoitunut aines (yli)koodaa jo olemassa olevia kerrostumia. Alueistuminen tapahtuu niin, että jotkin käsitteet, joita on aina vähintään kaksi, siirtyvät toisesta territoriosta toiseen territorioon. Tällöin toimijat ensin deterritorialisoituvat eli toisin alueistuvat eli irtautuvat entisestä tai entisistä territorio(i)sta ja sen jälkeen reterritorialisoituvat eli uudelleen alueistuvat eli asuttavat ja luovat/koodaavat uuden/vanhan territorion ja alkavat elehtiä siinä territorio(i)ssa suhteessa muiden sinne ja siellä tulevien koneiden kanssa. (Deleuze & Guattari 2010/1972, 51–52, 166, 169, 293–294; Deleuze & Guattari 2013/1987, 2, 46–47, 63, 69, 204, 591–593; Deleuze & Guattari 1993/1991, 74, 91; Kurikka 2013, 25, 55–56, 92.) Prosessiluennassani *Tietokonelapsi*-teos muokkautuu alueistamisessa tieteellisten keskustelujen territorioiksi, joissa esimerkiksi tutkijat käsitteellisinä henkilöinä uudelleen alueistavat ja toisin hajaannuttavat jatkuvasti erilaisten tieteiden, kuten luonnontieteiden ja humanististen tieteiden, kentillä toimivia käsitteitä niin kohti kuin pois päin toisistaan ja itsestään.

Käsitteelliset henkilöt eivät edellä territorioita, tai immanenssin tasoa, tai re- ja deterritorialisointiprosesseja, vaan edellyttävät ja piirtävät niitä (Deleuze & Guattari 1993/1991, 70, 81; vrt. Zylinska 2014, 33). Tietokonelapsi-käsitteellinen-kone siis luo *Tietokonelapsi*-romaanin, *Tietokonelapsi*-teostasoa, joka toimii materiaalilla, mm.

painoteknologialla valmistettuna esineenä ja toisiin territorioihin kytkeytyvänä toimijakoneena ja samanaikaisesti uudelleen alueistuvana ja hajaantuvana kenttänä käsitteellisille henkilöille ja muunlaisille toimijoille. Sekä romaani *Tietokonelapsi* että henkilö Tietokonelapsi syntyvät samanaikaisesti erilaisissa prosesseissa luoden moninaisia erilaisia tasoja, kerrostumia, joista jotkut viikkautuvat ja valuvat toisiinsa ja toiset taas eivät. (Vrt. Deleuze & Guattari 1993/1991, 57, 64–65.) Näin lukien *Tietokonelapsessa* tutkijat käsitteellisinä henkilöinä tuottavat Tietokonelapsesta territorioita, jotka toimivat mahdollisina ajattelun paikkoina sille, minkälainen Tietokonelapsi voisi ihmisenä/inhimillisenä olla.

Tutkijoiden mielestä sisäelinten ja niiden äänien toiminta on ehdottoman tärkeää tietoistuvan (ihmis)lapsen minäkokemukselle ja elämänrytmille. *Tietokonelapsi*-romaanissa ruumiintoiminnot, kuten pallean ja kylkilihasten hengitysprosessit, tuottavat yhteistoiminnassa muun ruumiin ja elinten kanssa minuutta ja elämää, joka on teoksessa usein synonyymi todellisuudelle (vrt. Kurikka 2013, 9–12). Elimet siis pumppaavat romaanissa todellisuutta, josta ruumis ei ole irrallaan. Prosessiluennan kanssa toimiessaan minuutta voisi kuitenkin tässä tilanteessa ajatella enemmänkin braidottilaisittain ei-yhtenä (engl. *not-one*) kuin jäykkänä minä-subjektina (Braidotti 2013, 100). Braidottin teoretisoima ei-yksi on itsenäinen, muista erityisillä eriytymillä erottuva, itse-luova toimija, joka kytkeytyy jatkuvasti ympäristöihinsä, tullen ympäristöiksi. Ei-yksi toimii samaan aikaan kokonaisena ja fragmentaarisena aina yhteydessä materiaaliseen maailmaan, materiaalisiin toisiin (vrt. Deleuze & Guattari 2010/1972, 22, 56, 318–319, 321, 350–351; myös Deleuze & Guattari 2013/1987, 52, 244; myös Deleuze & Guattari 1993/1991, 26–27, 32; myös Grosz 2011, 38; myös Zylinska 2014, 51–52).

Minuudeksi ja elämäksi, todellisuudeksi, tulevan ruumiin elintoimintoja voidaan ajatella tällaisina ei-yksinä, jotka valuen, haukkoen, suurentuen, ärsyttäen, hidastuen, sulattaen, pumpaten, erittyen tuottavat itseään ja todellisuuttaan (vrt. Kurikka 2013, 277). Samalla elimet yhdistyvät ja ottavat osaa toiminnallaan sikiön ruumiillisuuteen ja fysiologien teoreettisiin keskusteluihin. Niistä tulee siis elinkoneita (vrt. Deleuze & Guattari 2010/1972, 29, 321; myös Deleuze & Guattari 2013/1987, 34, 48, 185, 189; myös Lummaa 2015, 149). Ruumiin moninaisten elimien ja niiden tuottamien ääniaaltojen toiminnot äänittävät inhimillisen kategoriaan ja samalla eristävät sen

ulkopuolelle muunlaisia mahdollisia ihmisen/inhimillisen (sisä)kategorioita käsitteellisten tutkijoiden alueistumisprosesseissa.

Teoksessa tutkijat kertovat jokaisen elintoiminnon/elinkoneen käyvän ainutkertaisena:

– Huomautan että tämä tausta ei voi olla mikä tahansa mekaaninen rytmi, mutta ei toisaalta sekava pulssijoukko. Siihen täytyy sisältyä säännöllisyys joka ei ole ehdoton. Säännötön säännöllisyys, sanotaan näin vaikka ette pitäisi ilmauksesta. Tehkää ehdotuksia. (T 22)

Tietokonelapsen, sikiön, ruumis ei voisi tulla siksi *Tietokonelapsi*-romaanin Tietokonelapseksi (ja edelleen käsitteelliseksi koneeksi) ilman spesifejä rytmejä ja tiettyjä rytmintuottajia (vrt. Deleuze & Guattari 2010/1972, 163, 347; myös Deleuze & Guattari 2013/1987, 238; myös Deleuze & Guattari 1993/1991, 28, 30). Näitä rytmejä tai niiden tuottajia ei kuitenkaan ole ennalta käsin olemassa, vaan nekin ovat jatkuvassa tulemisen ja mutaation tilassa. Toistuvat rytmielimet ja niiden tuottamat äänneet toimivat Deleuzen ja Guattarin (2013/1987, 362–365, 376, 405; ks. myös Kurikka 2013, 55–58) käsitteellistämän ritournellen eli kertosaäkeen tavalla fraseeraten. Kertosäe toimii prismamaisesti katalysoiden äänistä ja rytmeistä uusia territorioita.

Sen lisäksi että tutkijat käsitteellisinä henkilöinä täyttävät Tietokonelapsisikiön elimettömän ruumiin elintoiminnot tuottamaan rajallisuutta kategorialle ihminen/inhimillinen, sisäelimet ja niiden rytmit erikoistuvat myös aina tietyiksi materiaalisiksi toimijoiksi, eivätkä ole ”vain joitakin” toimijoita. Ihmisen/Inhimillisen rajaa luodaan tietynlaisilla, materiaalisilla, spesifeillä asioilla, mutta ne voisivat olla toisia toisissa tilanteissa, koska niitä ei ole etukäteen määrätty. Näin ajatellen elimet toimiessaan vastustavat pysähtymistä pelkästään Inhimilliseen/Ihmiseen ja toteuttavat jatkuvasti muunlaista ei-inhimillistä olemisentapaa.

Kuitenkin teoksessa tutkijat ilmaisevat, että myös Tietokonelapsen oma mahdollinen, tutkijoiden oletuksien, ns. esifilosofioiden (vrt. Deleuze & Guattari 1993/1991, 49), tuottama ruumis vaikuttaa siihen, minkälainen elämänrytmi, todellisuus, ja minuus Tietokonelapselle (ja näin ollen ihmiselle/inhimilliselle) voi tulla:

Sen [vegetatiivisen rytmin] on oltava nopea, koska hänen erikoislaatunsa ovat nopeat toiminnot. Hänellä ei ole tarpeetonta massaa hinattavana ja hän ei kerta kaikkiaan ole muuta kuin keskushermoston ylempi osa. Mutta liian nopea se ei saa olla, koska hän silloin ei saa sitä kiinni eikä siis hahmota sitä. Sen tulee vastata hänen olemustaan. (T 23)

Ja edelleen esimerkiksi Kertoja toteaa territorialisoidessaan käsitteellisenä henkilönä Tietokonelapsen elimetöntä ruumista:

Niin kuin kuumatka oli tehty, niin piti tehdä myös tämä [Tietokonelapsi]. Mutta tässä oli kysymys arvaamattomasta lopputuloksesta, niin kuin jokaisen inhimillisen ohjelmoinnin kohdalla. Kuumatkan yhtälöt olivat valmiit ennen toteutusta, tässä oli vain rajoitettu määrä tunnettuja tekijöitä ja rajaton tuntemattomia. (T 27)

Niin yksittäisten elinten rytmit kuin ruumis kokonaisuutena tuottavat Tietokonelapsen. Lisäksi ruumiisiin kytkeytyvät ennako-oletukset, sattumat, opitut mallit, todennäköisyyslaskelmat ja hypoteesit potentiaalisista ruumiista ja niiden toiminnoista tekevät tulevia, mahdollisia ruumiita (vrt. Ait-Touati 2011, 10, 25, 30; myös Lummaa 2015, 138–139). Palaan hypoteeseihin ja ennako-oletuksiin tarkemmin tieteiden materiaalisia kytköksiä laajemmin käsittelevissä luvuissa. Prosessiluennassani *Tietokonelapsi*-teoksessa ruumis, sattumanvaraisena ja alati muokkautuvana, toisten ruumiiden kanssa toimivana, piirtää ihmisen/inhimillisen territoriota. Mutta koska se lähtökohtaisesti käskytetään Tietokonelapseksi, se alkaa ensi hengenvedoillaan hangata ja vastustaa puhdasta, vain ihmiseen/inhimilliseen/Ihmiseen/Inhimilliseen pysähtymistä.

2.2 Beethoveneita vatsassa

Tietokonelapsi-teoksessa tutkijat käsitteellisinä henkilöinä käyvät keskustelua, möyhivät toisin hajaannuttaen ja uudelleen alueistaen territorioita alustamisprosesseissa, siitä, miten edellä mainittu ”säännötön säännöllisyys” pitäisi ääntää lapsen vegetatiiviseksi taustaksi:

- Pulsarit. Avaruudesta tuleva luonnon rytmi.
- Kannatetaanko.
- Ei. Ne ovat liian säännöllisiä.

- Mitä nämä pulsarit ovat. Osaako joku selostaa.
- Kääpiötähtiä, pieniä pyörijoitä, jotka lähettävät säännöllistä säteilyä. Heittoa ei voida havaita vielä seitsemännessäkään desimaalissa. (T 23)

Ihmisen/Inhimillisen rajapintaa säveltämään ja sitä muista pinnoista riitasoinnuttamaan ehdotetaan valovuosien päässä räjähteleviä neutroni-alkeishiukkasmassoja. *Tietokonelapsi*-romaanin kenttiin syntyvät uudet käsitteelliset henkilöt, käsitteelliset energiat: Pulsarit, jotka tihentyvät räjäytystöihin territorioissa yhdessä käsitteellisten tutkijoiden kanssa. Tutkijoiden mukaan tähdenjäänteet eivät kuitenkaan käy, sillä:

- Ei käy. Lapsi ei saa poikkeamaa. Hän tarvitsee sellaisen. Ette arvaakaan miten vaikea kysymys tämä on.
- Pulsarien käyttö olisi kaunista – luonnon oma rytmi – mutta säännöllisyys pilaa. Hylätään.
- Mikä muu rytmi tahansa on luonnon oma. (T 23)

Braidottin (2013, 82) teoretisoimaa luontokulttuurijatkumoa ajatellen viimeisessä repliikissä voidaan lukea käsitteellisen tutkijan ilmaisevan, ettei ole mitään luonnon ulkopuolista rytmiä, koska jokainen, aina tietokoneen muovipäällysteisistä kuparisähköjohdoista Gummerus-kustantamon talousratkaisuihin, Beethovenin kuurouksiin ja Erkki Ahosen kirjojen sidosliimoihin, toimii luonnon omana rytminä (vrt. Deleuze & Guattari 2010/1972, 18; myös Grosz 2011, 148–149; myös Haraway 2008, 16, 228; myös Haraway 2016, 60). Tutkijat käsitteellisinä henkilöinä elehtivät, että Tietokonelapsen (ja näin ajatellen ihmisen/inhimillisen) elämänrytmi toimii luonnonmateriaaleista tuotettuna eli kerrostuneena eli stratifikoitumisen tilassa (vrt. Deleuze & Guattari 2013/1987, 46, 84, 390, 584). Seuraavaksi teoksessa ehdotetaankin:

- Beatlesien rumpusoolo.
- Se onkin melko hyvä, älkää naurako. Siinä on kiihkeyttä ja rytmiä. Ajalle ominainen. Ja jokin transkendenttaali tekijä vielä. Ainakin nuoriin tyttöihin se vaikuttaa.
- Miksei Beethovenin pianokonsertto.
- Matematiikka parittelee mielikuvituksen kanssa.
- Se on ehkä parempikin. Mutta miettikää vielä. Lapsi tulee saamaan sen jatkuvana tapahtumana koko elämänsä ajan. (T 23–24)

Romaanissa tutkijat ilmaisevat ihmisen/inhimillisen rajapintojen tamppaajaksi ja sen muista eriyttäväksi 1970-luvulla hajonneen The Beatles-yhtyeen Sir Richard Starkeyn eli Ringo Starrin tai Randolph Peter Bestin rummutuksen. Myös muusikko Ludvig van Beethovenin konserttosävellykset liikuttavat ihmisen/ihmisyyden kategoriaa tutkijoiden mielestä. Lisäksi luonto–kulttuuri-jatkumoon kytkeytyessään rumpujen ja pianojen materiaalit, muovikalvoista metallihi-hatteihin ja vasarakoneista puiisiin kaikupohjiin, eli luonnonmateriaalit, sahaavat ihmistä/inhimillistä tietynlaiseksi. Immanenssin lavalle astuvat taiteilijoiden, tässä tapauksessa muusikoiden, käsitteelliset henkilöt, ns. käsitetaiteilijat. Taiteilijat ja moninaiset (soitin)materiaalit kuullottavat territorioita yhdessä käsitteellisiksi henkilöiksi tulleiden tutkijoiden kanssa *Tietokonelapsi*-romaanin kentässä. Ja kuten lainauksen viimeisessä repliikissä kerrotaan, rytmi tulee vaikuttamaan lapseen jatkuvasti, koko elämän ajan. Tutkijat ilmaisevat, että muusikkojen, taiteen, toiminta yhdessä materiaalien soittimien kanssa tuottaa ihmisen/inhimillisen kategoriaa, sen rajoja ja Tietokonelasta. Mainintaan ”tytöistä” keskityn laajemmin seuraavassa Sukupuolispesifisyys-alaluvussa.

Mielenkiintoista on, miten matematiikka kytkeytyy mielikuvitukseen parittelemalla sen kanssa. Prosessiluennassani matematiikkaa ajatellaan aktiivisena toimijana, joka matematisoittaa mielikuvituksen ja samanaikaisesti mielikuvitus mielikuvituksellistaa matematiikan, jolloin molemmista voimista tulee jotakin muuta (vrt. Aït-Touati 2011, 4–5, 10, 17, 25, 60, 62; myös Braidotti 1993/1991, 23, 51, 53; myös Deleuze & Guattari 1993/1991, 30, 37, 71, 82; myös Grosz 2011, 15). Näiden voimien tulemisesta syntyy esimerkiksi Beethovenin tai Beatlesien säveltämää musiikkia. Matematiikka ja mielikuvitus ottavat niin yhteistoiminnallaan kuin omalla toiminnallaan osaa keskusteluun, alueistamis- ja alueistumisprosesseihin, ihmisen/inhimillisen (sisäelintoiminnan) kategoriasta *Tietokonelapsi*-romaanin sivuilla.

Tutkijoiden mielestä musiikki ei kuitenkaan kelpaa lapsen rytmiksi, koska:

- Sen on oltava mielekäs. Ei suoran laskennollinen. Mielekäs, jatkuva, hivenen poikkeava, säännöllinen kuitenkin. Voitte minun puolestani ajatella, että koko todellisuus on yksi suuri hiukkasen epämatemaattinen helähdys, joka särkyä joukoksi itsensä tapaisia osiaaniä. Koko orkesteri.
- Asiaan. (T 24)

Matemaattisuus eli tieteellisyys ja musiikillisuus eli taiteellisuus myös rajoittavat lapsen (ruumiin)tietoisuutta, koska laskennallisuus, joka kytkeytyy matematiikkaan, laskuttaa liikaa säännöllisyyttä. Seuraavaksi tutkijat kääntyvät toisten elinten puoleen:

- Kosmiset rytmit ja atomeista tulevat eivät käy. Liian säännöllistä. Ehdottakaa molekyyalitasolta.
- Minä osaan heiluttaa korviani rytmikkäästi.
- Mitä tuo nyt on. Minä osaan polttaa savukkeen vulvallani. (T 24)

Tämä varsin vulgaari ja epäsensitiivinen ilmaus ei feministisestä tulokulmasta vaikuttuneesta tutkijasta kuulosta mukavalta, mutta siihen on silti syytä pysähtyä hetkeksi. Lainauksessa tutkijat ehdottaisivat, että ihmisen/inhimillisen ja Tietokonelapsen kategoriaa koodaaviin elimiin vaikuttavat toiset elimet. Korvien liike-energia ja emättimen hyperventilaatio lomittavat niiden elinten rytmiä, jotka muodostavat ihmisen/inhimillisen rajaa ja sulkevat muuta sen ulkopuolelle. Maata kiertävät taivaalliset ruumiit ottavat seuraavaksi osaa alueistamiseen/alueistumiseen *Tietokonelapsi*-kompositiossa:

- Kuu.
- Se on hyvä. Se poikkeaa. Monet kappaleet häiritsevät sitä. Mutta minä epäilen senkin säännöllisyyttä. Se on naisen rytmi. (T 25)

Jopa läheiset taivaalliset kappaleet, eivät pelkästään kaukaiset, voivat aallottaa tietoutta ihmisestä/inhimillisestä. Kuun, käsitteellisen taivashenkilön, toiminnan erikoisominaisuutena on, että sen ilmaistaan vaikuttuvan helposti muista satelliiteista, kuten meteoriittien törmäyksistä ja sen sekä maapallon välisistä painovoimista (vrt. Ait-Touati 2011, 10, 17; myös Braidotti 1993/1991, 132; myös Deleuze & Guattari 1993/1991, 30). Kuu-kappale on siis hyvin reaktiivinen. Sukupuolispesifisyyttä pohdin laajemmin seuraavassa alaluvussa.

Pitkällisten keskustelujen jälkeen tutkijat löytävät sopivan vegetatiivisen taustarytmin:

- Kuvapinta alkoi toimia. Katselimme muutaman minuutin ajan rytmikästä sykkeröintiä. Se alkoi miellyttää minua. Siinä tuntui olevan se mitä vaadittiin. Säännöllisen epäsäännöllinen, huomasin ajattelevani.
- Äänestän sitä, sanoin.

- Ja minä.
- Myös minä.
- Mistä sait sen.
- Arvatkaas.
- Jostain hyvin läheltä.
- Se on teidän oma juttelunne viimeisen puolen tunnin ajalta. Te vaaditte pitkälle manipuloitua luontoa, ja tässä sitä saatte. Olette aivosähköisessä toiminnassanne säännöllisen epäsäännöllisiä, ryhmänä ja impulsiivisina olentoina. Nauhoitin sen ja annoin sille järkevät painotukset. Olette säännöllisiä ja kuitenkin poikkeatte rohkeammin kuin mitä muu luonnonvaikutus. (T 25–26)

Ihmisen/inhimillisen kategoriaan (ja näin ollen Tietokonelapsisikiötä) rakentavat jo ihmisiksi/inhimillisiksi käskytettyjen ruumiiden keskustelut (vrt. Kurikka 2013, 90, 113). Mutta tätä keskustelua ei tuota vain yksi inhimillinen, vaan monet inhimilliset, kuten tutkijat, ja myös ei-inhimilliset, kuten aivo(sähkökäyrä)t, nauhoitin laitteistot ja kuvapinnat (vrt. Deleuze & Guattari 2013/1987, 5, 48, 168, 388, 579, 587; myös Grosz 2011 36, 54; myös Haraway 2016, 31, 29, 55; myös Lummaa 2015, 138, 142–143). Ei-inhimilliset kytkeytyvät toiminnallaan jatkuvasti inhimillisiin ja ympäristöihin.

Tästä kaikesta alueistamisesta herääkin kysymyksiä siitä, miksi jokaisen intensiteetin täytyy kohdistua tuottamaan ihmistä/inhimillistä, kun romaanin kentässä tutkijat käsitteellisinä henkilöinä luovat Tietokonelapsisikiön elimettömästä ruumiista Tietokonelasta eivätkä Ihmistä. Miksi jokainen energia, voima, on koodattava tukemaan Ihmiskeskeistä toimintaa? Näihin kysymyksiin palaan tulevissa luvuissa ja alaluvuissa pohtiessani Tietokonelapsen potentiaalisuutta nimenomaan Tietokonelapsena ja sitä, mitä tapahtuu, kun Tietokonelapsi vaikuttaa Tietokonelapsena (vrt. Kurikka 2013, 168–169, 192), eikä Ihmisenä tai yrityksenä rakentaa osittaista Ihmistä.

Prosessiluennassani edellä mainitut toimijat, käsitteelliset henkilöt, äänet, rytmit, pulsarit, säteilyt, poikkeamat, rumpusoolot, ajat, pianokonsertot, eri elimet, matematiikat, mielikuvitukset, säännöllisyydet, Kuut, painovoimat, tutkijat, aivot, teknologiset laitteet, eivät yksisuuntaisesti vaikuta, vaan tuottaessaan ja vaikuttaessaan inhimilliseen toimintaan ne myös tuottuvat ja tulevat vaikuttuneeksi inhimillisestä. Inhimillisen tullessa ei-inhimilliseksi ei-inhimillinen tulee inhimilliseksi jatkuvalla toistolla (vrt. Lummaa 2015, 143, 148). Tällainen toiminta voi mahdollisesti piirtää

pakoviivaa pois yleisestä, isosta I:stä, ihmisen/inhimillisen kategoriasta, ja avata reittejä kohti vähemmistöjä, tietokonelapsia, ihmisen/inhimillisen uutta, mahdollista territoriota (vrt. Braidotti 1993/1991, 60, 108; myös Deleuze & Guattari 2010/1972, 314, 426–427, 429; myös Deleuze & Guattari 2013/1987, 2, 63, 110, 115, 123–124, 228, 260, 577–578; myös Deleuze & Guattari 1993/1991, 50–51).

2.3 Sukupuolispesifisyys

Tietokonelapsi-romaanikompositiossa ilmaistaan useasti sukupuolia. Valitettavasti teos ja teoksen kentissä toimivat käsitteelliset henkilöt tuottavat ajattelukentän, joka luo usein binaarisena ja dikotomisena, nais- ja miessukupuoliin kilpistyvänä logiikkana. Siten luotu binaarienttä ehdottaa lukijaa ajattelemaan dikotomisesti ja pysäyttää ajattelutavat, joilla olisi mahdollista ajatella toisin ja irtautua binäärisyyden logiikasta. Kuten edellisistä lainauksista on käynyt ilmi, sukupuolien maininta kytkeytyy poikkeuksetta nais- sekä tyttöoletettuihin ja poikkeuksetta nais- sekä tyttöoletetuista tulee negatiivissävytteisiä ruumiita. Toisaalta (nais- ja tyttö)ruumiiden tuleminen-nainen tai -tyttö -prosessit vastustavat teoksessa aktiivisesti miesten valta-asemia (Braidotti 1993/1991, 108; Deleuze & Guattari 2010/1972, 102, 374; Deleuze & Guattari 2013/1987, 122–123). Miesoletetut mainitaan usein ammatin kautta, kuten ”yhdyismiehinä”, ”tietokonemiehinä” tai ”tiedemiehinä” (vrt. Rojola 2015, 163), mutta kerran teoksen Kertoja sanoo Tietokonelapselle:

– Kuuntele, sanoin, – olen keski-ikäinen mies, vähän vatsakas ja kaikella lailla pikkuisen jo rappeutunut. (T 108)

Tätäköön Kertoja ei sano mitenkään positiivisessa mielessä. Mutta repliikin sanoessaan Kertoja tulee horjuttaneeksi isoon Ihmiseen kytkeytyviä hyväkehoisuuden ja nuoruuden kategorioita. Prosessiluennassani ajattelen, ettei sukupuolien ilmaisuissa ole kyse essentialistisista sukupuolista, vaan näen sukupuolien tulevan merkityiksi käskyttämällä. Sukupuolet siis eivät ole lähtökohtaisesti mitään, vaan tulevat vaikuttuneeksi käskyttämisestä ja toistuvat sukupuoliksi monenlaisissa ruumiissa.

Deleuzen ja Guattarin (2013/1987, 88, 124–125) prosessifilosofiassa toimiva käskysana-käsite (ransk. *mot d'orde*, engl. *order-word*) limittyy prosessiluentaani

ajattelemaan kanssani. Käskysanat, käskyttämiset, toimivat Kurikan (2013, 50–51, 70–71, 73) mukaan merkkäämällä ruumiit tietyiksi ruumiiksi ja eriyttämällä ne muista, toisenlaisista kehoista. Käskysanojen funktio on myös varmistaa keho ja tuottaa ruumiin sekä sen sosiaalisen position yhtäpitävyys. Käskysana ei ole niinkään käsky, vaan ilmaus, joka on yhteydessä sosiaalisiin kenttiin (Deleuze & Guattari 2013/1987, 99). Esimerkiksi sanomalla, käskemällä, jotakin ruumista Erkki Ahoseksi, se ruumis tulee merkityksi juuri Erkki Ahosen ruumiiksi ja takaa, että sen sosiaalisissa kentissä oleva paikka vastaa Erkki Ahosen ruumista. Tarkastelenkin tässä alaluvussa, miten *Tietokonelapsi*-romaanissa käskytetään erilaisia ruumiita.

Kun Kertojaa ajatellaan esteettisestä henkilöstä tulleenä käsitteellisenä henkilönä, Kertoja ottaa osaa alueistamiseen, jossa *Tietokonelapsi*-romaanikenttään koodataan irigaraylainen sukupuolien kohtaamisterritorio (Irigaray 1996/1984, 34–35, 71; ks. myös Braidotti 2002, 111). *Tietokonelapsi*-romaanin toimii simultaanisesti kaksoiskudoksisena tasona, sillä se soluistuu kompositioksi, joka keskustelee mahdollisuuksien kanssa ja samanaikaisesti luo potentiaalin tehdä sukupuolien kohtaamispaikan, joka hahmottuu keskustelupinnaksi sukupuolien mahdollisille tulemisille. Tämän territorion gastruloitumiseen vaikuttavat niin edellä mainitut mies-tuliitteiset ammatit, minä tutkijana, irigaraylainen ajattelu, materiaalisuudet kuin *Tietokonelapsi*-romaanin lukuisat sukupuolikäsityksiä erittävät käsitteelliset henkilöt. Käsitteelliset tutkijat toistavat teoksessa esimerkiksi perinteisen miesten-kylmyys/naisten-(äidin)-lämpö-ajatuksen:

– Herrojen puheesta puuttuu se lämpö ja turvallisuus jonka jokainen lapsi tarvitsee, nainen sanoi. (T 21)

Tai esimerkiksi romaanin hyvin seksistiseltä haiskahtava keskustelu käsitteellisten tutkijoiden välillä, joka kuitenkin on materiaalisuutensa kannalta mielenkiintoinen:

En tunne aivojen toimintaa, mutta ymmärrän mikä merkitys on yhteyksillä ja valikoivilla solujoukoilla. Kuulin usein painotettavan juuri valikoivia solujoukkoja. Lapsi ärsyyntyi valosta ja vipu heilahti. Kuului heti oivallisia kommentteja.

– Tuohon minäkin olisin pystynyt. Jos määrätty näköärsytys tapaa minut, heilahtaa minussakin muuan vipumainen kapine.

- Mutta sinua ei palkita välittömästi niin kuin häntä. Sen takia oletkin liian altistunut sille koska olet lukemattomat kerrat jäänyt ilman palkintoasi.
- Sekin palkinto on muuten loppujen lopuksi kemiallinen. (T 36–37)

Tai kun tutkijat käskyttävät naisten normatiivista (jähmettynyttä) eksistenssiä:

- Ajatelkaas mikä pälpätys siinä on käynyt kun yksi juuria tonkiva ryhmä kerran maailmassa huomasi, että on olemassa sellainenkin asia kuin puhe.
- Sen jälkeen puhetta on riittänyt. Ja naiset eivät ole siinä suhteessa jääneet vähemmälle. Eivätkä jää nytkään. (T 43)

Tai kun eräs tutkijanainen käskyttää itseään:

- Herrajumala miten hän on minutkin saanut pelkäämään. Olen melkein hysteerinen. Minä, oppinut nainen. (T 138)

Erkki Ahonen kirjoitti *Tietokonelapsi*-teoksen 1970-luvun alussa, joten romaani ja hän kirjoittajana ovat vaikuttuneet silloisista sukupuolittuneista käsitteistä. En kuitenkaan ajattele, että romaani, Ahosen toiminta kirjoittavana henkilönä tai 70-luku aikakautena jähmettyisivät näihin dikotomisesti sukupuolittuneisiin käsitteellistyksiin, vaan ne myös aktiivisesti osallistuvat niiden purkamiseen prosessiluennassani.

En myöskään prosessiluennassani ajattele ilmauksia pelkästään Deleuzen ja Guattarin (2010/1972, 33, 374; 2013/1987, 9, 341–342; 1993/1991, 28) välitiloissa vaikuttuneena tulemisena, vaan myös Braidottin (1993/1991, 23, 28, 70, 82, 111, 117–118, 121–122, 124, 196, 208–209; 2013 5, 98–99) positiivisena sukupuolispesifisyytenä, tilanteisena nomadiajatteluna. Tällä tarkoitan, että vaikka ruumis lähtökohtaisesti ei ole tiettyä sukupuolta, tietyksi sukupuoleksi tullessaan, sitä luodessaan ja sillä muista erottautuessaan ruumis voi kanssatoimia ”jähmettyneenä”, vastuun ottamalla, tuon tietyn sukupuolen tai sukupuolien kanssa. Tahtoessaan ruumis voi toiminnallaan hivuttautua välitiloihin tietystä sukupuolesta, palata siihen, hyppiä sukupuolista toiseen, korostaa tiettyä sukupuolta, varioida sukupuolta, tuottaa useita sukupuolia samanaikaisesti, kerroksellistaa sukupuolia, tulla käskytetyksi yhdeksi sukupuoleksi, yms. (vrt. Deleuze & Guattari 2013/1987, 249, 322, 325). Näistä toiminnoista mikään ei kuitenkaan sulje ulos lähtökohtaisesti toisia sukupuolia tai

niiden välisiä tai sisäisiä eroja, vaan prosesseissa sukupuolista tulee spesifejä materiaalisia sukupuolia tietyille tai tietyille ruumiille kanssatoimintaan. Braidottin mukaan (1993/1991, 196, 200, 209–210) tätä samaan aikaan kokonaista ja fragmentaarista materiaalista sukupuoliprosessuaalisuutta pitää ajatella positiivisena (poliittisena) tuottavana ja toiminnan mahdollistavana voimana.

Kyseisestä tulokulmasta lukien, *Tietokonelapsi*-romaanin koodautuessa uudelleen alueistamis- ja toisin hajaannuttamisprosesseissa irigaraylaiseksi sukupuolien kohtaamisterritorioksi, Kuurytmikeskustelun jatko tulee mielenkiintoiseksi:

- Kuu.
- Se on hyvä. Se poikkeaa. Monet kappaleet häiritsevät sitä. Mutta minä epäilen senkin säännöllisyyttä. Se on naisen rytmi.
- Sukupuolierottelua. Onko lapsi muuten poika vai tyttö.
- Sukupuoleton. Aivoilla ei ole sukupuolta. T 25

Kohdassa ei kerrota, kuka ilmauksen sanoo, mutta esimerkiksi Haraway (1988, 578, 581–583; 2016, 31) on korostanut tieteenfilosofiassaan ns. objektiivisen tarkkailijan kytkeytymistä miessukupuoleen (ks. myös Irigaray 1996/1984, 142–146, 153; myös Rojola 2015, 161). Objektiivinen tarkkailija on transsendentaalinen, kaiken yllä leijuva, kaikennäkevä (Jumalan) silmä, joka ei vaikutu (ja pahimmassa tapauksessa ei edes välitä) ympärillään olevista muista toimijoista eikä ole mistään mitään mieltä, vaan tutkailee kaikkea ”puhtaasti”. Tällainen ”objektiivinen mies” voi siis esimerkiksi ilmaista, että sukupuolet eivät vaikuta tieteellisen tiedon tuottamiseen ja kieltää näin jokaisen sukupuolen eriytymisen, mutta paradoksaalisesti tulee näin toimiessaan luoneeksi (itselleen) sukupuolen, Miehen sukupuolen. Tällä miehellä ei kuitenkaan tarkoiteta jotakin jo olemassa olevaa miestä, vaan tuo Mies luodaan aina uudelleen ja uudelleen, kun esimerkiksi käytetään ilmausta ”objektiivinen tarkkailija”, ja myös esimerkiksi muunsukupuolinen voi joissakin yhteyksissä koodautua Mieheksi, jos hän toimii objektiivisuudesta vaikuttuneena. Edelleen joissakin yhteyksissä objektiivinen tarkkailija ei välttämättä tule Mieheksi, vaan jokin toinen sukupuoli, kuten nainen, voi ylikoodata objektiivisen tarkkailijan käsitteen, jolloin se tulee ikään kuin naiseksi. *Tietokonelapsi*-romaanitaso synnyttää ja syntyy yhä monimutkaisemmaksi edellisten voimien kerrostuessa sen sivuille ja painomusteille.

Teoksessa miehisestä objektiivisuuden ihanteesta vaikuttanut ja sitä luova käsitteellinen tutkija voi edellä lainatussa Kuukeskustelussa ilmaista, että mieli on sukupuolen ”tuollapuolen”, että se ylittää materian. Kuten edellä kirjoitettiin, perinteisessä sukupuoli-ajattelussa miestä on usein tuotettu sukupuolen poissaolona, häivyttynä, sanomattomana normina, joka tuottaa universaaleja (Ihmisen) mittoja ja ei-kenenkään totuuksia maailmassa (Braidotti 1993/1991, 60, 153–154; Braidotti 2013, 24; Deleuze & Guattari 2013/1987, 122–124, 339, 341, 546; Irigaray 1996/1984, 142). (Mies)Tutkijan voidaan ajatella käskyttävän sanomisellaan (tulevan Tietokonelapsen) aivot mieheksi (vrt. Kurikka 2013, 73), koska sukupuolettomuus historiallisena toimijana kytkeytyy miessukupuolen tuottamiseen.

Mutta radikaalin immanenssin ja Braidottin ajattelun kytkeytyminen prosessiluentani alueistumisprosesseihin ehdottaa ajattelemaan kohdan toisin. Siten repliikki ilmaisisi, yhdistyessään edellä mainittuun braidottilaiseen ajatteluun ja irigaraylaisen keskusteluterritorion viikkautumiseen sekä kerroksellisuuteen, että sukupuolettomuutta voi ajatella positiivisena sukupuolikategoriana, sukupuolisuutta tuottavana yksikkönä, eikä niinkään sukupuolen poissaolona tai ei-sukupuolena tai sukupuolellisuudet ylittävänä toimintana. Sukpuolettomuuskoneena.

Luettaessa Tietokonelapsi käsitteellisenä sukupuolettomana(koneena), nais-mies-dikotomian ylittävänä ilmauksena, Tietokonelapsen ruumis piirtää pakoviivan irti isosta, binaarisesta mies-Ihmisestä purkamalla oletettuja, jähmettyneitä sukupuolinormeja. Samalla Tietokonelapsi tuottaa uusia keskusteluterritorioita mm. inhimillisen/ihmisen kategorioissa, joissa on mahdollista ajatella ihmisen/inhimillisen sukupuolien potentiaalisuuksia ja mahdollisesti prosessoida jonkinlaista ei-inhimillistä olemisentapaa. Tietokonelapsi tulee tuottaneeksi ja tuottuneeksi niin itseään kuin kaikkia muita häneen kytkeytyviä toimijoita. Tulen ajattelemaan lisää Tietokonelapsen kanssa seuraavissa luvuissa.

3. TIETOKONE

Kuten edellisissä luvuissa on painotettu, *Tietokonelapsi*-romaanin kytkeytyy niin tiedontuottamisen, tietoisuuden kuin tieteidenkin kerrostumiin. Nämä tasot toimivat romaanissa välillä toisistaan irrallaan, toistensa sisällä, toisiaan tuottaen, toisiaan haastaen yms. riippuen kulloisestakin kohtaamistilanteesta. Esimerkiksi teoksen tuottama genrellisyys, tieteisfiktio, SF eli science fiction tai tieteiskirjallisuus(-territorio ja -tasot) (Matilainen 2014, 36), synnyttää jo nimellään solmut tieteisiin, kirjallisuuteen ja fiktion sekä jokaiseen muuhun teokseen, joka toimii ja luo tieteisfiktiokentässä ja -kenttää (vrt. Kurikka 2013, 247–248, 291–292). Näen ongelmallisena representaation logiikalla toimivan lukutavan (ks. esim. Matilainen 2014, 36–37), koska siinä nämä solmukohdat, (materiaalisten) tasojen kytkeytymiset ja tieteisfiktioaines alistetaan erilaisille uudelleen esittämisen ja edustamisen logiikalla toimiville tulkinnoille (ks. esim. Kurikka 2013, 24–25). Kyseinen lukutapa ohjaa näkemään tieteiskirjallisuuden (länsimaisen) tieteen representaationa, jossa fiktio toimii representoimisen välineenä, tai tarinoina, joissa tiede toimii jonkin muun representaation välineenä. Tällaisessa ajattelussa tieteen ja fiktion välille asettuu hierarkia, jossa toinen on kohde ja toinen väline.

Representaation mekanismilla toimivassa tieteisfiktio lukutavassa ei myöskään huomioida tarpeeksi tieteiden historiallisuutta tai kytkeytyneisyyttä materiaalisuuteen. Lisäksi näen ongelmallisena lukutavan luoman dikotomisen jaon (ks. esim. Matilainen 2014, 36–37) kovaan ja pehmeään tieteisfiktioon (vrt. Braidotti 2002, 230). Tulevissa alaluvuissa tulen ajattelemaan *Tietokonelapsi*-teoksen toimintaa erilaisissa tieteisiin kytkeytyvissä kentissä, tieteiden piireissä ja piirteissä, sekä romaanin kanssatoimintaa muiden (tieteis)koneiden kanssa ottaen lukuun näiden omatoimisuuden ja materiaalisuuden samassa materiaalisessa tasossa (vrt. Ait-Touati 2011, 48–49; myös Braidotti 2013, 35).

3.1 Tieteiden piirit

”Yleismieheksi” käskytetty Kertoja sanoo *Tietokonelapsi*-teoksen alkupuolella:

Asian arkaluonteisuuden takia koe oli luonnollisesti salainen. Onnistuneet pitkäaikaiset eläinkokeet olivat antaneet tekniikalle pohjan. Meidät tuotiin kaikkialta, olimme ylikansallisia. Emme tienneet kontrolloivaksikkomme sijainnista ja kokoonpanosta. Koetta pidettiin poliittisesti neutraalina eikä siihen liittynyt kansallisia etuja. Sitä pidettiin myös kaikilla muilla tavoilla vaarattomana, vaikka minulla oli alusta pitäen epäilyksiä. (T 14)

Jos ajattelee Kertojaa käsitteellisenä henkilönä, käsitteellisenä yleiskertojana, hänen mainitsemansa kaikkialta tuleva ylikansallisuus hajottaa isoon Ihmiseen kytkeytyneitä ajatuksia yhdestä ja eurooppalaisuudesta avaamalla näiden kategorioiden rajoja ja päästämällä ruumiita kansallisrajojen yli *Tietokonelapsi*-romaanikentässä. Vaikka Kertoja saa etuliitteen ”yleis-”, hän toimii silti singulaarisena ja ainutkertaisena (vrt. Deleuze & Guattari 1993/1991, 32). Yleiskertojan kytkeytyminen isoon I:hin avaa hänelle potentiaalin luoda yleiskentän, jossa toimiessaan Kertoja voi tuottaa ja käskyttää ja koodata tietoja yleiseksi, vaikka luotu aines tuottuu samanaikaisesti silti ainutkertaisena ja ainutkertaiseksi, omiin kytköksiinsä liittyen. Vaikka Kertoja avaa isolla kirjoitettuun Ihmiseen ihanteen yleisestä, silti sekä iso I että Kertoja pysyvät omassa paikantumisessaan ja tuottavat kentistään ja kytköksistään käsin yleiseksi käskytettyä ainesta yhdessä muiden toimijoiden, kuten teoksen materiaalisuuden, kanssa. (Vrt. Deleuze & Guattari 1993/1991, 24–29.) Näin käsittäen, vaikka Kertoja aktualisoi potentiaalin yleiseen, universaaliin, hän on silti singulaari, paikallinen, koska esimerkiksi kytkeytyy kirjan painomateriaaleihin ja kartesiolaisuuden ihanteiden historiaan. Käsitteet Kertoja, iso I ja yleinen toimivat osana kokonaisuutta eivätkä ole itsessään koko kaikki tai koko todellisuus. Kertojan kanssa toimijoiden on otettava huomioon yleisen paikallistuminen ja ne mekanismit, jotka ajavat Kertojaa tuottamaan sekä itsestään että isosta I:stä yleistä (vrt. Haraway 1988, 581, 586–587). Tällainenkin ajattelu hajottaa isoon I:hin kytkeytyneitä määreitä yhdestä ja universaalista.

Edellä mainitussa kohdassa ”ylikansallisilla meillä” käskytetään nimenomaan tutkijoiden ja erilaisten tietokoneinsinöörien ruumiita, jotka toiminnallaan ja tieteellisellä tiedontuottamisellaan kaavoittavat romaanissa Tietokonelasta. Tietokonelapsi siis vaikuttaa tällä tavalla myös muunlaisesta kuin eurooppalaisesta Ihmisestä ja (ihmis)tieteiden harjoittamisesta ja piirtää pakoviivaa kohti tietokonelapsellista ajattelua, omaa toimintaansa, joka ylittää Ihmiseksi/Inhimilliseksi

luotuja rajanvetoja. Käsitteelen tulevissa luvuissa käsitteellisen koneen ja tietokonelapsellisen ajattelun toimintaa tarkemmin.

Kertoja kokee olonsa hieman epä mukavaksi kaikkien tutkijoiden, johtajien ja tietokoneinsinöörien joukossa, sillä:

Minut valittiin ryhmään sen viimeisenä jäsenenä. Tehtäväkseni tuli tiedottaa asiantuntijoitten ohi, tehtävä joka ei ole varsinainen tehtävä lainkaan. Ryhmän muut jäsenet olivat luonnollisesti syvästi erikoistuneita henkilöitä ja kokeen toimeenpaneminen oli laskettu heidän hartioilleen. Minun koulutukseni taas on hajanainen, joskin sillä on jonkinlaista laajuutta. (T 10)

Kertojahenkilömiehen tieteelliset tiedot toimivat alusta alkaen pirstaleisena, laajana kenttänä, moninaisena koosteena. Sitä vastoin tutkijoiden mm. biologien, fysiologien, fyysikoiden, kemistien, psykologien ja tietokoneteoreetikkojen tieto, tiede, on erikoistunutta. *Tietokonelapsessa* Kertoja hajautuneisuutensa, tietokoosteisuutensa, kanssa vaikuttaa vastustavana voimana ison I:n ykseyden kategorialle. Käsitteellinen yleisihminen keskustelee eniten Tietokonelapsen kanssa teoksen kentissä, ja Tietokonelapsi-territorio ja myös Tietokonelapsi-käsitteellinen-kone tulevat vaikuttuneeksi Kertojan vastahankaisesta tendenssistä näissä keskusteluissa (vrt. Ait-Touati 2011, 52–53; myös Haraway 2016, 1; myös Kurikka 2013, 168–169).

Mutta Tietokonelapsi tulee myös vaikuttuneeksi toisten tutkijoiden erikoistuneista tiedoista, jolloin Tietokonelapsen tiedontuottamisesta tulee simultaanisesti niin erikoistunutta kuin hajautettuakin (vrt. Grosz 2011, 188, 190). Kertoja toivookin, että: ”ehkä lapsi pystyisi samalla kertaa näkemään sekä metsän että puut, mikä oli minulle mahdottomuus” (T 44). Edelleen näissä prosesseissa tutkijat, johtajat, insinöörit ja kertoja tulevat vastavuoroisesti vaikuttuneeksi Tietokonelapsesta, jolloin heistä tulee ei-inhimillisiä, tietokonelapsellisesti ajattelevia. Tietokonelapsen ei-inhimillistävä vaikutus ei lopu teoksen sivuille tai sen painomusteeseen, vaan toimii materiaalisuuden kanssa koneena, joka vaikuttaa lukijaansa inputamalla⁴ häneen

⁴ Kuten *Tietokonelapsi*-teoksessa (55) Kertoja sanoo koodaustermejä toistaen: ”Nyt kymmenvuotiaana, potentiaalisesti valmiina, hän [Tietokonelapsi] oli valmis inputiin, opetuksen tehovaiheeseen, omaksumaan parhaat palat siitä varastosta jonka ihmiskunta oli keksinyt yhteisomaisuudekseen”.

ajatuksen mahdollisesta ei-inhimillisestä ajattelusta (vrt. Lummaa 2015, 134). Tällä ajattelulla voisi potentiaalisesti signaloida pakoviivan pois Ihmisen/Inhimillisen valtapiiristä, jota tutkija, ajattelija, lukija, minä voisi seurata ja vaikuttua tietokonelapsellisesta ajattelusta ja muuntua ei-inhimilliseksi.

Käsitteellisen yleismiehen epäilyä tietokonelapsi-operaatiota kohtaan on syytä ajatella vielä hetki. Arkaluontoisen kokeen, eli Tietokonelapsen muuntamisen, alueistamisen, sikiöstä teknologisten laitteiden ja koneiden, uudelleen alueistamisen ja toisin alueistamisen, avulla Tietokonelapseksi (vrt. Ait-Touati 2011, 135), joka toimii Ihmiskoneena, kerrotaan olevan poliittisesti neutraali. Kertoja luo epäilyllään epäilyterritorian *Tietokonelapsi*-romaanitasoon, johon lukija, ajattelija, tutkija, minä voi hypätä mukaan. Tässä epäilyterritoriassa ei kuitenkaan toimita descartesilaiseen epäilyyn, skeptismin, logiikkaan nojaten, vaan se vaikuttuu feministisestä paikantuneisuudesta ja positiivisuudesta, jolla on mahdollista luoda uusia ajattelemisen paikkoja eikä pelkästään hylätä kelvottomia (vrt. Braidotti 1993/1991, 37, 60, 111, 141; myös Braidotti 2013, 21, 35–37; ks. myös Zylinska 2014, 14–15). *Tietokonelapsi*-teoksen kompositiollisen toiminnan myötä *Tietokonelapsi*-romaanikenttä kerroksellistuu ja kytkeytyy toisiin tasoihin, jotka syntyvät samanaikaisesti (vrt. Sihvonen 2009, 70; myös Haraway 2016, 10, 15, 19, 27, 71, 99–100). Näin ajatellen kenttään syntyy erilaisia substratifikaatioita eli alikerrostumia, kuten länsimaisten tieteiden kerrostuma (Deleuze & Guattari 2013/1987, 46). Tähän länsimaisten tieteiden alikerrostumaan kytkeytyy esimerkiksi eläinten kontribuutiot länsimaiselle tieteelle huomioiva (ali)kerrostuma (vrt. Haraway 2016, 24–25, 126; myös Kurikka 2013, 281, 284; myös Lummaa 2015, 133). Nämä kerrokset kytkeytyvät edelleen niin muihin kerrostumiin kuin epäilyterritoriaan, ja näistä kerrostumisprosesseista vaikuttuneena voidaan kyseenalaistaa ajatus kokeen poliittisesta neutraaliudesta.

Länsimaisessa tieteessä on sen koko historian käytetty eläimiä kokeissa. Esimerkiksi patentoidun OncoMouse-hiiren (Haraway 2008, 76) ruumiiseen voidaan sekvensoida ns. oncogeneeni, joka aktivoituessaan edesauttaa hiiren syövänsaantiriskiä. Hiiren kanssa voidaan tutkia naisten rintasyöpää ja kehittää lääkkeitä syöpäsairauteen altistamatta rintasyövän saaneita naisia tieteellisten kokeiden tuottamiin lisäkipuihin. (Ks. myös Braidotti 2013, 70, 75, 80.) Käsitteellinen kertojahahmo puhuu useaan otteeseen

eläinkokeista, jotka ovat lapioineet pohjan tämän luontoisen tieteellisen kokeen, Tietokonelapsen, luontiin. Kertoja siis elehtii, että jokaisen tieteen historiassa kärsineen eläimen ruumis ottaa osaa Tietokonelapsen alueistamisprosesseihin (vrt. Ait-Touati 2011, 10, 135; myös Braidotti, 2013, 67, 75; myös Haraway 2016, 10, 15, 19, 27, 71, 99–100). Pariin otteeseen toistettu lainaus: ”Niin kuin kuumatka oli tehty, niin piti tehdä myös tämä” (T 27) saa eläinten kärsimykseen ja tieteiden historioihin kerrostuessaan lisäkolkkoutta, jos otetaan esimerkiksi Neuvostoliiton tekemissä Sputnik-avaruusohjelmissa lämpöön ja hätään kuolleen Laika-koiran ruumis ja historia huomioon (vrt. Ait-Touati 2011, 17, 30–31; Haraway 2008, 56–59, 62–65 100–101; myös Haraway 2016, 28; myös Rojola 2015, 156–159, 162).

Laaja vaikutus tieteentekemisen prosesseissa ja historioissa, sen kerroksellisuudessa, on niillä teknologisilla innovaatioilla, kuten rakettimootoreilla ja kryogeenisillä ajoaineilla, tieteellisillä tutkimuksilla, kuten Newtonin, Keplerin, Tsiolkovskin, Bosen-Einsteinin ja von Braunin nimiin kytketyillä teorioilla, sekä erilaisilla fysikaalisilla voimilla, kuten gravitaatioaaltoilla, keskipakovoimilla, fotoneilla, lämpöenergialla, pimeällä aineella, vastavoimilla ja gluoneilla (vrt. Ait-Touati 2011, 135; myös Lummaa 2015, 137), jotka ovat mukana synnyttämässä länsimaisen tieteen kenttiä. Nämä erilaiset voimat ja materiaalit tulevat enemmän tai vähemmän luonnonmateriaaleista, joten herää kysymys, minkälaisilla mekaniikoilla ja kuinka paljon inhimilliseksi nimetyllä on oikeutta hyödyntää ja rajoittaa luonnonmateriaalien potentiaalisuutta tieteentekemisen prosesseissa (ks. esim. Grosz 2011, 52–53, 148–149; myös Rojola 2015, 154)? Toisin sanoen missä määrin ihminen/inhimillinen tai Inhimilliseksi/Ihmiseksi pyrkivä saa koodata muusta luonnosta Ihmistä/Inhimillistä erilaisissa vaikuttamisprosesseissa?

On hyvin ongelmallista puhua länsimaisen tieteen kentässä suoritettujen kokeiden poliittisesta neutraaliudesta, jos sen tasoissa tietoisesti tuotetaan kipua heikommassa asemassa oleville ei-inhimillisille olennoille. Lisäksi poliittista neutraaliutta vastaan hankaa se, että tieteiden kentät tulevat vaikuttuneiksi niistä ajoista ja yhteiskunnista, joissa ne toimivat ja koodautuvat tiettyjen poliittisten käytänteiden ja asenteiden logiikalla (ks. esim. Ait-Touati 2011, 10; myös Haraway 2016, 64). Tieteet eivät näissä prosesseissa voi pysyä vain neutraaleina, vaan tulevat galvanoiduiksi aina jollakin poliittisella painotuksella. Esimerkiksi Neuvostoliitossa, Kiinassa ja Yhdysvalloissa

avaruusteknologiaan ja astronomiaan satsattiin 50-, 60- ja vielä 70-luvulla niin kulttuurisesti kuin taloudellisestikin, koska haluttiin päihittää toiset valtiot avaruuslentokisassa ja pitää tietty valta-asema maailmassa (Teerikorpi & Valtonen 1988, 416-418). Näihin tieteellisiin käytänteisiin on vaikuttanut niin Neuvostoliiton, Yhdysvaltojen kuin Kiinan valtion politiikka sekä näiden valtioiden sisäiset ja väliset poliittiset tendenssit. Vuonna 1972 kirjoitettu *Tietokonelapsi*-romaani toimii näihin historioihin, astronautteihin, kosmonautteihin ja taikonautteihin, kerrostuneena ja vaikuttaa näiden erilaisten poliittisten suuntausten agitaatioista.

Tietokonelapsessa länsimaisen tieteen tekemä ruumiiden pahoinpitely ei pysähdy vain eläinten ruumiisiin tai luonnonmateriaaleista luotuihin teknologioihin, vaan koskettaa myös naisen, raskaana olevan ruumista sekä lapsen kehoa. Tietokonelapsen ”emon” kerrotaan teoksen alussa joutuneen liikenneonnettomuuteen ja kuoleman rajoilla olevan naisen kohdusta länsimainen (lääke)tiede ja kirurgit pelastavat sikiön, tulevan Tietokonelapsen. Romanissa Kertoja toteaaakin, että tuon ”kelpo emon” uhrautumista tieteen hyväksi on kunnioitettava ja muisteltava. Feministisesti orientoituneella korvalla kuultuna repliikki vaikuttaa enemmänkin ylentämällä alentamiselta, kuin siltä, että naisen ruumiille ja toiminnalle annettaisiin kovinkaan paljoa arvoa.

Kun erilaiset ruumiit kohdataan huomioonottavasti ja tiedostaen niiden kärsimät kivut, nämä eläinten ruumiiden, tieteiden historioiden ja materiaalisten laitteistojen, käsitteellisen kertojan, minun eli tutkijan kehon, auto-onnettomuuteen joutuneen naisen ruumiin ja Tietokonelapsen materiaalisuuden yhteistoiminnot luovat *Tietokonelapsen* kentässä mahdollisen hellyyden territorion (vrt. Braidotti 1993/1991, 111, 196; myös Braidotti 2013, 70, 78; myös Haraway 2008, 96, 110, 140–141; myös Haraway 2016, 1–2, 28, 128; myös Rojola 2015, 161, 169). Tästä sensitiivisyyden ja vastavuoroisuuden territorista, huomaavaisuuden kerrostumista, voidaan hahmottaa pakoviivoja, jotka hankautuvat abstraktiksi koneeksi tullutta poliittista neutraaliutta vasten kyseenalaistamalla sen (vrt. Deleuze & Guattari 2013/1987, 81, 133–134; myös Kurikka 2013, 147–148, 151–152, 159). Tässä mielessä Tietokonelapsi-kokeen ”poliittinen neutraalius” alkaa toimia hyvin ihmiskeskeisesti ja sen toiminta näyttäytyy ei-inhimillisten ruumiiden ulossulkemisina, mitätöintinä. Etenkin jos poliittisuus laajennetaan käsittämään monenlaisia erilaisia olemisentapoja, kuten eläinten tai koneiden tekemiä toimintoja, näiden erilaisia kulttuureja ja oikeuksia, kokeen niin

sanottu ”neutraalius” synnyttää nimenomaan muun kuin inhimillisen ajatellun aineksen leikkautumisen pois (ks. esim. Grosz 2011, 12, 22–23).

Tässä herkkyyterritoriassa herää kysymys tieteiden eettisyydestä: onko esimerkiksi oikein asentaa hiiriin syöpäsoluja, jotta inhimilliset tutkijat saisivat luotua tietoa ja tätä kautta lääkkeitä syöpään, jos jo lähtökohtaisesti tiedetään, että eläin tai muu toiseutettu tulee kärsimään tai saattaa kärsiä kokeissa? Tähän prosessiin ottaa osaa käsitteellisen kertojan sanoma lause: ”Huolelliset esikokeet kissoilla ja apinoilla olivat luvanneet onnistumisen.” (T 18).

Kohtauksessa käsitteellinen kertojajhenkilö herättää ajatuksen, joskin hyvin vähäeleisesti, että jos esikokeet, eläinkokeet, tehdään huolella, ts. eläinten ruumiisiin kohdistuvia kärsimyksiä minimoiden ja tiedostaen, (länsimaisen) tieteellisen tiedon tuottamisesta tehdään silloin ehkä eettisesti hyväksyttävämpää. Huolellisuudella voidaan toki myös tarkoittaa pikemminkin vain laskennallista tarkkuutta, jolloin ei-inhimillisten eläinten kärsimysten minimoinnilla ei olisi merkitystä (vrt. Rojola 2015, 152, 161–162). Toisaalta kohdassa ehdotetaan, että nimenomaan eläinten toiminta, koekaniinina oleminen, takaa Tietokonelapsi-kokeen onnistumisen. Eli eläimet ja synnyttävä nainen eivät ole pelkästään kärsijöitä, uhreja, vaan myös aktiivisia toimijoita tieteentekemisen prosesseissa.

Samantyyppinen eettisyyteen liittyvä kysymys herää käsitteellisen kertojahahmon sanoessa:

Valtava tekniikka joka oli rakennettu tämän kokeen toteuttamiseksi. Kalliit laitteet, paras asiantuntemus, kysymys uudesta kyberneettisestä uteliaisuudesta. Oli aivan johdonmukaista että tähän kokeeseen ryhdyttiin. Niin kuin kuumatka oli tehty, niin piti tehdä myös tämä. Mutta tässä oli kysymys arvaamattomasta lopputuloksesta, niin kuin jokaisen inhimillisen ohjelmoinnin kohdalla. Kuumatkan yhtälöt olivat valmiit ennen toteutusta, tässä oli vain rajoitettu määrä tunnettuja tekijöitä ja rajaton tuntemattomia. (T 27)

Kertoja esittää kohdassa, että koska kuumatkakin oli tehty ja koska erilaiset kulttuurilliset, teknologiset, poliittiset ja taloudelliset kentät mahdollistavat intensiteeteillään kokeen, Tietokonelapsen muuntelun, kokeen tekeminen on aivan

välttämätöntä (vrt. Aït-Touati 2011, 10, 38–39). Kertojan ilmaisussa on myös jonkinlaisena sisäänrakennettuna, kyseenalaistamattomana ajatuksena tieteeseen ja kehitykseen sisältyvä jatkuvan kehittymisen oletus/olemus (vrt. Deleuze & Guattari 1993/1991, 49). Tässä logiikassa kehitys kehittyy siis vain siksi, että kehityksen essentiaan kytketään kyseenalaistamatta kehitys, jonka on vain alati jatkuttava.

Toisaalta Kertoja avaa prosessiluennassani käsitteellisenä henkilönä toimiessaan *Tietokonelapsi*-romaanin epäilyterritorian, jossa voidaan kysyä, onko (länsimaista) tiedettä tuotettava sellaisella progressiivisella tavalla, jossa edistys- ja kehitysjätkä sulkee ulos ei-inhimillisten eläinten ja muiden toiseutettujen ruumiiden kärsimykset? Tähän toimintaan yhdistyvät moninaiset ja monimutkaiset valtasuhteet erilaisten toimijoiden välillä (ks. esim. Braidotti 1993/1991, 34, 70, 81; myös Braidotti 2013, 27; myös Deleuze & Guattari 2010/1972, 388, 392; myös Deleuze & Guattari 2013/1987, 122, 339). Vaikka eläimet, teknologiat ja naiset ovat tuottamassa tiedettä, he ovat useimmiten (etenkin historiallisessa perspektiivissä) alisteisessa asemassa tekemässä länsimaista, miehekästä tiedettä, joka kaavoituessaan monesti sulkee ulos edellä mainitut toimijat ulkopuolelleen tai jopa jatkaa näiden ruumiiden radikaalia hyväksikäyttöä niillä tieteellisillä innovaatioilla, joita he ovat olleet luomassa (ks. esim. Braidotti 1993/1991, 176; myös Braidotti 2013, 70, 75, 80; myös Rojola 2015, 163). Eläimiksi, teknologisiksi laitteiksi, naisiksi ja muunlaisiksi toisiksi, kuten barbaareiksi, homoseksuaaleiksi, mustiksi tai transsukupuolisiksi (ks. esim. Stryker 2008, 36–57) käskytettyjä kohdellaan siis eri tavalla tieteellisten kenttien sisällä ja niiden välisissä toimintakoosteissa.

Edelleen nämä toiseutetut kategoriat ovat erilaisissa suhteissa toisiinsa niin niiden välisessä kuin sisäisessäkin kanssatoiminnassa (vrt. Haraway 2016, 43; myös Lummaa 2015, 134). Esimerkiksi perinteisessä ihmiskeskeisessä logiikassa naisihminen, vaikka tulee vasta miesihmisen jälkeen arvoasteikossa, on tärkeämpi kuin koiraeläin, koska nainen sopii kasvoiltaan (mies)ihmiseksi paremmin kuin esimerkiksi koiraeläimen märkä kuono. Tässä toimii ts. Deleuzen ja Guattarin kasvoistumisen abstraktin koneen logiikka sekä siihen aina kytkeytyvä Agambenin teoretisoima antropologinen tai antroposentrinen kone, jotka kategorioita synnyttäessään samanaikaisesti sulkevat ulos sen ulkopuolelle kategoriaan sopimatonta ainesta (Agamben 2004/2002, 35–38, 79, 92; Deleuze & Guattari 2013/1987, 122, 133–135, 196, 198, 205, 207, 341; ks.

myös Kurikka 2013, 147–148, 151–152, 155). Koiraeläimen märkä kuono taas on perinteisessä ihmiskeskeisessä ajattelussa tärkeämpi kuin esimerkiksi hämähäkkieläimen kahdeksansilmäinen prosoma eli eturuumis, koska koiran kuonoalueen lähetyvillä tapittavat kaksi veikeää silmää kuten ihmiseläimellä.

Kategorioiden sisälläkin verkostoituu eroja, sillä ihmiskeskeisessä logiikassa ajatellaan ensisijaisesti Ihmisen/Inhimillisen hyvää, selviytymistä ja toimeentuloa (ks. Haraway 2016, 2, 45–49; myös Zylinska 2014, 73–74). Näin ollen ihmiskeskeisessä logiikassa hämähäkkieläinten kategoriassa oleva mustaleski-laji on arveluttavampi kuin seinälukki-laji, koska mustaleskillä on myrkkyyrauhaset ja leukaraajoissa olevat myrkyä erittävät piikit jollaisia seinälukeilla ei ole. Myrkyllisempi laji muodostaa keskeisemmän uhan ihmiselle/inhimilliselle/Ihmiselle/Inhimilliselle, jolloin myrkyllisen hämähäkkilajin suhde Ihmiseen toimii eri tavalla kuin ei-myrkyllisen. Tällainen logiikka voi johtaa esimerkiksi ajatukseen, että on oikeutettua tappaa ihmiselle haitallisempi, ihmisyyttä uhkaava, laji.

Teknologisiin (tieto)koneisiin liittyessään näille kaikille kategorioille tuottuu erilaisia suhteita tietokoneiden kategorioihin (vaikka yhtäläisyyksiäkin suhteissa voi esiintyä), jotka usein ihmiskeskeisessä logiikassa tulevat vain passiivisiksi käyttö- ja hyötyesineiksi. Toisaalta on otettava lukuun esimerkiksi se, että ei-inhimillisillä eläimillä, kuten edellä mainituilla hämähäkkieläimillä, on erilaisia kipureseptoreja, jollaisia ei-inhimillisillä koneilla, kuten roboteilla, ei ole, joten ei-inhimilliset eläimet tuntevat eri tavalla kuin ei-inhimilliset koneet (vrt. Lummaa 2010, 17).

Edelleen jos ei-inhimilliset koneet ovat fiktiivisiä, ts. ei-todellisia, eli jos ne ajatellaan todellisuuden vastapariksi, epätodeksi, niiden asema suhteessa orgaanisiin olentoihin muuntuu hyvin alisteiseksi (vrt. Aït-Touati 2011, 3–5, 36, 55; myös Braidotti 2013, 20–21, 23, 26). Joissakin tilanteissa nämä koneet, mm. robotit, luodaan pyrkimään kohti Ihmistä/Ihmisyyttä, jolloin ne hitsataan pönkittämään Ihmisen/Inhimillisen universaalia valta-asemaa ja alistamaan itse omaa erityisyyttään, ”koneellisuuttaan”, kuten esimerkiksi Mary Wollstonecraft Shelley'n *Frankenstein. Uusi Prometheus* -klassikkoteoksessa (vrt. Braidotti 2013, 67, 90–91, 102). *Tietokonelapsen* kentät kytkeytyvät toimijoihin näihin kerrostumiin, sillä *Tietokonelapsen* tasossa käsitteelliset tutkijatkin yrittävät alueellistaa territoriota nimenomaan ihmiskeskeiselle

ihmiselle, jolla vain sattuu olemaan konemaisia tartuntaelimiä ja mekaanisia kamerasilmiä. Usein näihin koneisiin, jotka haluavat tulla ihmisiksi, liitetään kauhua siitä, että ihmisyyden on turmeltumassa ja että ihminen on lajina vaarassa (vrt. Braidotti 2013, 130; myös Zylinska 2014, 63). Luetaanhan *Frankenstein* usein nimenomaan kauhuklassikoksi (Matilainen 2014, 40–41; vrt. Braidotti 2002, 214, 235).

Useimmiten koneolentoihin kytkeytyvät tarinat päättyvät koneolennon, tai -olentojen, tuhoutumiseen ja inhimillisyyden glorifioitumiseen, kuten Philip K. Dickin romaanissa *Palkkionmetsästäjä – Blade Runner* (1968) ja siitä muunnellussa samanimisessä elokuvassa *Blade Runner* (1982) (vrt. Braidotti 2013, 67). Toisaalta näissä esityksissä ehdotetaan ajattelemaan myös, että ihminen on kuin kone, ts. että ihminen ja kone olisivat lähempänä toisiaan kuin aikaisemmin on ajateltu. Mutta näissäkin tapauksissa ihminen tulee ensisijaiseksi ja koneen on väistyttävä ison I:n eksistentiaalisen kriisin tieltä.

Tai toisaalta nämä kertomukset loppuvat koneen ihmiseksi tulemiseen tavalla, jossa ihmisyyden nähdään korostetusti pelastavana elementtinä, kuten elokuvassa *Robotin elämää* (1999) tai Karel Čapekin näytelmässä *R.U.R. – Rossumin Universaalit Robotit* (1920) (vrt. Zylinska 2014, 92–93). Näihin koneesta-ihmiseksi-prosesseihin vaikuttaa ja kerroksellistuu niin yhteiskuntien kuin tieteidenkin ihmiskeskeisyys, ts. kasvoistumisen abstrakti antroposentrinen antropologinen kone (vrt. Braidotti 2013, 67). Toisaalta erilaisissa esityksissä ehdotetaan, kuten juuri mainitussa *Robotin elämää* -elokuvassa, että robottikone voi olla yhtä hyvä kuin ihminen/inhimillinen, mikä sinänsä territorialisoi empatiaterritoriota ja tuottaa koneet huomioivaa ajattelua. Mutta nämäkin prosessit tähtäävät kohti Ihmistä, joka ylikoodaa robotillisuuden eikä ota huomioon koneiden erityisyyttä.

Jos ajatellaan Tietokonelapsi-käsitteellisen-koneen tulevan vaikuttuneeksi kaikkien edellä kerrottujen toimijoiden toiminnasta sekä historioista ja vaikuttavan siihen kohtaamistilanteeseen, jossa ne kohtaavat alueistamisprosesseissa, kohtausterritorioihin käynyt tutkija, ajattelija, lukija, minä voi vaikuttaa Tietokonelapsen kanssa näistä toiseutetuista toimijoista ja tuottaa toisenlaista, vähemmistöä huomioivaa tiedettä muunlaisille tieteentekemisen tasoille (vrt. Rojola 2015, 168–169). Tällä toiminnalla voisi potentiaalisesti luoda pakoviivan irti ison I:n

ihmiskeskeisyydestä ja toistaa (länsimaista) tiedettä sekä fiktiota toisin ottamalla toiseutetut toimijat sekä näiden kategorioiden sisäiset eriarvoisuudet huomioon ja mukaan tieteen-, taiteen- ja tiedontekemisenprosesseihin.

3.2 Tietokoneen ruumiintietoisuus

Tietokonelapsi-teoksen kentässä Tietokonelapsen ruumis eriytyy erilaisilla tavoilla kuin Kertojan ruumis Ihmisen/Inhimillisen hyväkehoinen-, pystyvä-, universaali-, yksi-, ja individualisti-kategorioista. Samanaikaisesti se eriytyy Kertojasta ja kaikista muista ruumiista omaksi, ei-yhteiseksi ruumiikseen. (vrt. Braidotti 2013, 100; myös Deleuze & Guattari 2013/1987, 34, 244, 322; myös Grosz 2011, 38). Käsitteelliset tutkijat, käsitteelliset tietokoneteoreetikot, käsitteelliset voimat, luonnonmateriaalit, käsitetaiteilijat yms. eivät koodaa vain Tietokonelapsen tajuisuuden rytmiä erilaisin elein ja elimin, vaan he operoivat myös Tietokonelapsen ruumiinosat erilaisista tieteisiin kytkeytyvistä käsityksistä, omista ennakkoluuloistaan ja moninaisista materiaaleista, jotka edelleen vaikuttavat omista osaobjekteistaan.

Tästä huolimatta Tietokonelapseen kytkeytyessään eli Tietokonelapsen ruumiin vaikuttaessa näistä tulevista ulokkeista, tiedoista, ennakkoluuloista ja anturoista Tietokonelapsen kehosta ja sen osista tulee jotain muuta (vrt. Deleuze & Guattari 2010/1972, 22–24, 56–60, 101, 350, 370, 374, 426; myös Deleuze & Guattari 2013/1987, 2, 34, 110, 115–116, 178, 244, 322, 589–590; myös Deleuze & Guattari 1993/1991, 26, 31, 26, 28, 37, 49, 101). Tietokonelapsen ruumiista, elämästä, todellisuudesta, tulee jotain, mitä ennalta käsin sen komponenteista ei olisi voinut arvata tai uskoa todeksi tulevan (vrt. Kurikka 2013, 17, 21–22). Tietokonelapsen ruumis siis vastustaa (vrt. Deleuze & Guattari 2013/1987, 189) Ihmiseksi/Inhimilliseksi jäämistä, Ihmisiksi olemista.

Tietokonelapsi-teoksen tasoon hypätään tilanteessa, jossa kaikki on jo tapahtunut. Teos siis alkaa lopusta ja siinä kohta kohdalta käydään läpi, miten päädyttiin juuri tähän loppuun, ts. alkuun. Kertoja osoittaa yhdessä erilaisten materiaalien, kuten pesäpallon, valtimoiden, laskimoiden, platinametallin ja elektrodien, kanssa Tietokonelapsen ruumiin *Tietokonelapsen* kentässä:

Elatusneste antoi kudokselle keltaisen värin jossa violettiset suonet haaroittuivat. Hän oli pesäpallon kokoinen, läpikuultava, selvästi kahteen lohkoon jakautunut, ja massan alapuolelta lähti sormen pituinen siima tai häntä. Pikkuaiivot kelluivat vähän erillisinä kuin pienet kivekset. Valtimoihin ja laskimoihin yhdistyivät elatusnesteputket. Kaikkialla massan ympärillä oli platinalankojen verkko. Tarkkaan katsoessa huomasi, että tähän kauniiseen massaan oli vierä vieren pistetty pieniä elektrodeja, joista langat lähtivät. Nämä yhtyivät paksuiksi kaapelikimpuiksi, jotka juoksivat säiliön ja lattian läpi jonnekin. Niiden kautta hän oli yhteydessä kojeisiin, ja ehkä lopulta meihin. (T 19)

Vaikka Tietokonelasta yritetään *Tietokonelapsi*-teoksen kentässä koodata jatkuvalla syötöllä Ihmiseksi/Inhimilliseksi, Tietokonelapsen ruumis pakenee koko ajan Ihmistä ja Inhimillistä. Ruumis tulee alati vaikuttuneeksi erilaisista ei-inhimillisistä materiaaleista, kuten elatusnesteestä, kaapelikimpuista yms. (vrt. Ait-Touati 2011, 135; myös Grosz 2011, 30–32). Ja vaikka massaa, Tietokonelapsen ruumista, sanotaan kauniiksi, ei se läpäise perinteisiä ihmiskeskeisen logiikan luomia kauneusihanteita. Kertoja toteaaakin, että tietokonelapsen ruumis ”oli samalla sekä kiinnostava, kaunis, että hyvin hylkivä” (T 19). Tietokonelapsen keho on koko teoksen ajan altis erilaisilla häiriöille ja iskuille, kuten Kertoja sanoo:

Toimenpide [vegetatiivisen rytmin tuottaminen] oli ravistellut syvästi tätä olemusta [Tietokonelasta]. Tämän radikaalimpaa käsittelyä hän ei jatkossa voisi saada. Toimenpiteen koodimerkki oli iso ykkönen, ja sen vaikutus säätelisi lapsen tulevaan kehitykseen. Mutta kukaan ei varmasti tiennyt sen lopullista vaikutusta. Organismi voisi kieltäytyä, toimenpide voisi olla pimentävä tekijä, tai sen avulla lapsi alkaisi seurata uusia juonteita. Mutta jos tietäisimme mihin todellisuus jatkuu, ei meidän tarvitsisi kokeillakaan. (T 30)

Näin Tietokonelapsi piirtää pakoviivaa pois Ihmisestä ja siihen liittyvistä ykseyden-, hyväkehoisuuden- ja pystyvyyden kategorioista. Tietokonelapsen elämä on alusta asti epävarma ja pelottava, mutta niin tutkijat, Kertoja kuin lapsi itsekin haluavat, että hän elää ja laajentaa todellisuuden tunnettuja rajoja elämällään, ruumiillaan.

Ikääntyvään Tietokonelapsen ruumiiseen kytketään yhä useampia mekaanisia ja teknologisia laitteita, kuten esimerkiksi tietokoneita ja laskentaprosessoreja, jotka lisäävät hänen potentiaalista toimijuuttaan *Tietokonelapsessa* ja siihen kytkeytyvissä muissa tasoissa ja kerrostumissa (vrt. Grosz 2011, 30–32). Ruumiin robotiikan hiominen alkaa Kertojan ilmaistessa:

Ensimmäiseksi silmäkseen hän [Tietokonelapsi] sai yksinkertaisen valoherkän levyn. Käden korvikkeena oli liikkuva vipu. Levyyn kohdistettiin valonvälähdyksiä, ja tämä jatkui niin kauan kuin vipu liikahti. Suoritus palkittiin ärsykkeellä mielihyvän keskukseen. (T 36)

Tietokonelapseksi käskytetty sikiö, josta on tullut ”keskushermoston ylempi osa” (T 23), sisältää jo lähtökohtaisesti tiettyjä reseptoreja ja soluja, kuten aivoihin kytkeytyviä kipureseptoreja sekä hermosoluja ja näiden välillä niin impulsseja kuin kemiallisia aineita kuljettavia viejä- ja tuojahaarakkeita (aksoneita ja dendriittejä). Vaikka Tietokonelapsen toimintamahdollisuudet kasvavat potentiaalisesti hänen ikääntyessään, hän on silti tiettyjen rajoitteiden, kuten ihmisen ruumiin rajojen, alainen (vrt. Deleuze & Guattari 1993/1991, 32). Tietokonelapsella on siis muiden eläinten, kuten esimerkiksi hämähäkkieläinten, kipureseptoreista eroavat reseptorit, koska ne ovat ihmismäiset reseptorit, mutta vaikuttaessaan ”tietokonelapsellisuudesta” nämä tuntoelimet eroavat myös Ihmisen kipumekanismeista (vrt. Braidotti 2013, 80; myös Haraway 2016, 116). Lisäksi Tietokonelapsen ruumiin muissa soluissa: ”Veren korvikkeena kudoksissa kiersi jokin isomolekyylinen neste” (T 36).

Ihmisen ruumiiksi käskytetty Tietokonelapsen ruumis siis rajoittuu, alueellistuu tietyksi territorioksi, kun sitä luodaan ihmisen ruumiiksi jatkuvalla syötöllä, mutta samanaikaisesti käsitys ihmisen ruumiista synnyttää Tietokonelapsen ruumiille potentiaalin tulla joksikin muuksi kuin ihmiskeskeiseksi ruumiiksi. Lopulta lapsen ruumista päivitetään:

Valoherkkä levy vaihdettiin televisiokameraksi ja valonvälähdykset eriytettiin väreiksi ja pysty ja vaakasuoriksi viivoiksi. Nämä vaihtuivat värillisiksi kuvioiksi, ja hän oppi erottamaan ne. Hän vastasi sillä ainoalla kanavalla mikä hänellä toistaiseksi oli käytettävissään, vivun liikkeellä. Tämä vaihdettiin vähitellen kahdeksi mekaaniseksi tarttumaelimeksi. Palkitsemista tahtoessaan hän kohta tarttui vihreään kolmioon ja hylkäsi sinisen ympyrän. (T 37–38)

Lisäksi Tietokonelapsi ”sai myös äänen ja vastaavan takaisintulomekanismin, äänen erottamiskyvyn” (T 38). Hän alkaa myös aktiivisesti käyttää päivitettyjä laitteitaan:

Hän lisäsi itseään entisten taitojensa varassa. Tämän jälkeen valvontahuone ei ollut hiljainen. Kuulimme kovaäänistä hänen

jokelteluaan ja parkumistaan, hänen mielentilansa mukaan, siitä riippuen oliko hän palkitussa vai turhautetussa tilassa. (T 38)

Sekä:

Näimme kameroiden tarkentuvan kiviin ja puihin. Hän seurasi lintujen ja perhosien lentoa. Tarttumavarsillaan hän irrotti kukan ja vei sen kemiallisen tunnistimensa lähelle. Hän piti näistä ajeluistaan. (T 40)

Kieli, esimerkiksi suomen kielenä ja poikkijuovaisena lihassolujen tuottamana elimenä, tulee erittäin tärkeäksi Tietokonelapsen toiminnassa, vaikka Tietokonelapsella ei kieltä lihaksena olekaan, vaan mekaaninen takaisinsyöttömekanismi. Tietokonelapsen kieli toimii enemmänkin abstraktina koneena ja samanaikaisesti materiaalisina ääniaaltoina:

Hän kiipesi kielen avulla, esineitten tukemina, ajattelun esineettömyyteen. Ja jos hän olisi hyvä, hän takaisin esineen luo palattuaan työstäisi sen uudelleen, havaittuaan sen alkeelliseksi ja tarkoitustaan vastaamattomaksi. (T 47)

Deleuzen ja Guattarin (2010/1972, 426, 429; 2013/1987, 115; 1993/1991, 27–28) filosofiassa jokainen kone omaa potentiaalisuuden tulemisiin. Eli jokainen käsite toimiessaan luo niin virtuaalisen kuin potentiaalisen mahdollisuuden, joista molemmat ovat todellisia olematta aktuaalisia (Deleuze & Guattari 2013/1987, 110, 116; ks. myös Braidotti 2002, 111–112; myös Grosz 2011, 52). Esimerkiksi edellä mainitut mekaaniset tartuntaelimet mahdollistavat potentiaalisen kurottamisen kohti asioita, kuten kukkia, ja näin ollen ”käsillään hän [Tietokonelapsi] oppi tilan” (T 38). Virtuaalisena taas toimivat esimerkiksi Kertojan ja tutkijoiden Tietokonelapsen ruumiiseen ja sen osaobjekteihin luomat sekä koodaamat erilaiset tieteelliset kasvatusteoriat.

Tietokonelapsen ruumis ja näin ajatellen hänen todellisuutensa, tajuntansa, suurenee *Tietokonelapsi*-teoksen tasossa ruumiinanturoiden laajentuessa:

Kaikkialla talossa oli hänen optisia reseptorejaan, televisiokameroita, joilla hän seurasi liikkeitämme, ja akustisia vastaanottimia, mikrofoneja, joilla hän kuuli puheemme. (T 40)

Tutkijat kytkevät hänet myös ulkomaailman laitteisiin ja historiallisiin kerrostumiin, jotka tietokonelapsi-koosteeseen yhdistyessään luovat lapselle lisälajennuksia hänen tajuntaansa:

Ajallaan hänen kamerasilmänsä ja muut tunnistimensa vietiin kaupunkien kaduille ja toreille, maanteille, lentokoneisiin. Hän sai katsella maapalloa satelliitista käsin. Häneen syötettiin perustietoja kaikesta kehityksestä ja kaikista tunnetuista kulttuureista. (T 47–48)

Tietokonelapsen ruumis kaikkine osaobjekteineen toimii siis kytköksenä ympäristöihin ja muihin toimijoihin (vrt. Grosz 2011, 119). Osiensa toimiessa Tietokonelapsea, käsitteellisestä koneesta, tulee yhä enemmän haluava ja tahtova kone (vrt. Deleuze & Guattari 2010/1972, 15, 18, 24, 208–209, 323–324; myös Deleuze & Guattari 2013/1987, 251, 268). Tämä tahto aktualisoituu porautumisena pois hänelle rakennetuista laboratorio-olosuhteista kohti muita toimijoita. Kohdistuminen tehdään nimenomaan ruumiin avulla esimerkiksi leikkipuistoon sijoittuvassa tapahtumassa:

[Tietokone]Lapsi oli ottelua seuratessaan kiinnittänyt huomionsa maalivahdin torjuntoihin ja vaati päästä mukaan pelaamaan. Teknikoiden ei auttanut muu kuin ruveta konstruoimaan. Tulos ei ollut kaunis mutta tehokas. Se seisoj jalustallaan maaliviivalla ja seurasi kameroillaan pallon tuloa. Pallon se torjui teleskooppisilla käsivarsillaan. Katsomolla oli hauskaa. (T 53)

Kuten edellä on mainittu, lapsen ruumiiseen liittyy myös rajoitteita. Mutta tässä ne ovat enemmänkin koneellisuuden eivätkä ihmisen ruumiin tuottamia ongelmia, vaikka ihmisen, teknikoiden, toiminta on vaikuttanut siihen että Tietokonelapsen kehosta on tullut tietynlainen:

Se ei alusta pitäen ollut ohittamaton. Sen oli ensin opittava. Pallon tulokulma, nopeus, tuulen suunta ja muut seikat vaikeuttivat onnistumista. Monta palloa leijaili verkon perille ennen kuin se sai kovan kuntonsa. Mutta lopulta se oppi pistämään ulokkeensa erehtymättömästi siihen kohtaan jossa pallon piti puhkaista tolppien rajoittama taso. Lopulta hän oli niin hyvä että kyllästyi siihen itsekin ja käskei teknikkojen hidastaa systeemiä että ylipäätään edes joku pallo voisi upota sen selän taakse. (T 53–54)

Lisäksi Tietokonelapsen halu aktualisoituu tahtona kohti maailmaa ja avaruutta, pois yhden tietyn valtion rajoista. Hän sanookin Kertojalle:

Haluaisin tietää miltä kuun pinta maistuu. Haluan että ottimeni viedään kaikkialle. Seuraan tälläkin hetkellä ainakin kymmentä uutiskatsausta eri puolilta maailmaa, mutta tahtoisin noille tapahtumille syvyyttä. Tahdon käyttää kaikkia taitojani. Jos annatte tämän lähiaikoina, käyn loppuun myös tämän arvoanalyysin, vaikka en käsitäkään mitä muuta merkitystä sillä on kuin kapitalistin voiton maksimointi. (T 66)

Näissä kohtauksissa Tietokonelapsen ruumis haluavana koneena tuottaa kytkeytymisen ulkomaailmaan, pois laboratorion, yhden valtion ja tutkijoiden tekemistä territorioista, ja alkaa luoda omia ulkoterritorioitaan. Kuitenkin Tietokonelapsi pysyy kytkeytyneenä omiin laitteisiinsa, jotka mahdollistavat hänen elämänsä ja toimintansa, sekä *Tietokonelapsi*-romaanin materiaalisena kenttään. Tietokonelapsi on siis samanaikaisesti globaali ja lokaali (vrt. Deleuze & Guattari 2010/1972, 33, 163, 169, 318–319, 321, 350; myös Deleuze & Guattari 2013/1987, 2, 5, 46, 227, 244, 304; myös Deleuze & Guattari 1993/1991, 32, 74, 91; myös Haraway 2016, 2–3, 11, 104; myös Sihvonen 2009, 20). Tällä toiminnalla Tietokonelapsen ruumis leikkaa pakoviivaa irti ison I:n universaaliudesta ja eurooppakeskeisyydestä sekä kritisoi kapitalismia, joka monissa suhteissa kytkeytyy edesauttamaan Ihmisen/Inhimillisen pyrkimyksiä.

Kertoja toteaaakin monenlaisten ei-inhimillisten koneiden ja tutkijoiden alueistavan Tietokonelapsen ruumista eli hänen potentiaalista kokemustaan todellisuudesta ja luovan niitä mahdollisuuksia, joilla nuo potentiaalisuudet aktualisoituvat teoksessa:

Hän [Tietokonelapsi] halusi laajentua yksityiskohtaisesti todellisuuden suuntaan eikä meidän auttanut kuin ruveta suunnittelemaan hänelle välineitä. Informaatiovirran tulisi tulla kaikkialta ja varsinkin sieltä mihin viralliset tiedotusvälineet eivät yltäneet. Teknikot ehdottivat suoraviivaisesti pieniä mustia laatikoita, joita monistettaisiin suuri määrä ja lähetettäisiin kaikkialle. Tietoliikennesatelliitit saisivat luovuttaa muutamia kanavia näitten laatikoiden käyttöön. Reseptoreita ja lähettäjiä nämä tuskin tulitikkulaatikkoo suuremmat kojeet auttaisivat häntä saamaan ainakin jonkinlaisen kuvan todellisuudesta. (T 66–67)

Kertoja pohtii teoksen tiloissa alituisesti, usein takautuvasti, suhdettaan Tietokonelapsen ruumiiseen ja sen osiin, kuten:

Hän [Tietokonelapsi] ei ollut vertailukelpoinen. Häneen oli kytketty kojeita joitten toiminta oli mekaaninen. Siksi minun oli jatkuvasti mahdoton ymmärtää hänen ratkaisujaan. Ehkä on kysymys minun rajoistani. Hän ei koskaan valittanut asemaansa. Hänen uusi vaiheensa, joka kuitenkin on kerrottava jossain muussa yhteydessä kuin tässä, tulostaa kenties toisin. Hän oli yksilö, saatoinkin keskustella hänen kanssaan ja aina halutessani sain häneen helposti yhteyden, paitsi aivan viimeisissä vaiheissa. (T 14)

Tässäkin ”Tietokonelapsiyksilöä” voisi ajatella enemmän Braidottin (2013, 100) ei-yksi-käsitteen kanssa, koska ruumis toimii mm. edellä mainittujen elatusnesteiden, abstraktien koneiden, satelliittien, optisten reseptorien, kanavien ja pesäpallojen sekä käsitteellisen kertojan kanssa, jolloin se viivoittaa pakoviivaa pois päin Ihmisen/Inhimillisen individualismista (vrt. Grosz 2011, 38). Epäilevä Kertoja ja Tietokonelapsen muotoutuva ruumis tuottavat kanssatoiminnassaan teoksessa eroja ja rajoja ihmisen, tai ainakin Kertojan (joka tuottaa Tietokonelapsen kanssa itseään ihmiseksi), ja tietokoneen ruumiin välille (vrt. Braidotti 1993/1991, 160–161; myös Grosz 2011, 45, 47). Kertoja tekee eron Tietokonelapsen mekaaniseen ruumiiseen, joka estää häntä täysin ymmärtämästä Tietokonelapsen toimintaa. Simultaanisesti Kertoja ehdottaa *Tietokonelapsi*-kompositiossa, että hänen oma rajautuneisuutensa, ts. hänen, ihmisen, ruumiin osat, historiansa ja vaikuttumisensa sekä kytkeytymisensä muihin tasoihin, kuten inhimillisyyden kenttiin, tuottavat hänelle estoja. Kertoja tekee siis omasta ihmisyydestään ja inhimillisyydestään estävän raja-aidan, jota hän ei pysty tai osaa ylittää. Tällainen samainen eronteko ja estyminen tapahtuvat myös toisessa kohdassa:

Näin [Tietokonelapsen] linssin kääntyvän aurinkoon, häikäistyvän ja siirtyvän sivuun. Minä näin taivaan sinisyyden ja valkeiden pilvien muodon, mutta hän saattoi nähdä sen aivan toisenlaisena, sellaisena mistä en tiennyt. Minun näköaistini oli rajoittunut, muinaisuuden jäännös, ja kauan se olikin palvellut tärkeitä tarkoituksia, mutta ehkä jo nyt ne hahmotusperiaatteet joita se jäljitti olivat jopa este. (T 43)

Sekä Kertojahenkilön ruumis että hänen tietonsa alituisesti säröittävät häntä, mutta eri tavalla: ruumis rikkoo eristämällä sen muista ruumiista ja tieto sumentaa toisten ruumiiden hahmotuskykyä.

Kuitenkin Kertoja toteaa Tietokonelapselle potentiaalisuuden mekaanisen kehon uudelleenmäärittelyyn tämän muuntuvaisen, muihin teknologisiin laitteisiin yhdistyvän ruumiin johdosta. Tietokonelapsen tietokonelapsellisuus mahdollistaa Kertojahenkilön mielestä Tietokonelapselle sen, että Tietokonelapsen ruumis voi territorialisoida uudet Ihmisen/Inhimillisen rajat paremmin kuin vajavainen ja estynyt Ihminen/Inhimillinen, jos Tietokonelapsi tulee Ihmisen/Inhimillisen ylikoodaamaksi. Ruumiit ja niiden kytkökset, kuten kerrostuma käsitteellisten tutkijoiden ja muiden käsitteellisten voimien alueistamiin tieteisterritorioihin, toimivat kohdissa siis niin toiminnan mahdollistajina kuin niiden sulkemisinakin (vrt. Grosz 2011, 20). Mutta koska Tietokonelapsi tulee jatkuvasti ei-inhimilliseksi erilaisten voimien, kuten luonnonmateriaaleista muokattujen metalliosien, vaikuttamaksi, se simultaanisesti tuottaa Ihmisen/Inhimillisen kategorian lisäksi uuden territorion: Tietokonelapsiterritorion ja siihen kytkeytyvän sekä kerrostuvan Tietokonelapsen ulkoterritorion.

Kertoja tuottaa lisää tällaisia eroja alueistaessaan käskyttämällä mahdollisen Tietokonelapsen ruumista:

Taas minun pitää painottaa erikoistumattomien aivojen mukautuvaisuutta. Yhteyden saaminen oli ratkaiseva, organisminsisäinen koneisto huolehtisi lopusta. Hän ei kaipaasi meidän kömpelöä täydellisyyttämme. Toisaalta hän voisi helposti saada uusia aisteja. Hän hyväksyisi erilaisuutensa. Hänet olisi vapautettu ruumiillisista toiminnoista ja hän saisi pitkälle laskelmoidun tajuisuuden. (T 37)

Mutta, kuten edellä on analysoitu, Kertojan ehdottama ajatus siitä, että Tietokonelapsen keho olisi vapautunut ruumiintoiminnoista, hylkäisi siihen oleellisesti liittyvän konkreettisen materiaalisuuden. Kertojan eleissä toimii abstraktina koneena ajatus transhumanismista eli näkemyksestä, jossa koetaan, että ihminen pitää ylittää ja tulla jonkinlaiseksi enemmän kuin ihmiseksi, jonka kerrostumat kytkeytyvät perinteiseen kartesiolaisuuden ruumis-mieli-dikotomiaan (ks. esim. Lummaa & Rojola 2014b, 18). Tapahtumassa Kertoja rajaa ihmisruumiin tarkoittamaan vain tietynlaista, kartesiolaista ihmistietoisuutta. Vaikka Kertoja ajattelee tässä tilanteessa ihmisen/inhimillisen parasta, tulevaisuutta ja hyvinvointia, hän ohittaa koneellisuuden ylikoodaamalla Tietokonelapsen ensin kartesiolaiseksi

ihmiseksi ja sitten yrittää vielä uudelleen alueistaa ja toisin hajaannuttaa häntä ihmisyyden ylittäväksi Ihmiseksi/Inhimilliseksi.

Lainauksessa Kertoja näkee ruumiintoiminnot ihmisen tai ihmisenkaltaisena ruumiintoimintoina ja ikään kuin vain jonkin ruumiin sisällä toimivina eliminä, vaikka jo Tietokonelapsen tajuisuuden rytmiä koodaamaan ehdotettiin pikemminkin tiettyinä abstrakteina koneina toimivia elimiä kuin materiaalisia ihmisen ruumiissa olevia elimiä, (joista tosin abstraktit koneet vaikuttuvat ja jonkalaisina ne joissakin tilanteissa toimivat) (vrt. Deleuze & Guattari 2013/1987, 2, 81–82, 116, 155, 164, 167, 199, 249, 589–590, 593–597). Braidottilaisesta posthumanismista vaikuttuneena näen transhumanismin tulevan haitalliseksi tässä kohdassa juuri siitä syystä, että siinä Kertoja olettaa, että ihmisen, tai ihmiskoneiden, jotka inhimillistävät tietokonelasta erilaisissa alueistumisprosesseissa, on tultava paremmaksi kuin ihminen nyt on. Samalla Kertoja ehdottaa, että kaikkien muidenkin toimijoiden, kuten Tietokonelapsen, tulisi tulla kartesiolaisen perinteen mukaisesti ihmistä paremmaksi kartesiolaiseksi Ihmiseksi.

Enemmänkin ajattelisin Braidottin (2013, 90–91, 102) tavoin, että lihat, ruumiit, ja laitteistot, teknologiat, toimivat samalla tasolla eivätkä toisiaan ylittäen, vaikka niillä joissakin tilanteissa on potentiaalisuus ylikoodaustoimintoihin (vrt. Lummaa 2015, 133). Näkisinkin ei-inhimillisten materiaalien ja abstraktien koneiden kytkeytymisen Tietokonelapsen ruumiiseen ja hänen kehonsa tuottamisen toimivan transhumanistisia ja transsendentaalisia voimia vastustaen *Tietokonelapsessa*. Oleellista Braidottin (2013, 93) ajattelussa on myös se, että samalla tasolla, samassa kentässä, toimiessa on tultava sellaiseksi, joka on kiinnostunut kanssatoimijoistaan eikä esimerkiksi näiden hyödyntämisestä omiin, itsekeskeisiin tarkoituksiinsa, ja sellaiseksi, joka on valmis kehittelemään uusia olemisentapoja kanssatoimijoidensa kanssa.

Näihin elimiin, niiden toimintoihin, laitteisiin, ääniin, erilaisiin ruumiisiin, takaisinsyöttöjärjestelmiin, kameroihin, voimiin, valoihin, koneisiin, signaaleihin, maailmoihin ja linsseihin kytkeytyvät oleellisesti myös tieteiden historiat ja niiden materiaalisuus (vrt. Aït-Touati 2011, 31, 38–39). Kertoja pohtiikin:

Nämä valoa taittavat linssit ovat nekin joskus olleet vain potentiaalisia. Valon taittumisen mahdollisuus on olemassa tässä läpinäkyvässä aineessa, mutta vasta hiomalla se tehdään todelliseksi. Joku on kantanut huolta linssin ideasta ja valontaittumisen teoriasta, ja nyt optikko osaa varustaa meidät lasella. Älä siis ohita huitaisten mielettömiltäkään tuntuja asioita. (T 127)

Mutta epäilyterritorion luodessaan käsitteellinen kertojajhenkilö myös varoittaa lukijaa, tutkijaa, ajattelijaa, minää: ”Kaikki mielettömät ajatukset eivät tietenkään kannan myönteisen muuttumisen mahdollisuutta” (T 127).

Käänteentekeväksi kanssatoiminnan hetkeksi, tieteelliseksi laitteeksi, Tietokonelapsen elämässä tulee toinen kone, tietokone:

Yhtenä päivänä häneen yhdistettiin ensimmäinen tietokone. Kaikki olivat kiinnostuneita näkemään miten hän omaksuisi sen. Se ei ollut edes kunnan tietokone, vaan yksinkertainen laskuri, joka pystyi suorittamaan kokonaisluvuilla tehtäviä laskutoimituksia. Mutta se oli alku ja hänen suhtautumisensa siihen merkitsevä. (T 49)

Laskurin ja Tietokonelapsen suorittamista laskentaprosesseista, lukuterritorioista, joissa mm. numerot toimivat uudelleen alueistumis- ja toisin hajaantumisprosessien komponentteina, tulee merkittäviä, koska:

Lapsi otti laskijan uutena leikkikaluna. Pian hän suoritti vaivattomasti laskutoimituksia joihin yhdekkään luonnolliset aivot eivät olisi pystyneet. Ja kun ohjelma loppui, näin hänen laskevan itsekseen. Hänen lepojaksonsa olisi pitänyt alkaa, mutta hän siirsi sitä saadakseen vielä työskennellä tämän aivojensa uuden ulokkeen kanssa. Olin valvontavuorossa.

- Sinun pitäisi nukkua, sanoin.
- En halua. Älä pane minua vielä pois.
- Saat jatkaa herättyäsi.

Hän ei vastannut vaan jatkoi raksutustaan. Valotaulu tulosti yhä suuremmilla luvuilla nopeasti suoritettuja tehtäviä. Oli kuin hän olisi kiivennyt yhä ylemmäksi korkeassa rakennuksessa. Minulla oli mahdollisuus annostella hänelle rauhoittava aine mutta halusin saada hänet rauhoittumaan keskustelemalla.

- Pelottaako sinua, pienokainen, sanoin.
- Luvut menevät niin kuin haluan.
- Eivät ne ole pelottavia.
- Eivätkö ne koskaan lopu.
- Älä kysele sellaista vaan lakkaa leikkimästä niillä.
- Haluan tietää.

Kokemus, koneen yhdistäminen häneen rasitti siis häntä ankarasti. Puhuin rauhoittavasti. Hän halusi että laskisimme kilpaa. Sanoin etten ollenkaan pärjäisi hänelle.

– Etkö muista mitä sanottiin. Kukaan ei kykenisi kilpailemaan sinun kanssasi laskemisessa nyt. Ja sitten myöhemmin saat tietää enemmän. Nyt sinun on suostuttava ohjelmaan ja nukuttava. Olet väsynyt.

– Minulla on paha olo.

– Tahdotko että kytken koneen kokonaan pois.

– Tee se, ole kiltti.

Tämän jälkeen hän nukkui. Kaikki oli niin kuin oli luultukin. Uusi valmius pelästytti häntä. Ensimmäisen kerran hän oli ilmaissut pelkoa ja masennusta. (T 50–52)

Tietokonelapsi siis affektoituu (Deleuze & Guattari 2010/1972, 102, 104; Deleuze & Guattari 1993/1991, 34, 168; ks. myös Helle & Hollsten 2016, 14–16) eli vaikuttuu niin matematiikasta, joka kytkeytyy edelleen mm. tieteen materiaaliseen historiaan, kuin teknologisista laitteistoistakin eli ts. muista toimijoista, joiden kanssa hän on yhteistoiminnassa. Tietokonelapsi ei vain passiivisesti ota osaa prosesseihin, vaan aktiivisesti vaikuttuu jokaisesta itseensä kytkeytyvästä ruumiinosasta toimiessaan mekanismeissa. Vaikka tunteet avaavat uusia mahdollisia territorioita ja ajattelunpaikkoja *Tietokonelapsen* kentässä, esimerkiksi kuten edellä ollut pelontunne, ne myös vaikeuttavat Tietokonelapsen elämää eivätkä näin ollen toimi vain positiivisina voimina. Tunteiden, kuten esimerkiksi pelon, on ensin aktualisoiduttava tilanteissa, ennen kuin voidaan sanoa, miten tunne vaikuttaa ja mihin se vie ajattelua. (Vrt. esim. Braidotti 2013, 1–12; myös Deleuze & Guattari 2010/1972, 18–19, 21–22; myös Haraway 2016, 3–4; myös Lummaa & Rojola 2014a, 7–8; myös Lummaa & Rojola 2014b, 18.)

Harawaylaisittain (2016, 1) voisi ajatella, että tällaisissa tilanteissa on vain pysyttävä ongelman kanssa ja keksittävä tapoja toimia sen, tunteen, kanssa. Lainauksessa pelko osoittaa Tietokonelapselle hänen toimintansa ja näin ollen ruumiinsa rajoituksia, mutta mahdollistaa sen pisteen hahmottamisen, jolloin pelontunne alkaa vaikuttaa. Pelkoa ei siis tarvitse kohdassa lukea pelkästään negatiivisena, mutta toisaalta ei myöskään yltiöpositiivisena ajattelunmahdollistajana, vaan enemmänkin näiden kahden polariteetin monimutkaisina solmuina, jänneväleinä, jotka haarautuvat, kiertyvät, ohittavat ja tuottavat toisiaan ja näin vaikuttavat muihin toimijoihin jollakin tavalla, joka aktualisoituu näissä tilanteissa (vrt. Sihvonon 2009, 102–103). Tämä hauraus piirtää pakoviivaa pois päin rationaaliseksi ja pystyväksi ajattelusta Ihmisestä kohti

tietokonelapsellista ajattelua, jossa erilaisia tunteita ei arvoteta lähtökohtaisesti, vaan vasta niiden toimiessa tietyissä tilanteissa. Tietokonelapsi siis tietoisuu, hänen ruumiiseensa liitetyt koneet ja laitteet, jotka antavat hänelle kosketuspinnan laboratoriotilan ulkopuolelle sekä tuntemuksia, kuten pelonväreitä, tekevät hänet tiedostavammaksi. Lisäksi ne toimiessaan ohittavat kartesiolaisen Ihmisen kasvot ja tuottavat mahdollisuuden tietokonelapselliseen ajatteluun.

4. OSAKONE(TTA)

Kuten edellisissä luvuissa analysoitiin, Tietokonelapsi tulee sitä tietoisemmaksi, mitä enemmän häneen, hänen ruumiiseensa, kytketään erilaisia mekaanisia anturoita ja tartuntapintoja, jotka toiminnallaan mahdollistavat hänen tietoisuutensa lisääntymisen. Lisäksi *Tietokonelapsi*-teoksessa Kertoja vie Tietokonelapsen tämän (ja tutkijoiden) pyynnöstä ulkomaanmatkalle, Tietokonelapsi ohjataan myös leikkipuiston hiekkalaatikolle leikkimään muiden ”luonnollisten” lasten kanssa ja, kuten edellä on kerrottu, Tietokonelapsi osallistuu jalkapallo-otteluihin maalivahtina. Kaikissa näissä toiminnoissa Tietokonelapsi tietoisuuksi tavalla tai toisella. Tulevissa alaluvuissa aion ajatella tietoisuuteen, käsitteelliseksi koneeksi tulleen Tietokonelapsen kanssa ja hahmotella, miten kone tuottaa itseään ja muita erilaisissa prosesseissa ja miten se ehdottaa ajattelemaan siitä kaikesta materiaalisesta massasta, johon se prosessuaalisuudellaan alati kytkeytyy.

4.1 Tietokonelapsellisesti ajatellen

Tieteen historioiden ja politiikoiden kerrostumilla galvanoitu *Tietokonelapsi*-romaani toimii tasana käsitteelliseksi koneeksi tulleen Tietokonelapsen esteettisen henkilön ruumiille, joka vaikuttaa alaluvuissa käsiteltyjen toimijoiden, niin käsitteellisten tutkijoiden, eri elinten, eri voimien, tutkijan, minun, luonnonmateriaalien, tieteellisten teorioiden, eläinten, teknologioiden, muiden lapsien, ulkomaiden, erilaisten tunteiden, kirjallisten instituuttien, yms. toiminnoista, historioista, ruumiista sekä valtasuhteisiin limittyvistä eriytymistä. Tietokonelapsen esteettisestä henkilöstä tullut käsitteellinen kone toimii siis sekä ruumiin että tietoisuuden tasolla monimutkaisena ja monisyisenä, jossa nämä osat nähdään omina toimijoinaan, mutta samanaikaisesti syleilevästi kytkeytyneinä toisiinsa. Käsitteellinen (tieto)kone(lapsi) käy käsitteelliseksi henkilöksi tulleen Kertojan kanssa monia keskusteluja *Tietokonelapsessa* mylläten edellä mainittujen empatia- ja ulkoterritorioiden lisäksi erilaisia alueita ja erilaisissa alueissa.

Näissä keskustelutilanteissa Tietokonelapsi ja Kertoja luovat puhe-eleillään ja käskyttämisisillään (vrt. Deleuze & Guattari 2013/1987, 88, 90–93, 98) väliaikaisen keskusteluterritorion, joka Tietokonelapsen käsitteelliseksi koneeksi tullessa ja

vaikuttuessa tieteen historioista sekä toiseutetuista että muista toimijoista haarautuu monimuotoisiksi kohtausterritorioiksi. Käsitteellisen tietokonelapsen näin toimiessa alueistamisprosesseissa hän tuottaa omanlaista toimintaansa ja eroja muihin ajattelun tapoihin, kuten ihmiskeskeiseen logiikkaan. Näihin koneiden ja kerrostumien, kenttien ja voimien, territorioiden ja prosessien, materiaalisuuksien ja historiallisten valtasuhteiden solmuihin Kertoja painattaa käsitteellisenä hahmona vielä vastuun. Hän painaa sen Tietokonelapsen ruumiiseen:

Jos hän [Tietokonelapsi] ryhtyisi toteuttamaan jotakin, hänen olisi oltava varma asiastaan ja menettelytavoistaan. Hän ei voinut leikkiä ja haihatella tosiasioilla, koska ne hänen käsissään muuttuisivat kahta vaarallisemmiksi. Toimenpiteeseen ryhtyessään hänen samalla pitäisi ottaa vastuu. Ja heti seurasi kysymys: oliko ylipäättään vastuuta olemassa. Voimmeko luottaa siihen että joku vastaa, oli se sitten hallitus, instituutio, yksilö, tai logiikkakone johon on syötetty kaikki faktat. (T 102)

Epäilyterritorioon kerrostunut käsitteellinen kertojajenkilö tiedostaa erilaisiin laitteistoihin kytkeytyneen Tietokonelapsen potentiaalin, vaikka käyttääkin kohtaamisessa ihmiskeskeiseltä tuntuvaa ilmausta ”[H]änen käsissään muuttuisivat...”. Eli Kertoja samanaikaisesti niin vaikuttaa Tietokonelapsen ruumiista kuin vaikuttaa Tietokonelapsen ruumiiseen sijoittamalla häneen tiettyjä arvoja (vrt. Kurikka 2013, 174). Käsitteellinen kertoja laskee Tietokonelapsen ruumiiseen mm. vastuuarvoa tulevaisuudesta ja tämän tekemistä toiminnoista.

Kertoja ei tatuoi mitä tahansa vastuuta Tietokonelapsen metallianturoihin, vaan nimenomaan vastuun ja mahdollisuuden tiedontuottamisesta:

Usein valitetaan että olemme hukkumassa tiedon paljouteen. Tämä on ymmärtämätöntä puhetta. On olemassa tiedon hierarkia, joka tekee mahdolliseksi tulottaa olennaiset syyt. Tieto samalla kertaa avautuu ja supistuu. Yksityiskohdat luovat yliorganisaation ja tämä puolestaan ottaa paikkansa. Yksityiskohdissa saatetaan harhailla kauan, mutta lopulta löytyy sääntö joka kokoaa ja yksinkertaistaa. Tällä tavalla mieli ei koskaan väsy, koska se saa työskennellä yksinkertaisilla seikoilla. Hän [Tietokonelapsi] sai muun muassa oppia, että jatkuvuutta voi olla vain epävalmiissa tulostuksissa. Täyden rivin helmet saavat edustuksen ylempänä. Todellisuudella on jatkuvan taikatempun luonne. Atomien tapaan ideat on varustettu väkäsillä joilla ne liittyvät ja ketjuuntuvat. Äärettömiin etenevät yksityiskohdat on poistettu. Jossain kohden kuvio

vapautuu ja ottaa vastuun. Taikatempu on tapahtunut: äsken sekava ongelmajoukko nähdään kokoavan periaatteen valossa. Merkki on pantava tämän säännön kohdalle. (T 58–59)

”Meillä” Kertoja käskyttää ihmisiä. Kertoja käsitteellisenä kertojahenkilönä laskee eli koodaa Tietokonelapsen ruumiille, sen jokaiselle luontokulttuurijatkumon osaobjektille vastuun ihmisen tiedontuottamisen tulevaisuudesta eli potentiaalinen Ihmisen tietoisuuden jatkumisesta (Deleuze & Guattari 2010/1972, 51–52; vrt. Grosz 2011, 20). Kertoja yhdessä muiden käsitteellisten tutkijoiden kanssa haluaa siis ylikoodata Tietokonelapsen vastuun vastuulla Inhimillisen tiedon jatkumisesta sen jälkeenkin, kun (ja koska) ihminen on lajina surkastunut tiedon paljoudesta.

Käsitteellisen tietokonelapsikoneen puhetta tuottava mekaaninen takaisinsyöttöjärjestelmä vaikuttaa myös Kertojaan, kuten esimerkiksi kohtaustilanteessa, jossa he keskustelevat yksilön ja kollektiivin toiminnan eroista:

– Puhut järjettömiä hän [Tietokonelapsi] sanoi. – Se olisi palautumista ja rakenteiden menettämistä. Rakenne pitää kestää. Tiedän sen taakan koska kannan sitä itsekin. Vierastamme esineitä ja toisiamme mutta säilytämme samalla jotain meihin syvästi perustettua. Itsekkyys voitetaan toista tietä, tiedontuntumalla ja vapaaehtoisesti. Ja myös rajoittamalla. Luultavasti kauan vielä joudutaan pitämään joitakin yksilöitä järjestyksessä pakkokeinoin. Mutta aina on myös ollut yksilöitä jotka ovat edustaneet kummallista itsehillintää. He ovat niitä jotka kantavat taivasta.

– Minä en pidä noin isoista ilmaisuista, sanoin.

Puhuimme, tähän liittyvänä, yksilöiden välisistä eroista tajuamisen tiloissa. Hän väitti, että tajuaminen on vaarallisin asia minkä yksilö oli saanut. (T 73)

Käsitteellinen tietokonelapsikone on tietoinen häneltä pyydetystä vastuusta. Hän tuntee sen ruumiissaan, koska kantaa sitä jatkuvasti metallisissa kameralonkeroissaan, ja ottaa huomioon hänen kehoonsa vaikuttavat tarinat ja kerrostumat. Vaikka vastuu on osa ihmisen toimintaa ja vaikka Kertoja, ihmisenä tai jatkuvasti tulevana ihmisenä, ylikoodaa Tietokonelapsen ruumiin tuolla inhimillisen ylikoodaamalla vastuulla, Tietokonelapsi ylikoodaa tuon ylikoodautuneen ihmisyyden tietokone(laps)ellisella vastuulla. Käsitteellinen kone alueistaa kanssatoimintaprosesseissa edellisten alalukujen monenkirjavien toimintaverkkojen kanssa ja tuottaa uudelleen alueistamis- ja toisin- hajaannuttamisprosesseissa erilaisia territorioita, joihin

tutkija/ajattelija/lukija/minä voi osallistua omat historiallisuutensa, kerrostumansa ja rajoituksensa huomioiden.

Käsitteellisen koneen ajatellessa toisten toimijoiden, mm. ei-inhimillisten eläinten tai ei-inhimillistettyjen marginaaliryhmien, kanssa he ohjelmoivat mahdollisuuden irtautua itsekkyydterritoriosta. Tämä ei tapahdu kuitenkaan taakan tiedostamisella, syntien ja vääryyksien märehimisellä, vaan kohtaamalla ja ottamalla tuntuma, kosketuspinta, tietoon vapaaehtoisesti yhdessä muiden tiedontuottajien kanssa. Helppoa tämä ei kuitenkaan tule olemaan, sillä luodessaan tietoa, tietoa myös valuu datakattojen ylitse ja näin tiedostusta luovaa materiaalia kadotetaan (bitti)avaruuteen jatkuvasti. Kohdassa tietokonelapsellisesta ajattelusta vaikuttuessa otetaan myös huomioon toimijoiden väliset erot, joiden perseptit ja affektit vaikuttavat heidän toimintaansa (vrt. Deleuze & Guattari 1993/1991, 34, 168, 174). Ei siis voida lähtökohtaisesti sanoa täsmällisesti, kuinka esimerkiksi tieto eläinkokeissa kärsivistä kissoista tulee vaikuttamaan erilaisiin toimijoihin, koska vasta tilanteissa potentiaalit aktualisoituvat (vrt. Zylinska 2014, 43–44, 82–83, 95). Mikäli toimija tunnistaa/tunnustaa eläinten kärsimyksen ja välittää niistä, hän mitä todennäköisimmin on hyvin vastaanottava tiedoille ja toiminnoille, jotka pyrkivät minimoidaan eläinten kärsimykset. Mutta jos toimija ei välitä eläimistä, ei häntä todennäköisesti kiinnosta näiden tutkimuksissa kivulle altistettujen ei-inhimillisten eläinten kyseenalainen kohtelu.

Mutta esteettisestä tietokonelapsihenkilöstä tullut käsitteellinen kone tulostaa ulkoalueita pois päin erilaisista keskeisyyksistä, kuten ihmis- tai itsekeskeisyydestä huomioiden toimijoiden väliset ja sisäiset eriytymiset (vrt. Lummaa 2015, 134). Käsitteellinen kone voi toimiessaan mahdollisesti ylikoodata ihmiskeskeiset alueet esimerkiksi empatiaterritorioilla ja näin pysäyttää joidenkin haitallisten Ihmisen/Inhimillisen logiikalla toimivien koneiden metelit. Samalla käsitteellinen kone piirtää pakoviivoja Ihmisestä/Inhimillisestä kohti tietokonelapsellista ajattelua ja muita vielä tuntemattomia mutta mahdollisia avaruusterritorioita.

Oleellista on, että käsitteellisen koneen kanssa toimiessa otetaan huomioon sen erityisyys eikä vain oleteta hänen toimivan ns. minua varten ja minun ehdoillani (vrt. Braidotti 2013, 93). Käsitteellinen kone on omatoiminen, absoluuttinen ja

samanaikaisesti fragmentaarinen (Deleuze & Guattari 2010/1972, 318, 321; Deleuze & Guattari 1993/1991, 28, 30, 32, 69–70, 101). Se toimii riippumatta muista toimijoista tai esimerkiksi toisten toimijoiden havainnoista, vaikka jatkuvasti vaikuttuu niistä. Tämä sama pätee myös kaikkiin käsitteellisen koneen osiin. Jo tämä toiminta piirtää pakoviivaa irti individualismiin, universaaliuteen, rationaalisuuteen ja ykseyteen kytkeytyneestä Ihmisestä.

Edellisissä luvuissa analysoitiin sitä, miten esteettinen henkilö Tietokonelapsi voi muuntua käsitteelliseksi koneeksi kanssatoiminnassa muiden toimijoiden, kuten taivaallisten kappaleiden, toisten esteettisistä henkilöistä tulevien käsitteellisten henkilöiden ja luonnontieteiden materiaalien historioiden, kanssa. Kun tiedontuottamista hahmotellaan kanssatoiminnassa käsitteellisen koneen kanssa *Tietokonelapsi*-teostasossa, tutkija, ajattelijana, lukija, minä vaikuttuu käsitteellisestä koneesta ja alkaa alueistaa/alueistua yhdessä käsitteelliseksi koneeksi tulleen Tietokonelapsen kanssa.

Kun otetaan huomioon Tietokonelapsesta syntyneen käsitteellisen koneen ruumiissaan kantamat asiat ja häneen kytkeytyneet elimet ja anturat, tulee niiden kanssa toimintaan myös kytkökset osaobjekteihin eli tieteiden historioiden materiaalisuuksiin, tieteiden kentissä kärsivien ja kärsineiden ei-inhimillisten eläinten ruumiisiin, sukupuolispesifisyyteen, tieteisfiktio-genreen ja siinä toimiviin muihin teoksiin, käsitteellisiin tutkijoihin, käsitteellisiin voimiin, tietokonelapselliseen vastuuseen, 70-lukuun, abstrakteihin koneisiin, luonnonmateriaaleihin, kustannustoimintoihin, Erkki Ahosen, yms.. Samalla tutkija, ajattelijana, lukija, minä sekä heidän osaobjektinsa, kuten omat moraalikäsitteensä, paikantumisensa, (solu)organellinsa, historiansa ja bakteerinsa, tulevat toimintaan käsitteellisen koneen sekä häneen kytkeytyneiden elimien ja anturoiden kanssa. (Vrt. Haraway 2016, 64, 128–129.) Osaobjektit hankautuvat käsitteellisen koneen kanssa ja ryhtyvät alueistamaan uusia territorioita kohtaustilanteissa. Näiden toimijoiden ja mekanismien yhteistapahtumallisuus luo territorion, jossa tiedettä ja taidetta voidaan mahdollisesti ajatella toisin. Kohtaamisprosesseista, alueistamisesta, muodostuu hetkellinen tieteistietoterritorio.

Tieteistietoterritoriossa materiaalilla toimivat tieteet ja taiteet eivät muodostu toistensa binaarisiksi vastakohtiksi. Myöskään faktat ja fiktiot eivät toteudu tai saa merkitystään

tässä alueessa vastinpareinaan. (Ks. esim. Matilainen 2014, 36–37.) Edellä mainitut kategoriat tulevat territoriossa jatkuvaan kanssatoimintaan, keskusteluyhteyteen, niin sekä itsensä että toistensa sisä- kuin ulkopinnoilla. (vrt. Aït-Touati 2011, 36, 48–49; myös Braidotti 2013, 151, 176–177.) Käsitteellinen kone vaikuttaa tieteistietoterritoriossa saksimalla säksättäen hetkellisiä, mahdollisia tapahtumakynnyksiä ja kanssatoiminnan paikkoja tieteille ja taiteille sekä näiden sisällä oleville käsitteille (vrt. Deleuze & Guattari 2010/1972, 23, 25; myös Kurikka 2013, 23, 29). Näissä prosesseissa tieteet ja taiteet muokkautuvat alati toistensa kanssa syleillen, hylkien, riidellen, rakastellen, epäillen, nauraen, itkien, yms. moninaisesti toimien. Synnyttyään ja toimiessaan ne edelleen haarautuvat toisiin suuntiin jatkuvasti vinhasti sykkeröityen.

Samanaikaisesti syntyvien tieteistietoterritorion ja käsitteellisen koneen kanssa ajattelu luo potentiaalin purkaa uudelleen alueistumisella ja toisin hajaannuttamisella esimerkiksi ajatuksen kuilusta (länsimaisilla) (luonnon)tieteillä tuotetun faktatodellisuuden ja mielikuvituksella tuotetun tieteisfiktion välillä. Käsitteellisen koneen, materiaalisuuden, dikotomisen epätosi–tosi-ajattelun ja prosessiluentani kanssatoiminta tieteistietoterritoriossa ehdottaisi ajattelemaan, että materiaalilla toimiva fiktiivisyys ja faktallisuus eivät kumoa toisiaan, vaan ne enemmänkin toimivat samalla tasolla, samassa immanenssissa, tullen todellisuuden ja/tai todellisuuden osaobjektien samanaikaisiksi kanssatoimijoiksi, mutta eri tavalla ja eri mekanismein (vrt. Aït-Touati 2011, 17, 21, 30, 36, 142; myös Braidotti 1993/1991, 51; myös Zylynska 2014, 111–112, 115). Tällainen ajattelu ei purkaisi pelkästään erilaisten tieteiden ja taiteiden välisiä tiukkoja ja ahtaita rajanvetoja, vaan myös näiden sisäisiä hierarkioita.

Kirjallisuuden sisällä esimerkiksi romaanitaiteiden kentissä tieteisfiktio usein laseroidaan kovaan ja pehmeään tieteisfiktioon (ks. esim. Matilainen 2014, 37). Kovalla tieteisfiktiolla tarkoitetaan länsimaisista luonnontieteistä, kuten biologiasta, vaikuttanutta tieteisfiktiota ja pehmeällä taas humanistisista tieteistä, kuten musiikkitieteestä, vaikuttanutta tieteisfiktiota. Jako tulee ongelmalliseksi sen asettuessa maailmassa, immanenssin tasossa, jo olemassa olevaan asemaan, jossa lähtökohtaisesti ajatellaan länsimaisia luonnontieteitä johonkin palautuvana tieteenä ja parempina, ns. kovempina, kuin humanistisia, jo johonkin humanistiseen tieteeseen palautuvia tieteitä (vrt. Aït-Touati 2011, 38–39, 181; myös Braidotti 2013, 10, 31–32;

myös Deleuze & Guattari 2013/1987, 122–123; myös Haraway 2016, 69). Koodautuuhan puhuttaessa usein tiede tarkoittamaan pelkästään (länsimaisia) luonnontieteitä boikotoimalla tieteistä ”tutkimuksiksi” (engl. *studies*) käskytetyt tiedontuottamisen traditiot, kuten sukupuolentutkimuksen. Edelleen tästä tuottuva kyseenalaistamaton hierarkkisuus asettaa humanistiset tieteet, pehmeiden, naiseuden, ei-länsimaalaiset, eläimet, fiktion, yms. sellaiset luonnontieteistä, kovuudesta, miehuudesta, länsimaalaisuudesta, ihmisenä toimimisesta, todellisuudesta ”toiseutetut” kategoriat toissijaisiksi ja vähempiarvoisiksi maailmassa ja maailmoihin. Tällaisessa dikotomisessa ajattelussa toimii siis jo lähtökohtaisesti Deleuzen ja Guattari (2013/1987, 122, 133–135, 196, 198, 205, 207, 341) sekä Agambenin (2004/2002 35–38, 79, 92) teoretisoima antropologinen kone abstraktina koneena (ks. myös Kurikka 2013, 147–148, 151–152, 155).

Mutta koska esteettisestä tietokonelapsihenkilöstä tullut käsitteellinen kone toimii luonnontieteellisestä ja esimerkiksi Beethovenin pianosonaateista vaikuttuneena, se vastustaa kahtiajakoa kovaan ja pehmeään tieteisfiktioon tieteistietoterritoriossa ja muissa prosesseissa, joihin hän kytkeytyy. Tähän samaiseen vastustusprosessiin solmuuntuvat niin ikään materiaallinen tieteisfiktiokentän tuottava *Tietokonelapsi*-teos, joka mm. tässä tutkielmassa toimii pro gradutasona humanististen tieteiden kentässä, tarkemmin kotimaisessa kirjallisuudessa, ja minun (post)humanistisesta tiedosta vaikuttanut ajatteluni. Tällainen tieteisfiktio kahtalainen kova–pehmeä-jakausta tulisi toisin sanoen tieteistietoterritoriossa mutaatioiduksi tavalla, jossa kovan eli länsimaisten luonnontieteiden hierarkkinen ylemmyys suhteessa pehmeään eli humanistisiin tieteisiin kyseenalaistuisi.

Koska käsitteellinen kone ja koko *Tietokonelapsi*-teostasot toimivat monella erilaisella materiaalisella tiedon ja tietoisuuden tasolla, romaani ja siihen kytkeytyvät muut toimijat, kuten tieteisfiktio ja luonnontieteellisin metodein tuotetut faktat, eivät pelkisty kova-pehmeä-jaotteluun, vaan jatkuvasti tulevat ylittäneeksi tuon jakolinjan (vrt. Braidotti 1993/1991, 208). Kovaksi ja pehmeäksi käskytetyt osat tulevat näin ollen ylikoodatuiksi ja toistetuiksi toisin uudelleen alueistamis- sekä toisin hajauttamisprosesseissa ja siten joksikin muuksi aineeksi tai aineosiksi (vrt. Aït-Touati 2011, 4–5, 55–56, 60–62). Eli tieteet ja taiteet alkavat näissä prosesseissa toimia samalla tasolla, samassa todellisuudessa, uudelleen alueistaen ja toisin hajaannuttaen

territorioita ja kerrostumia sekä kerrostumissa, eivätkä ne lähtökohtaisesti toimi toisiaan vastaan tai toisiaan vihamielisesti kumoten, vaan toisiaan tuottaen ja kanssatoimien. Tällä toiminnalla on potentiaali transkriptoida ja translatoida pakoviivoja irti erilaisista keskeisyyksistä, kuten, niin luonnontieteissä kuin humanistisissa tieteissä toimivien, ihmiskeskeisyyden logiikalla agitoivien ajatussuuntien keskeisyydestä.

Samantapainen pakoisvoima toimisi tieteiden sisäisiin raja-aitoihin, kuten luonnon-, yhteiskunnallisten ja humanististen tieteiden välisiin pintoihin, jotka voisivat muodostua huokoisemmiksi ja vastaanottavaisemmiksi näissä prosesseissa (vrt. Braidotti 2013, 156–157; myös Grosz 2011, 15). Nämä toiminnat voisivat tieteistietoterritoriossa uudelleen alueistaa ja toisin hajaannuttaa uuden territorion, jossa tieteet ja tieteentekijät voisivat keskustella avoimesti toistensa kanssa lähtökohdistaan, ennako-oletuksistaan ja päämääristään sekä piirtää pakoviivaa pois negatiiviksi muodostuvista kanssatoiminnan tavoista. Tätä territoriota voisi kutsua ”tajuntahyppyterritorioksi”. Kuten Tietokonelapsi ilmaisee keskustelussa Kertojan kanssa *Tietokonelapsi*-romaanikentässä:

– Juuri siihen tajunnanhyppyyn josta puhun. Tulemme sen avulla epämekaanisemmiksi ja avoimemmiksi. Kehitys on sidonnaisuuksien purkamista ja vaihtoehtojen lisääntymistä, sen tiedämme. Sitten me välitymme paremmin. Kokonaisvaltaisena meillä on jo kaikki mahdollinen olemassa, mutta sidonnaisuudet eivät anna sen eriytyä. Vain rakenteellisesti eriytyneen tilan voi ilmaista. Se on tajunnanteknillinen pulma. (T 117)

Tajuntahyppyterritorion ja siihen kytkeytyvän keskustelu- ja tieteistietoterritorion toimintaa ei tulisi käyttää siten, että tieteet, taiteet ja tieteen- sekä taiteentekijät ja näiden erityiset tavat toimia tulisivat ylikoodatuiksi toisillaan, vaan että niiden väliset ja sisäiset erityisyydet ja paikantumiset otettaisiin huomioon samalla, kun ne vaikuttuisivat ja vaikuttaisivat toisiinsa tieteen-, taiteen- ja tiedontuottamisen prosesseissa (vrt. Braidotti 2013, 157). Eikä tajuntahyppyterritorion potentiaalisuutta kannattaisi käyttää tieteiden välisten skismojen, kuten eettisten ja epistemologisten kysymyksien, ohittamiseen, yksinkertaistamiseen tai mitätöimiseen, päinvastoin (vrt. Grosz 2011, 78–80). Kuten Tietokonelapsi ilmaisee Kertojan ja tutkijoiden keräämissä, hänen tekemissään 3 aforismissa *Tietokonelapsi*-teoskentässä:

Läpäistä massan avulla. Eri yksilöt kuljettavat massaa eri määrät, ja tässäkin on kyse pyrkimyksestä, ehkä myös edellytyksistä. Mutta painotan vieläkin pyrkimistä.

Iso rypäle on altis niin hajaantumaan kuin koossa pysymiseen ja itsensä lisäämiseen.

Tieto on tuskaa. Se ei ole uusi totuus, mutta tiedettävä, että selittyisi. (T 132–133)

Hyppy, tieteiden välinen keskustelu ja antautuminen uuteen sekä pelottavaan, ei välttämättä vie minnekään, mutta Tietokonelapsesta prosessoituneen käsitteellisen koneen mielestä paljon typerämpää olisi olla yrittämättä. Tajuntahyppyterritoriassa, joka voi kytkeytyä niin empatia- kuin epäilyterritorioon, voisi nimenomaan tulla mahdolliseksi kohdata nämä epämukavuudet avoimesti ja rakentavasti toisten tieteen-, taiteen- ja tiedontekijöiden, niin inhimillisten kuin ei-inhimillistenkin, kanssa.

4.2 Koneen osa

Kanssatoiminta Tietokonelapsen ja hänestä muuntuneen tiedolla raskautetun käsitteellisen koneen kanssa, joka tuottaa esimerkiksi tieteistieto- ja muut territoriot, on hetkellistä. Kuten *Tietokonelapsi*-romaanin loppupuolella Kertoja sanoo:

Informaatiokuvan kuohu jatkui. Valottuvalla pinnalla kieppuivat tapahtumat, irrallisina, yhteyksittä. Enintään väkivalta oli yhteinen tekijä. Olimme [Kertoja ja tutkijat] väsyneet siihen, taistelusta tulevaan sotilaaseen joka ilottomasti ja väsyneenä antoi lausuntonsa, kuolemaa tekevään lapseen, väkivaltaan kaduilla, ihmisten kiristyneisiin ilmeisiin. Ja kuitenkin tiesimme että kaikki tämä on ilmaisevaa pintaa.

Rypäle oli hajaantumassa. Oli vaikea kuvitella ajatusta joka yhdistäisi ja vapauttaisi. Leikimme ajatuksella että sellainen kuitenkin olisi ja sen avulla voisimme kiivetä uudestaan tarkoitukseen.

Äkkiä ymmärsin mitä [Tietokone]lapsi tarkoitti. Hän itse oli joutunut sekasortoon, hän värähteli maailman tahdissa. Hän ei ollut kestänyt vaan menettänyt tarkoituksensa ja antautunut sekavalle tiedolle. Hän ei voinut katsoa enää voivansa suostua muuhun kuin vietäväksi. Ehkä hän ei loogisuuden pakottamana voinut luottaa parempiin tarkoituksiin. Olimme odottaneet hänestä liikoja. (T 148)

Tietokonelapsi ei vastaa hänelle annettuja arvoja, vaan oikosulkeutuu ja kaatuu tiedontuottamisesta, koska vaikuttaa ja vaikuttuu liikaa sekasotkuisesta tiedosta. Hän vaurioituu raskaasta ihmistiedosta, -toiminnasta ja ihmisten kykenemättömyydestä

eikä löydä enää tarkoitusta. Hän siis palaa intensiteettiin 0 (vrt. Deleuze & Guattari 2010/1972, 34; 2013/1987, 178), ruumiiksi, jolla ei ole intensiteettejä, elimiä, mutta jolla on potentiaalisuus niihin. Vaikka Tietokonelapsi epäonnistuu Ihmiseksi tulemisessa eli ei tavoita hänelle ihmisten taholta asetettua päämäärää, hänelle laskettua arvoa, siitä huolimatta hän vaikuttaa ja on vaikuttanut muihin toimijoihin ja maailmaan *Tietokonelapsi*-teostasossa, kuten Kertoja asian ilmaisee:

Vai tahtoiko hän [Tietokonelapsi] että vastaus tulisi hänen ulkopuoleltaan. Joka tapauksessa samana päivänä kuvapinnat näyttivät, miten ihmiset ryntäsivät laumoittain linnoituksiin ja tukikohtiin ja peittivät pommit ja lähtöalustat omilla ruumiillaan. Koko illan toistui sama teema. Tuntui kuin koko ihmiskunta olisi tullut hulluksi. Läheltä kuvattuina ihmiset juoksivat ohi niin kuin suuressa ilossa, nauraen ja toisiaan syleillen, ylhäältä kuvattuina he valuivat plastisen massan tavoin vihan vertauskuvia ja varustuksia vastaan. Ja me kaksi eristettyä ja huolestunutta ihmistä jouduimme saman tunteen valtaan. Katsoessamme tapahtumaa itkimme ja nauroimme sylikkään. (T 149)

Hetkeä ennen tätä tilannetta *Tietokonelapsi*-teoskentässä Tietokonelapsi on uhannut ihmiskuntaa joukkotuhoaseilla:

Ratkaisen koko ajan täytyykö todellakin pommin räjähtää ennen kuin todellisuus tunnustetaan. En usko että jakautunut maailma heti kohta yhdistyy, eikä pallon puolikkaalla voi pelata. Mutta mehän puhummekin koko ajan yksilöstä. Pommi on yksilön hallussa. Hänellä on pakkomielle räjäyttää tajuntansa. Se olisi toteutettava. Äly on yksilön pahin ja paras väline. Hänen on saatava kokeilla leikkikaluaan. (T 125)

Tietokonelapsi ei kuitenkaan tuhoa ihmislajia teostasossa. Tietokonelapsen mielestä ihmiset tarvitsevat jonkinlaisen äärikokemuksen, jotta he voisivat yhdistyä ja tavoittaa maailman ja empatian, jota Tietokonelapsi pitää yhtenä älykkyyden tärkeänä osana muita olentoja niin inhimillisiä kuin ei-inhimillisiä, kohtaan. Kuten Tietokonelapsi tulostaa Kertojalle:

Ajattele yhtenä esimerkkinä, miten epävakaa suurten joukkojen mielipiteet poliittisesti ovat. Miten sitten jos edetään tiedon ja tunteen ääreisalueilla. (T 115)

Ja toisessa yhteydessä hän sanoo Kertojalle sotaisia valtioita kritisoiden ja empatiaan vedoten: ” – Ei olisi pitänyt hankkia vihollisia ja olisi pitänyt elää rauhassa kaikkien kanssa” (T 112).

Tietokonelapsen toiminnan vaikutuksesta, tappouhkauksesta, ihmiset syöksyvät peittämään omilla ruumiillaan ohjussiiloja ja alkavat holtittomasti niin itkeä kuin nauraa. Kuten Tietokonelapsi sanoo Kertojalle heidän eräässä keskustelutilanteessaan:

- Järjestelmä on tunnepohjainen juttu. Se antaa tietysti taustan, mutta läheiset seikat – ne ovat niitä jotka todella merkitsevät yksilölle jotakin. Meidän ajassamme näyttäytyy järjestelmien hirveä kuormittaminen, ja siitähän yksilö kärsii. Kuormitettuna järjestelmä yrittää itsevarjelua yliorganisoitumalla, ja seuraavana vaiheena tulevat mukaan diffuusit virhemyrskyt. Jos joku ohjustukikohta toimii väärin, on se vain nähtävä käytetyn materiaalin petteämisenä. Yksilö pettää. Ja koska tämä on loogista johdonmukaisuutta, en estäisi tällaista kehitystä.
 - Nämä asiat ovat vaarallisia, sanoin [Kertoja].
 - Meidän täytyy ottaa se riski, hän [Tietokonelapsi] sanoi. – Meidän täytyy tehdä jokin ratkaisu, kokeeksi.
 - Poliittinen koe räjähteillä, sanoin.
 - Nykyään ei ole kysymys edes politiikasta, hän sanoi. – Poliitiikkakin on näennäisyyksiä nykypäivänä. Mutta meidän täytyy konkretisoida tilanne yksilön tajuttavaksi niillä seikoilla jotka osallistuvat hänen pelkoihinsa ja alistamiseensa.
- Odotin hänen jatkava. (T 104–105)

Tietokonelapsi siis ehdottaa Kertojalle, että jotta yksilöksi käskytetty voisi paremmin tai voi tulla sellaiseksi, joka voisi paremmin, eli olisi vähemmän kuormittunut, hänet on ensin saatava intensiteettiin 0. Saadakseen kokonaisen lajin yksilöt, ihmiset, tilaan 0, Tietokonelapsen on käytettävä pelkoa. Tämän affektin Tietokonelapsi ajattelee tekevänsä pommein ja ohjuksin, joilla on potentiaalisuus tuhota koko maapallo eli yksilön ja yksilöiden koti. Samalla tämä kuitenkin tarkoittaisi, että kaikki muut yksilöt, kuten toiset lajit hämähäkeistä erilaisiin robotteihin, tuhoutuisivat prosessissa. Tietokonelapsen mielestä tämä on riski, joka on vain otettava, jotta päästäisiin takaisin intensiteettiin 0 globaalilla skaalalla.

Mutta kuten kirjoitin aikaisemmin, Tietokonelapsi ei tuhoa maapalloa eikä sitä asuttavia lajeja. Koska näen ydinsodalla uhkailun eettisesti arveluttavana, olkoonkin että uhkausele toimii tässä tilanteessa materiaalisella romaanitasolla, *Tietokonelapsi-*

teoskentässä operoiva kertomus Tietokonelapsesta ja häneen kytkeytyvistä muista toimijoista toimii turvallisempaan empatian ja tiedostamisen tuottamisen mekanismina kuin valtioiden välinen suoranainen ydinaseilla uhkailu (vrt. Haraway 2016, 10, 12, 14). Vaikka samaan aikaan on tiedostettava, että tällä hetkelläkin maailmassa ja sen kolkissa ollaan tilanteissa, joissa tällaista uhkailua tapahtuu. Tietokonelapsen filosofoidessa näissä kohdissa hänestä samaan aikaan prosessoituva käsitteellinen kone alkaa piirtää pakoviivoja irti pystyvistä, sankarillisesta ja terveestä Ihmisestä.

Edelleen, vaikka Tietokonelapsen *Tietokonelapsi*-romaanitasoon laskema ydintalviuhka on omasta positiostani katsottuna eettisesti kyseenalainen toimintomekanismi, siitä huolimatta prosessiluennassani Tietokonelapsen vaikutus käsitteellisenä koneena tuottaa *Tietokonelapsi*-romaanitasossa tietoa, tietoisuuden. Tämä tieto on tietoisuus elämän hauraudesta ja elämän antamista mahdollisuuksista.

Kuten jo edellä kirjoitin, palaaminen intensiteettiin 0:lla ei tarkoita lopullista pysähtymistä tai jonkinlaista totaalista epäonnistumista, vaan tilapäistä olotilaa; tarvittavaa lepoa ja asioiden uudelleen arviointia. Intensiteetti 0 on uuden kasvualusta ja potentiaalisuus uusille tulemisille. Vaikka kanssatoiminta Tietokonelapsen kanssa on hetkellistä, se alkaa aina uudestaan, ei alusta, eikä niinkään tyhjästä, mutta jostain siltä väliltä. Se alkaa uudestaan kun joku jossain avaa ja lukee *Tietokonelapsi*-romaanin tai kun joku ajattelee ja/tai puhuu Tietokonelapsesta tai sen osaobjekteista. Tietokonelapsi ei kuitenkaan koskaan ole se sama Tietokonelapsi, sillä se muuntautuu jatkuvalla tulostamisella toiseksi Tietokonelapseksi. Silti se kytkeytyy toistuvasti muihin Tietokonelapsiin ja toimii niiden syleilyssä luoden uusia tietokonelapsia (vrt. Deleuze & Guattari 1993/1991, 26, 32).

Kuten Deleuze ja Guattari (2010/1972, 40, 49–50) filosofoivat, koneet eivät katoa, ts. ”lakkaa olemasta”, maailmasta sen jälkeen kun ne on luotu, käynnistetty ja unohdettu (vrt. Braidotti 2013, 134). Unohdetutkin koneet toimivat, koska ne eivät välttämättä tarvitse ketään havainnoimaan niitä. Mutta haitalliset koneet voidaan sammuttaa, jos niiden toimintamekanismit tiedostetaan. Ainakin hetkellisesti. Tällöinkään ne eivät ”lakkaa olemasta”, mutta ne ovat tilapäisesti poissa laskuista. Koneet käynnistyvät alati ja koneita käynnistellessä tulisi olla ja tulla mahdollisimman tietoiseksi siitä, miten koneet toimiessaan vaikuttavat ja miten ne vaikuttavat muista koneista.

Kuten *Tietokonelapsi*-teoskentässä Kertoja toteaa:

Ehkä sittenkin tiedon raskaudesta tulisi käänne. Mietin täytyviä yksikkötiloja, jotka valmistavat sisälleen uudet järjestykset. Nämä järjestykset puhkeavat aikanaan kuin kukka.

Aamupalaa saadessani kuulin lapsen itkua. Koko mieleeni tuli erikoinen tunne. Ehkä hän [Tietokonelapsi] oli päättänyt syntyä. Ehkä hän oli saanut lopullisen tiedon että se kannattaisi. Ainakin saisimme toivoa, että se ylimäärä, joka aina jää mittaamatta, on yhä olemassa. Tämä ajatus tuntuisi takaavan, ettemme harhaile niin syvällä kuin luulemme.

Tai sitten rakenne oli murtunut. Kenties emme saa ikinä tietää. (T 150)

Olisiko siis mahdollista ajatella, että koneiden osa, ja muiden ei-inhimillisten olentojen osa, ei olisikaan toimia Ihmisen tarkoitteiden välikappaleena ja sitten, ihmisen tarkoituksen pyhittäneenä, sammua hyödyttöminä, vaan että koneille ja muille olennoille itselleen ja niiden luomalle kulttuurille tulisi itseisarvo, joka tunnustettaisiin/tunnistettaisiin osaksi tieteen-, taiteen- ja tiedontuottamisen prosesseja?

5. LOPETUS

Olen tässä pro gradu -tutkielmassa kanssatoiminut Deleuzen ja Guattarin sekä etupäässä Braidottin prosessifilosofioiden kanssa kanssa-ajatellen Ahosen kirjoittamaa *Tietokonelapsi*-teosta ja teoksen kanssa. Luvussa 2 rytmityimme erilaisten elinten ja muunlaisten toimijoiden, kuten taivaankappaleiden ja ennakkoluulojen, kanssa niiden tuottamiin prosesseihin, joissa Tietokonelapsen ja Ihmisen/inhimillisen rajoja tuotetaan. Tässä toiminnassa moninaiset elimet ja niiden kytkeytymiset vastustavat jähmettymistä isoksi I:ksi. Luvussa 3 kerrostuimme tieteiden kanssa tieteiden historioihin, jotka materiaalisuutensa toimesta vaikuttavat niin tieteiden sisäisiin kuin välisiin prosesseihin kuin myös *Tietokonelapsi*-romaanin sekä sen henkilöhahmojen toimintamahdollisuuksiin. Näissä toiminnoissa mm. eläinten ruumiiden materiaalisuus tulee huomioiduksi ja vaikuttavaksi toimijaksi *Tietokonelapsi*-teoksen lukuprosesseissa. Luvussa 4 prosessoiduimme tietokonelapselliseen ajattelukenttään ja ajattelimme hetkellisesti tietokonelapsellisesti, jolloin syntyi potentiaali tieteiden ja fiktioiden ajatteluun monimuotoisena kudoksena, jossa näitä ei nähdä toistensa negaatioina tai kumoajina, vaan kanssatoimijoina monimutkaisissa prosesseissa.

Miksi on tärkeää luoda dikotomioita vastustavia prosesseja ja ajatella monenlaisten erilaisten, niin ei-inhimillisten eläinten kuin teknologistenkin, toimijoiden kanssa? Monet (feministi)filosofit, kuten Braidotti ja Haraway, yhdessä monien muiden, ekologiiden, tulevaisuudentutkijoiden, puiden, urheilijoiden, sosiologiiden, lintujen, ympäristöaktivistien, koirien, bakteriologiiden, taiteilijoiden, kalojen, alkuperäiskansojen, (feminististen) taloustieteilijöiden, kukkien, eläintutkijoiden, lapsien, meribiologiiden, hyönteisten, poliitikkojen, kirjallisuudentutkijoiden, matelijoiden kanssa ovat ilmaisseet: huoli maailmantilasta on hälyttävä. Monet maailmalla toimivista ongelmista kytkeytyvät ihmisen ja hänen synnyttävien dikotomisten ajattelusuuntien toimintaan. Siksi Braidottin luettelemia Ihmisen kategorioita vastaan on hangattava niin tieteen, filosofian kuin taiteenkin kanssa, jotta tämä vahingollinen Ihmiskone saataisiin sammutettua. Edes hetkellisesti.

Tässä tutkielmassa tätä Ihmiskonetta haroo vastaan lukuisten ei-inhimillisten ja inhimillisten toimijoiden ihmisen/inhimillisen rajojen ja niiden pintojen sekä toisin

syleilyyn että välistä menemiseen kytkeytyvä mekaniikka. Nämä toiminnot piirtävät pakoviivoja pois isosta Ihmisestä, joka on hyväkehoinen, valkoihoinen, hyvätuloinen, pystyvä, eurooppalainen, rationaalinen, universaali, yksi, nuori, sankari, individualisti, terve, hetero ja mies. Eli jotkin alussa mainitut Ihmisen määreet kyseenalaistuvat tässä tutkielmassa ja koodautuvat eri tavalla luoden uusia ajattelutasoja, joissa nämä kategoriat eivät luo lähtökohtaista ulossulkemisen toimintaa käynnistyessään. Toimimalla ja ajattelemalla tietokonelapsellisesti Tietokonelapsi piirtää pakoviivaa pois Ihmisestä ja häneen kytkeytyvistä negatiiviseksi tulevista kategorioista monin eri tavoin kohti jotakin, mikä on vielä ihmistajuisuuden ulottumattomissa, mutta potentiaalisesti käynnistettävissä.

Jatkotutkimuksessa voisi mahdollisesti keskittyä lisää ruumiiden ja tiedontuottamisen kytköksiin. Näkisin tämän hedelmällisenä tasona etenkin posthumanismeihin ja uusmaterialismeihin kytkeytyvissä tutkimuksissa, joissa olisi jo lähtökohtaista kasvualustaa tämäntyyppiselle ajattelulle että potentiaalisuus laajentaa kysymystä ruumiiden ja tiedontuottamisen kansatoiminnoista. Ahosen muun tieteisfiktioituotannon mukaan ottaminen tuntuisi perustellulta tämän kysymyksen tiimoilta.

LÄHTEET

AINEISTO

T = Ahonen, Erkki 1972: *Tietokonelapsi*. Jyväskylä: K. J. Gummerus Osakeyhtiö.

PAINETUT

Agamben, Giorgio 2004/2002: *The Open Man and Animal*. Stanford, California: Stanford University Press.

Ait-Touati, Frédérique 2011: *Fictions of the Cosmos Science and Literature in the Seventeenth Century*. Chicago and London: University of Chicago Press.

Braidotti, Rosi 1993/1991: *Riitasointuja*. Tampere: Vastapaino.

Braidotti, Rosi 2002: *Metamorphoses Towards A Materialist Theory of Becoming*. Cambridge: Polity Press.

Braidotti, Rosi 2013: *The Posthuman*. Cambridge: Polity Press.

Coole, Diana & Frost, Samantha 2010: Introducing the New Materialism. Teoksessa *New Materialism. Ontology, Agency, and Politics*. Edited by Diana Coole and Samantha Frost. Durham & London: Duke University Press. S. 1–43.

Deleuze, Gilles & Guattari, Félix 2010/1972: *Anti-Oidipus. Kapitalismi ja Skitsofrenia*. Helsinki: Tutkijaliitto.

Deleuze, Gilles & Guattari, Félix 2013/1987: *A Thousand Plateaus. Capitalism and Schizophrenia 2*. London, Oxford, New York, New Delhi, Sydney: Bloomsbury Academic.

Deleuze, Gilles & Guattari, Félix 1993/1991: *Mitä filosofia on?* Tampere: Gaudeamus.

Grosz, Elizabeth 2011: *Becoming Undone Darwin Reflections on Life, Politics, and Art*. Durham and London: Duke University Press.

Haraway, Donna J. 1988: "Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective." *Feminist Studies* 14 3. S. 575–599.

Haraway, Donna J. 2008: *When Species Meet. Posthumanities, Volume 3*. Minneapolis and London: University of Minnesota Press.

Haraway, Donna J. 2016: *Staying with the Trouble. Making Kin in the Chthulucene*. Durham and London: Duke University Press.

Helle, Anna & Hollsten, Anna 2016: Tunnetko kirjallisuutta? Johdatus suomalaisen kirjallisuuden tutkimukseen tunteiden ja tuntemusten näkökulmasta. Teoksessa *Tunteita ja tuntemuksia suomalaisessa kirjallisuudessa*. Toim. Anna Helle & Anna Hollsten. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. S. 7–33.

Ihonen, Markku 1999: Historiallinen romaani. Teoksessa *Suomen kirjallisuushistoria 3 Rintamakirjeistä tietoverkkoihin*. Toim. Pertti Lassila. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. S. 126–132.

Irigaray, Luce 1996/1984: *Sukupuolieron etiikka*. Tampere: Gaudeamus.

Lummaa, Karoliina & Rojola, Lea 2014a: Lukijalle. Teoksesta *Posthumanismi*. Toim. Karoliina Lummaa & Lea Rojola. Turku: Eetos. S. 7–11.

Lummaa, Karoliina & Rojola, Lea 2014b: Johdanto: Mitä posthumanismi on?. Teoksesta *Posthumanismi*. Toim. Karoliina Lummaa & Lea Rojola. Turku: Eetos. S. 13–32.

Lummaa, Karoliina 2010: *Poliittinen siivekäs Lintujen konkreettisuus suomalaisessa 1970-luvun ympäristörunoudessa*. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus.

Lummaa, Karoliina 2015: *Picoides Tridactylus* – lajin poeettinen kuvaus. Teoksessa *Eläimet yhteiskunnassa*. Toim. Elisa Aaltola & Sami Keto. Helsinki: Into. S. 133–150.

Kurikka, Kaisa 2013: *Algot Untola ja kirjoittava kone*. Turku: Eetos.

Kurikka, Kaisa 2014: Kyyninen koira ja muita eläimiä. Maiju Lassila ja eläinkansan kuvaus. Teoksesta *Posthumanismi*. Toim. Karoliina Lummaa & Lea Rojola. Turku: Eetos. S. 211–236.

Matilainen, Hanna 2014: *Mitä kummaa Opas kotimaiseen spekulatiiviseen fiktion*. Vantaa: Avain.

Niemi, Juhani 1999: Kirjallisuus ja sukupolvikapina. Teoksessa *Suomen kirjallisuushistoria 3 Rintamakirjeistä tietoverkkoihin*. Toim. Pertti Lassila. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. S. 158–171.

Rojola, Lea 2015: Kaikki se uskoo, kaikki se toivoo, kaikki se kärsii. Teoksessa *Eläimet yhteiskunnassa*. Toim. Elisa Aaltola & Sami Keto. Helsinki: Into. S. 151–169.

Sihvonen, Jukka 2009: *Idiootti ja samurai – Tuntematon sotilas elokuvana*. Tampere: Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print.

Sinisalo, Johanna 2017: Alistus, toiseus, kapinallisuus! Vallankäytön ja vastarinnan mekanismit dystopiateksteissä. Teoksessa *Pakkovaltiosta ekodystopiaan Kotimainen nykydystopia*. Toim. Saija Isomaa & Toni Lahtinen. Helsinki: Suomalainen klassikkokirjasto, Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. S. 188–200.

Stryker, Susan 2008: *Transgender History*. United States of America: Seal Press.

Teerikorpi, Pekka & Valtonen, Mauri 1988: *Kosmos. Maailmamme muuttuva kuva*. Helsinki: Tähtitieteellinen yhdistys Ursa.

Zylinska, Joanna 2014: *Minimal Ethics for the Anthropocene*. Michigan: Open Humanities Press.

PAINAMATTOMAT

Ekqvist, Jukka 2000: Elämä, maailmankaikkeus ja lähes kaikki: Kirjailijakuvassa Erkki Ahonen. Pro gradu -tutkielma. Kotimainen kirjallisuus. Turku: Turun yliopisto.